

CAMINHOS PELA IGUALDADE:

PROJECTE D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA PER TREBALLAR
EL MASCLISME.

TREBALL FINAL DE GRAU

Alumne: Mariona Casas Serra

Assignatura: Treball final de Grau

Tutor: Jordi Sabater Garcia

Títol del grau: Educació Social

Curs acadèmic: 2018-2019

Data: 13 de Maig de l'any 2019

RESUM:

Aquest treball centra la mirada en el masclisme i tots els elements que el conformen, per tal de posteriorment, realitzar una proposta d'intervenció socioeducativa en el context de Brasil a través d'un projecte d'àmbit social que permeti sensibilitzar i conscienciar a col·lectius en situació de vulnerabilitat davant aquesta realitat.

Per tal de dur a terme aquest projecte, en primer lloc, s'ha realitzat una recerca i anàlisi de la situació actual del país per tal d'observar quin és el paper del masclisme a la societat brasilera i poder realitzar posteriorment una detecció de necessitats. Aquesta, conformarà la primera fase del treball on s'introduiran també tots els conceptes teòrics necessaris per entendre el projecte en la seva totalitat.

D'altra banda trobem tot el que té relació amb el disseny del projecte en la segona part que conforma el treball on consta tota l'elaboració del projecte socioeducatiu i s'observen totes les fases necessàries per a la seva futura implementació i posterior avaluació.

Paraules clau: *Masclisme, Igualtat de gènere, Aprenentatge, Apoderament, Educació.*

RESUMEN:

Este trabajo centra su mirada en el machismo y en todos los elementos que lo forman, para posteriormente, realizar una propuesta de intervención socioeducativa en el contexto de Brasil a través de un proyecto de ámbito social, que permita sensibilizar y concienciar a colectivos en situación de vulnerabilidad frente esta realidad.

Para llevar a cabo este proyecto, en primer lugar, se ha realizado una búsqueda y análisis de la situación actual del país, para observar así, cual es el papel que tiene el machismo en la sociedad brasileña y posteriormente poder realizar una detección de necesidades. Esta conformará la primera fase del trabajo, donde se introducirán también, todos los conceptos teóricos necesarios para entender el proyecto en toda su totalidad.

Por otro lado encontramos todo aquello relacionado con el diseño del proyecto en la segunda parte que conforma el trabajo, donde consta toda la elaboración del proyecto socioeducativo y se observan todas las fases necesarias para su futura implementación y posterior evaluación.

Palabras clave: *Machismo, Igualdad de género, Aprendizaje, Empoderamiento, Educación.*

ABSTRACT:

The following assignment focuses on sexism and all its components, in order to make a social educational proposal in Brazil's context through a social project that enables to sensitize and raise awareness among disadvantaged groups

In order to proceed with the project, both market research and situational analysis within the country have been carried out, aimed to observe the role of male chauvinism in brazilian's society, so as to assess the situation and detect needs.

The first stage of the assignment encompasses the mentioned elements, as well as other theoretical concepts needed to understand the project as a whole. On the other hand, everything related with the project design can be found in the second part of the project there is the development of the social project with all the necessary phases for the future implementation of it and evaluation,

Key words: *Male chauvinism, Gender equality, Learning, Empowerment, Education.*

Caminhos
pela
igualdade

SUMARI

.....	0
1 INTRODUCCIÓ	6
2 MARC TEÒRIC	8
2.1 Conceptes bàsics	8
2.1.1 Patriarcat.....	8
2.1.2 Masclisme.....	11
2.1.3 Androcentrisme	13
2.1.4 Feminisme.....	15
2.2 Conclusions.....	17
3 DIAGNÒSTIC	18
3.1 Brasil avui	18
3.2 80: Anys de reivindicació	22
3.3 Lei Maria da Penha	24
3.3.1 Orígens.....	24
3.3.2 Decrets i modificacions	25
3.3.3 Efectivitat de la llei	25
3.4 Natal	26
3.5 Centro educacional Dom Bosco.....	27
3.6 Conclusions.....	27
4 PLANIFICACIÓ DEL PROJECTE	28
4.1 Definició del projecte	28
4.2 Pla o programa al qual pertany	28
4.3 Descripció	28
4.4 Destinataris.....	29
4.5 Objectius generals.....	29
4.6 Objectius específics	29
4.7 Estratègies per l'acció	29
4.8 Pressupost i fonts de finançament.....	30
5 PLANIFICACIÓ	31
5.1 Descripció blocs de treball.....	32
5.2 DESCRIPCIÓ DE LES LÍNIES D'ACCIÓ	33
5.2.1 Primera línia d'acció:.....	33
5.2.2 Segona línia d'acció:	34
5.2.3 Tercera línia d'acció:	36
5.3 UNITATS DIDÀCTIQUES/ PLA DE TREBALL.....	37
5.3.1 Espaço mulheres (Grup mares).....	37
5.3.2 Espaço crianças (Grup infants)	53
5.3.3 Treball conjunt	68
6 APLICACIÓ	86

6.1	Gestió i organització interna.....	86
6.2	RECURSOS MATERIAIS, HUMANS, RELACIONS INTERNES I EXTERNES ...	86
6.3	Calendari, pla d'actuació	87
6.4	Pressupost / Finançament.....	91
7	AVALUACIÓ	93
7.1	Avaluació inicial i de procés	93
7.2	Indicadors d'avaluació.....	94
7.3	Instrumentes d'avaluació i temporalització.....	94
7.4	Avaluació final i d'impacte	95
8	CONCLUSIONS	96
9	BIBLIOGRAFIA	98
10	ANNEXES	103
10.1	Annex gràfics	103
10.2	Annex Maria Da Penha.....	108
10.3	Annex OEA.....	109
10.4	Annex CEJIL	110
10.5	Annex CLADEM.....	112

1 INTRODUCCIÓ

L'estiu del 2018 vaig decidir realitzar un voluntariat a Brasil, concretament a la ciutat de Natal, al Nord-est del país (Rio Grande do Norte). La causa que em va portar a realitzar aquest voluntariat, va ser el meu interès per conèixer la cultura brasilera i la mateixa motivació personal d'un cop més, marxar a l'estranger per tal d'aprendre, entendre i conèixer una realitat i una cultura ben diferent de la meua.

La funció del meu voluntariat era i va ser, la d'exercir d'educadora social a un centre obert situat a la zona nord de Natal, zona que és considerada la perifèria de la ciutat i que es caracteritza per ser on hi viuen més famílies en situació de pobresa i vulnerabilitat.

Amb aquesta experiència, vaig poder conèixer molts aspectes culturals del país, vaig treballar des de l'àmbit social diverses necessitats i problemàtiques que es van presentar al centre en el dia a dia amb els infants i vaig poder també, conèixer la realitat de Brasil en la seva totalitat i viure-la durant dos mesos.

Aquesta experiència em va generar un gran interès per les diverses problemàtiques socials existents al país, i que breument contextualitzaré en aquest treball quan parli de la situació actual de Brasil. Tot i això, he volgut centrar la meua mirada en una d'elles que hi és molt present i que té un paper molt marcat a la societat: el masclisme.

Actualment encara en són un gran nombre les societats on hi ha un sistema patriarcal clarament definit o bé on el masclisme hi és present en més o menys mesura, i on la forma d'actuar davant d'aquest, canvia segons la cultura i la realitat política i social existent en aquell país en qüestió.

Aquest fet doncs, ha comportat que volgués enfocar el meu treball de final de grau en aquest tema, en primer lloc perquè és quelcom que actualment encara afecta molts països arreu del món i en segon lloc, perquè considero que és fonamental entendre'l i saber què és, què significa i què comporta aquest masclisme per tal d'entendre la mateixa cultura i la concepció que es té respecte al paper i el rol de la dona a la mateixa societat, ja que molts aspectes culturals de Brasil vénen donats per una educació pròpia del sistema patriarcal que hi predomina.

Tanmateix, també és un tema clau per entendre la realitat del país en l'actualitat, ja que tot i que actualment les dones han començat a reivindicar els seus drets, Brasil és considerat un dels països més perillosos del món segons fonts oficials com el *Ministerio de Asunto Exteriores* del govern d'Espanya, i gran part d'aquesta criminalitat és deguda a les morts per violència masclista.

Tant és així que l'any 2017 segons el registre oficial anual fet per la Segurança Pública del país va haver-hi 1.133 víctimes de femicidis, 221.238 registres de violència domèstica, és a dir, 606 casos de violència per dia i 4.539 dones víctimes d'homicidi.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

En aquest treball hi consta en primer lloc, un marc teòric en el qual descriu els conceptes principals relacionats amb el masclisme per tal d'entendre'l, comprendre'l i tenir-ne una idea general que serveixi alhora per entendre els conceptes que sortiran posteriorment en la segona part del treball, on realitzo la meua proposta de projecte. Aquesta, està pensada per infants d'entre 8 - 10 anys i les seves respectives mares, que formen part del centre on vaig realitzar el voluntariat i que rep el nom de Centro Educacional Dom Bosco.

En aquesta part del treball doncs, proposo un projecte que té com a eix principal tractar el masclisme a partir de la sensibilització i conscienciació d'aquests dos col·lectius davant aquesta problemàtica, amb l'objectiu de reduir les conductes masclistes al centre i poder millorar així, la bona convivència dins d'aquest.

2 MARC TEÒRIC

En aquest apartat del treball, faré referència a tots aquells conceptes que tenen relació directa amb el masclisme i que són importants de definir per tal d'entendre les bases i la posterior implementació de la meva proposta de projecte.

Tanmateix aquests conceptes ajudaran a entendre en quins fonaments es regeix el masclisme i poder comprendre així la seva magnitud. Tals conceptes que descriuré en aquest marc teòric són; **el patriarcat, el masclisme, l'androcentrisme** i per últim **el feminisme**. Tots ells, són elements que formaran el que coneixem com a gènere, un concepte estudiat al llarg dels anys per autores com de Beauvoir (1949) en la seva obra *El segundo sexo* i posteriorment Butler (1990) que partint de l'obra de Beauvoir va seguir desenvolupant la teoria del gènere a la seva obra *El genero en disputa*. Ambdues autores, referents en temàtica de gènere defensen que aquest és una construcció i producció social, històrica i cultural com també ho són l'orientació, la identitat sexual i l'expressió de gènere, i que consegüentment aquest fet implica a que biològicament no vinguin donats amb la persona els rols de gènere o els papers sexuals que socialment s'han imposat a través de la cultura segons el sexe de l'individu. Tot i ser un tema de gran importància a l'hora d'entendre gran part del que és el masclisme i el sistema patriarcal, no he pogut centrar la meua mirada únicament en la teoria, ja que el seu debat és en l'actualitat molt ampli i de gran complexitat, fet que requeriria inclús modificar la perspectiva inicial i l'objectiu del meu projecte. Tanmateix, tractaré aquest tema a partir dels elements que el formen i faré esment d'algunes de les teories que busquen trencar amb la idea que el gènere és quelcom biològic.

2.1 Conceptes bàsics

2.1.1 Patriarcat

Aquest concepte, de la mateixa manera que el concepte de "sistema patriarcal", és un concepte que escoltem moltes vegades i que s'utilitza per definir en quin ordre social s'ha viscut durant segles. Però què significa i com trobem realment aquest concepte lligat a la nostra societat?

Al llibre de Dolera (2018), apareix aquesta definició respecte al patriarcat que considero que defineix el concepte de forma detallada, diu així:

"El patriarcado es una forma de organización política, económica, religiosa y social basada en la idea de autoridad y liderazgo del varón, en la que se da el predominio de los hombres sobre las mujeres." - Pàg 29.

El patriarcat doncs, és una forma d'organització que trobem present a la societat, en més o menys mesura segons el país on visquem i que parteix de la idea d'autoritat i lideratge de l'home per sobre de la dona, és a dir, parteix d'una visió androcentrisme (concepte que explicaré més detalladament al següent punt) de la societat.

Un cop explicat breument el concepte, passaré a parlar dels dos tipus de patriarcat existents per tal d'analitzar-los i veure quines diferències hi ha entre ambdós.

El primer lloc, trobem el patriarcat de coacció. Aquest tipus de patriarcat és el que es legitima per normes i lleis que delimiten el paper de les dones a la societat. És a dir, aquest tipus de patriarcat es troba en societats on legalment s'especifica què pot i què no pot fer una dona com a ciutadana d'aquell país o regió.

A partir d'aquestes lleis i normes, es creen també el que s'anomenen sancions, que serveixen per castigar l'incompliment d'aquestes i que majoritàriament són violentes. Acció, reacció.

Per tant, trobem que aquest tipus de patriarcat és totalment imposat i obligat, ja que no deixa cap marge de decisió a la dona, simplement ha d'obeir el que la llei estableix i es creen càstigs perquè s'asseguri el seu compliment. Les lleis i les sancions doncs, són les que legitimen aquest patriarcat i estableixen l'ordre social que es busca perquè aquest perdi.

Per posar un exemple més detallat, aquest tipus de patriarcat és el que trobem en països com Aràbia Saudí o l'Afganistan, on legalment les dones tenen prohibides situacions com aquestes; conduir, sortir soles al carrer, decidir amb qui volen contraure matrimoni, o bé tenir una independència econòmica tot obrint-se el seu propi compte bancari.

En segon lloc, hi trobem l'altre tipus de patriarcat, que rep el nom de patriarcat de consentiment.

Aquest tipus de patriarcat, es dona en aquells territoris on es legitima aquesta organització social de forma més inconscient. És a dir, ho trobem en aquelles societats on legalment les dones i els homes tenen els mateixos drets i deures com a éssers humans però a la pràctica aquest fet no és realment així i la desigualtat entre gèneres hi és present.

La diferència entre aquest tipus de patriarcat i el de coacció és més clara, ja que aquí no hi ha sancions ni càstigs i la teoria d'igualtat és acceptada legalment. Tot i això, els casos de violència de gènere, agressions sexuals, i d'altres elements que tenen relació directa amb aquesta desigualtat entre gènere existeixen.

Com pot ser doncs que es pugui legitimar un patriarcat quan la teoria la tenim clara i acceptada? De forma inconscient.

El sistema patriarcal, no deixa de ser un sistema polític que neix del masclisme i que per tant, les bases que el creen són les mateixes, és a dir, totes aquelles idees i creences errònies respecte a les dones, les seves capacitats i el paper d'aquestes a la societat.

La cultura doncs, té un paper molt important en aquesta legitimació del patriarcat. Si busquem la definició de cultura, en trobarem diverses segons el punt de vista en el qual es vulgui definir i l'àmbit en què es defineixi. La definició més general però, és aquella que considera que és un conjunt de coneixements que permet als individus desenvolupar-se i fer créixer el seu judici crític.

Tanmateix, si busquem alguna de les definicions de caràcter més sociològic, ens parlen del concepte sense separar-lo de la societat, les persones i les relacions que s'estableixen entre elles. Les persones som membres d'una societat i tenim una cultura on costums, idees i creences, són les que la formen.

En ambdós casos ens indica que la cultura forma a la persona, i si aquesta cultura s'ha construït a partir d'idees i prejudicis en relació al gènere masculí i el femení, per molt que no tinguem lleis que segreguin segons el gènere com és el cas del patriarcat de coacció, nosaltres mateixos i la nostra cultura, ho farà en més o menys mesura, ja que de forma indirecta legitimarem tot allò que culturalment hem après de forma inconscient.

Si intentéssim contextualitzar el patriarcat en un moment concret de la història, resultaria difícil, ja que no va ser quelcom que nasqués de la nit al dia, sinó que va ser una transformació social en les relacions de poder entre homes i dones que va transcórrer en un període de gairebé 2.500 anys i que no es va desenvolupar al mateix ritme en tots els llocs, sinó que va variar, segons indica l'obra de Lerner (1986).

Continuant amb Lerner, en la seva obra *La creación del patriarcado* parla de com ja a data de la invenció de l'escriptura a l'antiga Mesopotàmia hi havia una distinció entre sexes que podia veure's clarament per exemple en les professions, ja que aquells qui tenien professions importants o destacables com escrivans, clergues, sacerdots, etc., eren barons. Això no només hi ha influït al llarg del temps al context social, sobretot amb els rols socials que avui dia encara trobem definits a la societat, sinó que hi ha influït inclús a la història de la humanitat i en el conjunt de fets que hi ha succeït al llarg d'aquesta, ja que han sigut barons els qui l'han redactat i explicat als diversos llibres, ometent informació pertanyent a les dones, ja que aquestes eren concebudes com un sexe inferior, sense cap mena d'importància i per tant s'ha exclòs tot allò que han pogut aconseguir i s'han centrat únicament en allò que els homes han aconseguït, és a dir, han exclòs a la meitat de la humanitat.

2.1.2 Masclisme

El masclisme es pot confondre moltes vegades amb el concepte de patriarcat i tot i que hi té relació directa, no és el mateix.

El masclisme són totes aquelles idees, creences i actituds que sustenten una estructura de poder, on un grup (en aquest cas el sexe masculí) exerceix el poder per sobre d'un altre (el sexe femení).

Una de les autores feministes que parla d'aquest fet és de Beauvoir a una de les seves obres *El segon sexe* (1949), on parla de com no es neix dona sinó que s'arriba a ser-ho a partir d'una societat on culturalment i des del naixement, es classifica a les persones segons el seu sexe i es determina el seu rol social. En aquest cas, de Beauvoir se centra en el paper de la dona i descriu com el sexe femení ha estat oprimat durant generacions en totes les etapes de la seva vida sent aquestes modelades per la societat i la cultura. L'autora, emfatitza molt aquest fet cultural i social, ja que els rols establerts socialment cap a les dones com podrien ser el fet de ser mare o ser muller (els més significatius), no vénen donats de forma natural amb el sexe sinó que són establerts i legitimats a partir de l'opressió i la repressió del nostre ser.

Aquestes idees i creences doncs, que sustenten la desigualtat de gènere, han format ambdós sexes amb diferenciacions des de la infantesa tot provocant que a la llarga, una de les conseqüències sigui esperar que aquests (homes i dones), exerceixin funcions i rols diferents dins la societat. Partint d'aquesta idea de desigualtat, neixen actituds i formes d'actuar que la sustenten, la mantenen i que en l'actualitat anomenem micro masclismes, un concepte que explicaré detalladament més endavant.

Abans però, parlaré d'alguna de les idees masclistes que existeixen des de fa segles i que s'han interioritzat de tal forma, que actualment en ple segle XXI encara existeixen i es mantenen, en més o menys mesura, en les nostres societats.

Una d'aquestes idees masclistes és la de pensar que la dona és un ésser dèbil, fràgil que no està preparat biològicament per fer les mateixes tasques que un home i que per tant cal que segueixi les tasques considerades pròpies del seu sexe.

És cert que en l'actualitat (almenys en el nostre país), aquest fet no succeeix de la mateixa forma que antigament, ja que legalment aquesta prohibició no existeix i per tant en nombroses ocasions es fa referència al concepte de desigualtat encoberta per aquest motiu, ja que aquest missatge de desigualtat tot i que no és imposat, és el que continuem rebent diàriament.

Per tal d'il·lustrar-ho, utilitzaré els mitjans de comunicació com a exemple centrant-me concretament en la televisió i en els centenars d'anuncis diaris que hi apareixen on se'ns envia aquest missatge, de diverses formes i adaptant-se als diversos públics existents.

En primer lloc, els anuncis de joguines infantils dirigits tant als infants com als pares, ja que n'acaben sent els consumidors. En ells, es marca una distinció a aquelles joguines o a aquells productes que són més destinades als nens que solen ser majoritàriament; cotxes, pilotes o elements relacionats amb l'esport i generalment destacant-ho sempre amb colors blaus (idea errònia de pensar que aquest color és més viril), i aquells productes destinats a les nenes, que solen ser aquelles que guarden relació directa amb; maquillatge, perruqueria o nines, i sempre destacat el color rosat per deixar clar també, que va dirigit cap a elles.

Com ja he esmentat anteriorment, la publicitat s'adapta a tots els públics i també en altres campanyes publicitàries podem apreciar com se'ns transmet aquest missatge i se'ns recorda constantment quin és el nostre rol a la societat.

Si tornem a agafar la publicitat per exemplificar-ho, podem observar que per exemple en els anuncis publicitaris de cotxes, molt poques vegades surten dones conduint, alguna vegada surten de copilot en anuncis on la idea és vendre algun cotxe familiar, però generalment és l'home qui protagonitza aquest tipus d'anuncis, ja que és per als homes a qui va dirigit.

Anuncis de perfums, cosmètica o marques de roba masculina, envien constantment el missatge que si es cuiden, es posen guapos i virils, el seu premi serà una dona maca i cuidada, ja que no podrà resistir-se als seus encants, mentre que d'altra banda els anuncis més protagonitzats per a dones són els que tenen relació amb maquillatge, perruqueria, moda o bé productes destinats a dietes o pèrdua de pes, transmeten la idea de la bellesa i la perfecció a la qual ha d'aspirar una dona.

Seguint amb la temàtica dels rols socials, la idea de l'amor romàntic és aquella que els determina clarament dins del context amorós i que no només s'ha manifestat amb relats diversos sinó que en aquesta s'hi basen pel·lícules, novel·les, obres de teatre...

Una idea que parteix de bases com que l'amor és sinònim de patiment o de dolor, que tot ho pot i tot ho suporta, on la dona ha d'esperar pacientment al seu príncep que la completarà, la cuidarà i la farà feliç, perquè la felicitat depèn única i exclusivament de tenir algú (un home), al seu costat amb qui casar-se, formar una família i deixar que miri pel seu bé i benestar. Una idea que s'ha legitimat durant segles i s'ha arribat a interioritzar de tal forma que indirectament pensem que ha de ser així i no seguir amb aquest patró pot ser vist i sentit per la mateixa persona, com un fracàs personal.

D'altra banda per parlar d'actituds masclistes farem referència al concepte "micro masclisme", un concepte que neix l'any 1991 en mans de Luis Bonino Méndez, un psicoterapeuta i que en ell, s'engloben totes aquelles pràctiques i actituds que estan acceptades culturalment i socialment i que són tanmateix, formes de violència cap a les dones. És a dir, els micro masclismes són totes aquelles pràctiques quotidianes, naturalitzades i per tant legitimades socialment, i és per aquesta naturalització i interiorització per la qual la majoria de les vegades ni en som conscients de la seva existència.

Per tal d'exemplificar els micros masclismes, posaré alguns dels exemples més comuns com per exemple el fet de rebre elogis o que "et tirin floretes" quan vas pel carrer el simple fet de ser dona, que et subjectin la porta quan entres/ surts d'un recinte o que et preguntin si prefereixes que es dirigeixin a tu com a "senyora" o "senyoreta". Aquests micro masclismes segueixen un tracte paternalista cap a la dona que moltes vegades s'argumenta amb una simple cavalleriesitat per part de l'home cap a la dona. Però aquesta argumentació ja és masclista, la cavalleriesitat ja és una actitud paternalista en si mateixa i tot i que està acceptada culturalment reproduïx un masclisme subtil que ja etiqueta a les dones com a dames delicades, vulnerables i sensibles a les quals s'ha de cuidar i protegir.

També hi ha altres micro masclismes a la societat que actualment generen molt debat, com per exemple les promocions que realitzen algunes discoteques o clubs nocturns on les dones no han de pagar res per accedir al recinte i inclús reben algun premi dins, i en canvi els homes han de pagar obligatòriament. Aquí, la visió que es dona de la dona és de producte pel qual hi haurà molta demanda.

2.1.3 Androcentrisme

Aquesta paraula està composta per "andro", que significa gènere masculí i "centrisme" que significa en el centre. Aquest concepte doncs és el que incorpora en tot allò que l'envolta, l'experiència masculina al centre de totes les coses i aquest concepte, va estretament lligat al concepte de patriarcat, ja que és la visió que s'adopta en aquest.

Una definició que clarifica molt aquest concepte és la que trobem al llibre de Dolera (2018) que ens el defineix com: "...la práctica, consciente o no, de otorgar al hombre y su punto de vista una posición central en el mundo." - pàg. 33

I ens detalla en el mateix llibre que és part d'una visió androcentrista, identificar allò que és masculí amb el que és humà i allò que és femení amb allò que és exclusiu de les dones.

L'androcentrisme és la visió que s'ha seguit durant molts segles, en moltes èpoques de la nostra història i en ella s'han basat ciències, branques del coneixement i cultures que han interioritzat i incorporat elements propis d'aquesta visió que avui dia inclús costa d'identificar a simple vista. Aquesta visió ha tingut conseqüències a la nostra societat i aquestes les podem observar en diversos aspectes.

En primer lloc, aquesta visió ha tingut repercussions en la ciència i en moltes branques del coneixement i potser és quelcom que no tenim tant present com d'altres aspectes que esmentaré més endavant.

Al llarg dels segles hem pogut veure com l'home ha tingut un paper a la societat mentre que a la dona com que se l'ha privat de molts drets, no l'ha pogut tenir de la mateixa manera. L'home doncs, era qui podia dedicar-s'hi professionalment a allò que desitges, sempre que

disposés dels recursos econòmics necessaris, fet que porta al fet que segles enrere els homes fossin aquells que es podien dedicar a professions com: la medicina, la ciència, l'antropologia i d'altres branques del coneixement. La dona, d'altra banda, es dedicava a altres tasques que eren exclusivament per a dones i no es permetia que elles poguessin exercir o dedicar-se a tot allò que era i estava fet únicament pels homes, ja que estava mal vist socialment.

Al seu llibre, Valera (2005) parla d'un sociòleg francès, Marcel Mauss que l'any 1968 va assegurar que la sociologia que s'havia fet fins llavors era únicament una sociologia dels homes i no pas de les dones, que no s'havien tingut en compte.

Aquesta declaració es basa en el fet que històricament, eren els homes els qui realitzaven estudis i anàlisis, per tant, aquests no eren contrastats amb altres visions com per exemple la de les dones, es feien a partir del que els homes consideraven important observar o analitzar i per tant això ja ha condicionat la ciència i el coneixement històric.

Actualment també podem observar aquest androcentrisme a les nostres societats com per exemple en àmbits com el cinema o la literatura, on en nombroses ocasions es cataloguen pel·lícules o llibres segons al gènere al qual van dirigits, o inclús aquest fet encara succeeix amb les joguines o les disfresses dels infants que es classifiquen segons el gènere al qual van dirigits... tanmateix hi ha excepcions algunes vegades. Allò que és per a nen, no està tan mal vist que ho utilitzi una nena, però a la inversa? Ui no, això ja no pot ser perquè el que és de dones és únicament per a dones. Aquest fet ja determina que es veu allò que és femení, com a inferior.

També ho podem trobar en el llenguatge que utilitzem, Dolera (2018), posa un exemple que ajuda a entendre molt bé aquesta visió androcentrista i és que generalment, quan hi ha una multitud o un grup gran de persones a qui s'ha de donar la benvinguda, acomiadar-se o simplement fer-ne referència utilitzem "tots", "tots vosaltres", "tots aquells", "gràcies a tots". Tots, és masculí però tot i ser-ho, engloba ambdós gèneres i ja només amb aquest fet que s'invisibilitza a les dones, per què ens hem de sentir incloses si no ens fan referència amb un "totes"?, pot semblar que això no va més enllà però aquest simple fet ja fa que una realitat sigui exclusivament masculina.

2.1.4 Feminisme

Hi ha moltes formes d'entendre el feminisme, una d'elles és a partir de la definició que en fa l'institut d'estudis catalans que l'entén com el moviment social que denuncia la submissió tradicional de les dones als homes i promou l'equiparació de drets entre els dos gèneres.

El feminisme neix en el moment en què les dones es comencen a qüestionar l'ordre establert socialment fins aleshores. Per què les dones estan excloses? Per què no existeix la igualtat de drets? Per què existeix la desigualtat entre gèneres i d'on prové aquest?

Preguntes com aquestes, qüestionar-se l'ordre i l'estructura social és l'inici que porta al naixement del feminisme tal com el coneixem avui en dia. Hi ha moltes perspectives que són vàlides a l'hora d'entendre aquest concepte, ja que aquest és molt ampli.

En primer lloc es pot entendre com un discurs, una teoria o una pràctica articulada per dones que disconformes amb la realitat social que els ha tocat viure, busquen canviar-la per tal que aquesta acabi sent més justa i igualitària. Tanmateix, també podem definir-lo com una ètica, filosofia política o un moviment social, ja que és un col·lectiu concret que tot seguint un discurs polític que es basa en la idea de justícia, es mobilitza socialment per assolir uns objectius proposats i aconseguir uns beneficis socials concrets.

Tal com considerava de Beauvoir, una de les escriptores més reconegudes pel moviment feminista, el feminisme era una forma de viure de forma individual però de lluita col·lectiva.

Aquestes diverses perspectives es deuen al fet que el llarg de la història del feminisme, hi ha hagut èpoques on aquest s'ha decantat més per ser una teoria política i d'altres moments on ha destacat més pels seus moviments socials.

El feminisme compta amb segles d'història, no neix en un moment ni un lloc concret sinó que es va formant amb el pas del temps i es va estenent la seva ideologia arreu del món. Per aquest motiu podem parlar de feminismes, en plural, per referir-nos a les diverses branques del feminisme que apareixen arreu del món i que tracten detalladament aspectes concrets d'aquesta desigualtat de gènere com en són; l'ecofeminisme, el feminisme institucional, feminisme de la igualtat o el de la diferència, transfeminisme, etc., corrents que tracten de forma més individualitzada aquestes problemàtiques socials.

Com ja he esmentat anteriorment, el feminisme no és quelcom que puguem contextualitzar únicament en un lloc concret, és a dir, no neix en un moment ni un lloc determinat sinó que en part, és la suma de petits esdeveniments que succeeixen al llarg de la història en contextos diversos.

Tanmateix, és cert que per entendre el feminisme, s'han destacat alguns esdeveniments històrics que són clau per entendre'l i que es consideren també un abans i un després a causa de l'impacte social que van generar.

Tant és així que quan es parla de feminisme es relaciona directament amb el segle XVIII, a França.

En aquell període, els revolucionaris i il·lustrats francesos començaven a qüestionar-se l'ordre social establert fins aleshores amb aspectes com els privilegis de família i la jerarquització social que això comportava. Es comença a plantejar un principi d'igualtat i se segueixen les principals idees de la revolució francesa "igualtat, legalitat i fraternitat".

En el plantejament d'aquests nous principis però, no es va comptar amb el paper de les dones, ja que es considerava que aquests privilegis socials únicament havien de ser vàlids pels homes i únicament aquests, se'n podien beneficiar. Un pensament molt propi d'un sistema patriarcat basat en una visió totalment androcentrisme.

És en aquest moment en què a França, moltes dones van aprofitar aquesta revolució per qüestionar-se l'ordre social establert i el nou ordre social que es volia aconseguir que no les tenia en compte. Arran d'aquest fet, moltes dones es van mobilitzar per lluitar per la igualtat entre gèneres i com la societat no estava preparada per assumir tal reivindicació, moltes d'elles van ser guillotinades.

Tot i que el feminisme i el que representa, ha anat canviant amb el pas del temps, el seu objectiu ha sigut el mateix des dels seus orígens: la igualtat. Per aquest motiu, les dones han treballat i treballen dia a dia per tal d'aconseguir que tothom pugui gaudir dels mateixos drets i privilegis i que ningú tingui impediments per aconseguir-ho a causa del seu sexe

L'objectiu del feminisme ha sigut des dels seus orígens, aconseguir la igualtat real entre sexes en tots els àmbits de la vida tot realitzant una crítica social envers la invisibilització del paper de la dona i el seu rol en la societat al llarg dels anys posicionant-se en contra de l'androcentrisme i del sistema patriarcal.

Actualment diverses autores feministes expliquen en les seves obres el feminisme i focalitzen la seva mirada en les formes d'actuació més eficaces segons la seva perspectiva que serviren per acabar amb aquest sistema patriarcal i aconseguir la igualtat real entre sexes.

Lagarde (2014) per exemple, ens parla del concepte de "despatriarcalització" a la seva obra *El feminismo en mi vida*, on parla de l'evolució i l'època de canvis que actualment estem vivint d'ençà que el feminisme ha pres més protagonisme a les nostres societats. Lagarde diu que les transformacions de gènere ens han portat a una major autonomia i a una llibertat sexual, ja que com hem vist a l'apartat del masclisme i segons Beauvoir el gènere és la classificació social que s'ha establert segons el sexe per tal de determinar els rols socials. Per tant, fets com la legalització de l'avortament en determinats països, la maternitat escollida i la contracepció, etc., ha portat en conseqüència a una lliure determinació del mateix cos i una separació d'aquestes idees i creences errònies respecte a la funció de la dona i ha comportat una obertura d'oportunitats, un exercici de llibertats i un apoderament davant els homes i les institucions que legitimen el patriarcat.

Per aquest motiu l'autora amb aquest concepte de "despatriarcalització" defensa la democràcia, i la separació i eliminació del gènere i el que aquest comporta per tal d'impulsar

l'apoderament i l'autonomia del sexe femení que ens porti a la igualtat equitativa entre homes i dones.

D'altres com Kubissa (2015) parteixen de la mateixa idea i afegeixen que gran part del problema rau en aspectes polítics i econòmics com la globalització que fomenta una desigualtat social general a causa del sistema neoliberal però que en conseqüència encara marca més la desigualtat sociosexual fent que irremediament augmenti la prostitució, l'explotació sexual i alhora que creixi la demanda prostitucional ho facin també els delictes de tractes.

2.2 Conclusions

En aquest marc teòric doncs, parteixo de la idea que el masclisme és quelcom que s'ha anat formant al llarg dels segles fonamentant-se en pensaments i ideologies que parteixen d'una visió androcentrista, s'ha establert i organitzat a la societat amb el que actualment coneixem com a sistema patriarcal, el qual ha creat les bases d'aquest, i ha acabat legitimant-se al llarg del temps a través de la cultura, la qual ha normalitzat el que durant anys s'ha considerat el correcte i vertader majoritàriament a través de l'educació que s'ha transmès de generació en generació.

Així doncs el masclisme és una ideologia que actualment podem percebre, tot i que amb intensitats diverses, a les societats. Tanmateix, la impregnació cultural d'aquesta ha comportat que en molts casos s'hagi normalitzat algunes de les seves formes de mostrar-se i en conseqüència no sigui possible percebre-les si no és qüestionant-se tot l'après.

3 DIAGNÒSTIC

3.1 Brasil avui

Brasil és un dels països més grans del món, actualment, segons fonts oficials, es calcula que són prop de 215.000.000 les persones que hi viuen.

Per explicar el context en el qual es troba el país, començaré fent una breu explicació de la seva situació econòmica, ja que entendre aquesta és imprescindible per contextualitzar i conèixer la realitat social i gran part de les problemàtiques socials que viu actualment.

Brasil està vivint una greu crisi econòmica, diversos mitjans de comunicació com la premsa i la televisió culpen únicament a la corrupció que existeix al país des de ja fa uns anys però diversos estudis d'economistes com per exemple Paul Krugman, afirmen que hi ha altres factors que han portat al fet que s'esdevingui aquesta crisi.

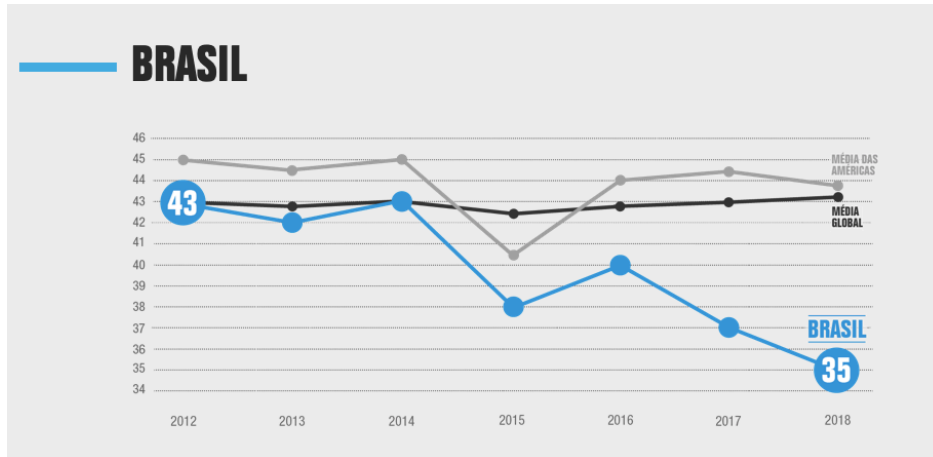
En un article publicat al New York Times el passat mes de novembre, Kurgman va exposar breument el que ell considera els causants de la crisi econòmica de Brasil. Segons l'economista la baixa demanda de productes que exporta el país, la poca despesa privada i les polítiques poc adequades que s'han emprat per tractar aquest problema han sigut els principals causants, és a dir, una suma de factors que en el seu conjunt no han afavorit l'economia del país.

D'altra banda, els diversos casos de corrupció existents sobretot per part del Govern i que s'esdevenen des de ja fa uns anys, no ajuden a fer que el país millori la seva situació, tot el contrari, els casos només augmenten i compliquen encara més la recuperació del país.

Existeix una organització que estudia la corrupció internacional, fent estudis i posicionant els països segons el seu índex de percepció de la corrupció (IPC), un concepte que mesura en una escala de 0 a 100 els nivells de corrupció al sector públic, sent els més corruptes aquells amb un número més baix i els menys corruptes, aquells que tenen un número més elevat a l'escala.

Aquesta organització en qüestió s'anomena *Transparência Internacional Brasil*, i en els últims estudis que s'han fet i que es poden visualitzar en el seu portal web ha declarat que Brasil es troba en la posició 105 dels 180 països avaluats i que el resultat és oficialment el pitjor des de l'any 2012.

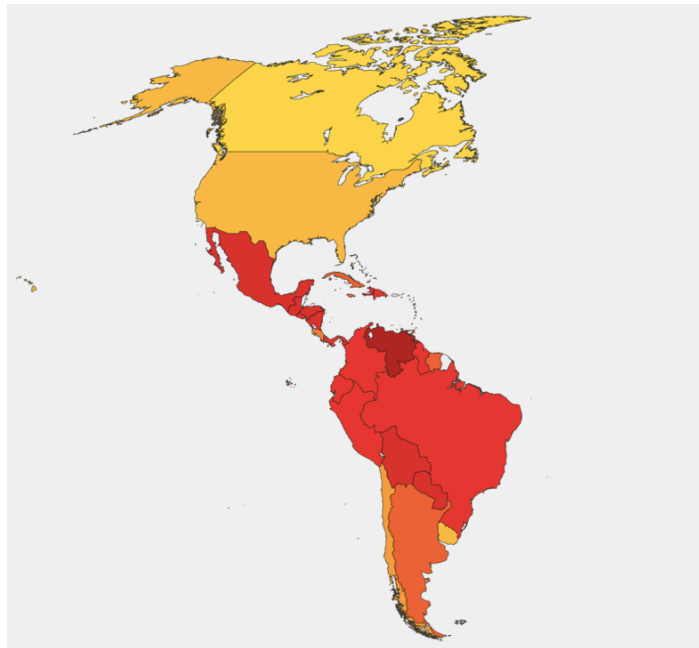
Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Font: Transparência internacional Brasil. (2018).¹

Transparency internacional- The global coalition against corruption.

En aquesta segona imatge es mostra la situació del Brasil en comparació amb la resta dels 32 països americans i situa el país en la 20a posició seguint IPC.

Font: Transparência internacional Brasil. (2018).

Transparency internacional- The global coalition against corruption.

La corrupció i la falta d'inversió en serveis públics bàsics com sanitat, educació, seguretat, etc, ha sigut una de les principals raons per les quals la població brasilera, aquest passat mes d'octubre s'hagi decantat per Jair Bolsonaro, un polític d'extrema dreta que ha garantit a la

¹ Consultar Annex 1: Gràfics

ciudadania reformes que acabaran amb la corrupció i que impulsaran llocs de feina, una bona educació i millores en les condicions de vida dels ciutadans tot i que és conegut també per compartir ideologies racistes, homofòbiques i ser partidari de la legalització de les armes.

Aquestes són problemàtiques socials ja existents al país, que ha comportat una diferenciació no només entre classes socials sinó a escala territorial entre el Nord i el Sud del país, i que davant l'amenaça que creixin més les diferències i dites problemàtiques ha comportat mobilitzacions per part de la ciudadania en contra del polític d'extrema dreta. Aquesta situació econòmica serveix de fil conductor per explicar el context social i les diverses problemàtiques existents al país.

La crisi ha comportat un augment considerable de la pobresa i amb ella han augmentat problemes socials com la criminalitat, el tràfic i consum de drogues, el treball infantil i la prostitució entre d'altres.

L'IBGE, que és l'institut brasiler de geografia i estadística, amb els seus últims estudis realitzats com en són els que es troben a *l'Atlas da violência* (2018), ha confirmat que dos milions de brasilers ja han travessat la línia de la pobresa augmentant així el nombre d'habitants que es troben dins del llindar amb un salari aproximadament de 5 dòlars i mig, s'ha passat de 52,8 milions que es van registrar l'any 2016 a 54,8 milions en l'actualitat.

El nombre de persones sense sostre també ha augmentat i actualment en són 15,2 milions les que viuen amb menys del que equival a 1,90 dòlars al dia.

Cal dir que Brasil és un país on trobem generalment grans contrastos. Un d'aquests contrastos el trobem en aquest índex de pobresa, ja que aquesta, no es troba repartida de la mateixa forma al país. L'estat de São Paulo per exemple, de la mateixa forma que algunes regions que se situen al Sud del país, és l'estat més ric de Brasil on tot haver-hi misèria, criminalitat i altres problemàtiques socials, no hi ha un percentatge tan elevat de pobresa en comparació amb altres regions del país on es troba més concentrada, com és el cas del nord-est del país amb regions com Rio Grande do Norte, l'estat de Maranhão o Piauí on per exemple el 92% dels habitants d'aquest últim no tenen aigua potable ni tampoc sistemes de clavegueram.

La investigació del IBGE també ens dona a conèixer un percentatge alarmant en el qual s'indica que 33 milions de brasilers, el que equival a un 16% de la població no disposa d'almenys tres d'aquests drets bàsics com en són l'educació, protecció social, habitatge o internet. Un 37% de la població, no disposa de serveis bàsics d'higiene i per últim un 28% d'infants d'edats compreses entre 6 i 14, no estan escolaritzats.¹

D'altra banda una de les dades més alarmants és la que parla de la criminalitat i en la qual em vull centrar. Actualment Brasil, es considera un dels països més perillosos del món i això es deu al seu alt índex de criminalitat que desafortunadament, no ha deixat d'augmentar en els

¹ Consultar Annexe 1: Gràfics

darrers anys això ha provocat que actualment la taxa d'homicidis sigui un 30% major que la taxa europea segons dades obtingudes per l'institut de recerca econòmica aplicada (IPEA). Les dades actuals també afirmen que Brasil està vivint l'època més violenta i amb més homicidis de la seva història amb una mitjana de 30 homicidis cada 100.000 habitants. ¹

Les últimes dades oficials proporcionades pel portal de segurança pública de Brasil juntament amb L'IGBE, ens permeten conèixer la situació en què actualment es troba el país en comparació amb les dades obtingudes en els estudis realitzats l'any 2017.

En ambdós estudis el que s'hi ha tractat és la violència del país en la seva totalitat, classificant aquestes segons el motiu i context en el qual han esdevingut (morts durant intervencions policials, homicidis intencionats, homicidis causats per robatoris, etc.)

Una de les dades que ens proporciona aquesta gràfica que es mostra a continuació i en la qual hem centraré, és l'apartat en el qual s'exposen tots els casos relacionats amb la violència de gènere diferenciant-los en tant que; violacions, feminicidis, homicidis i el nombre de casos de violència domèstica registrats amb lesions.

En primer lloc trobem les dades pertanyents a les violacions registrades durant aquest període de temps d'un any que van ser en total 60.018 i que van indicar un augment d'un 8,4% respecte a l'any 2016.

En segon lloc, podem observar l'apartat en el qual es tracten els feminicidis, concepte que fa referència a tots aquells assassinats de dones pel simple fet de ser dones, és a dir, pel seu sexe. En aquest apartat podem veure un total de 1.133 víctimes.

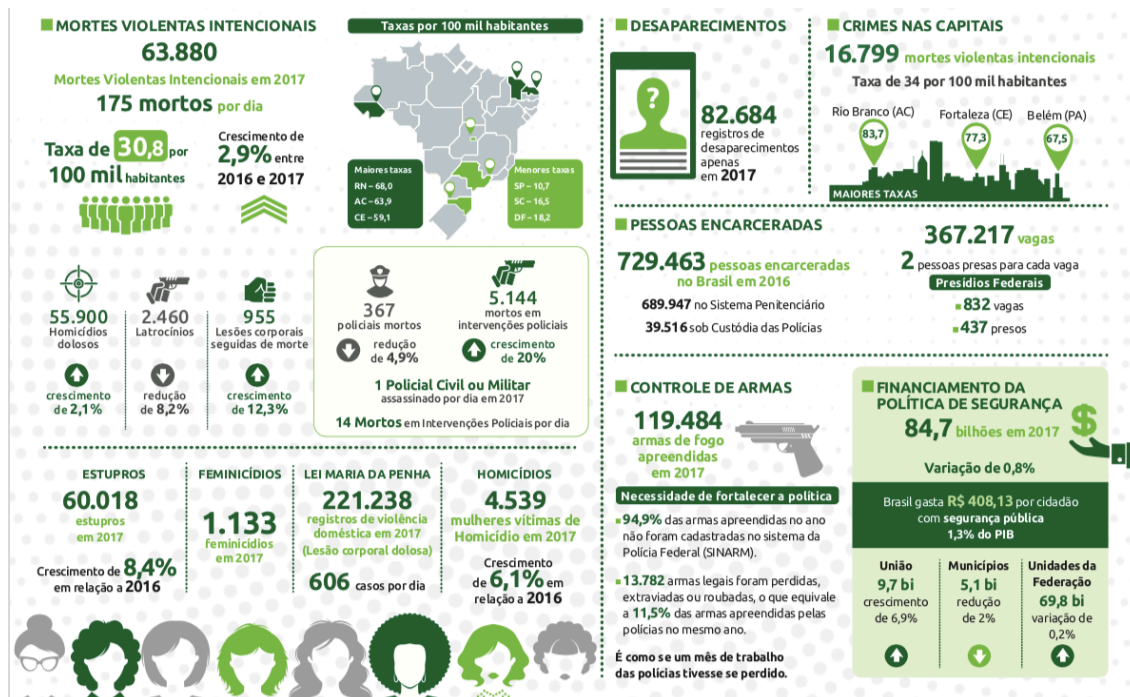
En tercer lloc apareixen els casos que sí que han sigut registrats de violència domèstica i on la víctima ha presentat lesions corporals greus amb un total de 221.238 casos registrats durant l'any, 606 casos per dia.

Per últim els homicidis on la víctima era una dona sumen un total 4.539 i un creixement del 6,1% en relació a l'any anterior. ¹

¹ Consultar Annex 1: Gràfics

¹ Consultar Annex 1: Gràfics

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Font obtinguda del portal web fórum segurança pública¹

3.2 80: Anys de reivindicació

L'època dels anys 80 a Brasil va ser una època de reivindicació i de moviments socials on la lluita pels drets de la dona van ser un fet primordial i visibilitzat, fet que no havia succeït fins aleshores. El paper de la dona al llarg de la història brasilera, havia partit d'una idea d'inferioritat i submissió sobretot en les relacions afectives i matrimonials on eren inclús justificades les agressions dins d'aquest context, fet que s'havia perpetuat amb el temps.

Aquest moviment feminista va aconseguir en primer lloc, que s'incloguessin l'any 1988 nous temes i que es realitzessin modificacions a la constitució de l'any 1988 on es van començar a tractar aspectes com la igualtat, la família, la discriminació i la violència.

Art. 5:

Todos são iguais perante a lei, sem distinção de qualquer natureza, garantindo-se aos brasileiros e aos estrangeiros residentes no País a inviolabilidade do direito à vida, à liberdade, à igualdade, à segurança e à propriedade, nos termos seguintes. - pàg.12

Tot i tractar aspectes com la igualtat, la llibertat i el dret a la vida, aquest article era insuficient i molt genèric, ja que en cap cas es contemplaven aspectes relacionats amb la violència de gènere o bé el paper que assumiria l'Estat envers la vulneració d'aquests drets entre d'altres.

¹ Consultar Annex 1: Gràfics

A conseqüència de les agressions incessants i el nombre de víctimes de violència domèstica, les protestes van continuar i es va incorporar un altre article on l'Estat ja garantia responsabilitats envers casos de violència i garantia també assistència a les víctimes. Art. 226:

“O estado assegurará a assistência à família na pessoa de cada um dos que a integram, criando mecanismos para coibir a violência no âmbito de suas relações.” – pàg 132.

Aquest article va ser un gran avenç, tot i això, el que va succeir va ser que la major part de les agressions que eren denunciades, passaven a ser segons la justícia casos d'infracció menor i per aquest motiu no era vist socialment com quelcom greu ni com una vulneració dels drets humans.

Denigelson Da Rosa (2013), en el seu text respecte a l'anàlisi de la violència masclista al Brasil, parla de dos conceptes: **igualtat formal i la igualtat real material** que serveixen per exemplificar què va passar durant aquest període abans de la creació de la llei de protecció a la dona.

En primer lloc, quan a la constitució es van redactar aquests punts, es va procurar deixar constància que la seva finalitat era garantir una igualtat entre membres d'una societat, una igualtat que permetés a tothom viure en harmonia i sense conflicte dins de la societat brasilera. El fet de deixar constància del que es pretén aconseguir o del que es busca, està bé, és necessari, ja que dóna sentit a allò que volem crear. El problema es dóna quan no va més enllà i ens quedem únicament en aquest punt on deixem clares les intencions, necessitats, els objectius, etc. però no anem més enllà dels aspectes formals. També cal dir que aquests punts que trobem a la constitució, es deixaven de tractar temes imprescindibles i relacionats com en són els conceptes de maltractament i violència de gènere que no es trobaven encara definits i en conseqüència, no eren entesos ni concebuts per la societat brasilera.

Quan això succeeix com va passar durant aquest període al país, l'autor parla d'igualtat formal, ja que com que no va més enllà, es queda en un estat "visible i inoperant" on només consta un escrit legal, en aquest cas dos articles de constitució, i res que recolzi aquesta com per exemple la creació de serveis i recursos d'atenció a la dona o bé projectes i campanyes de prevenció que puguin afavorir a la reducció de conductes masclistes.

Seguint amb els conceptes de Denigelson Da Rosa (2013), el pas d'aquesta igualtat formal a la igualtat real-material es dóna quan hi ha una coherència entre el que s'exposa i el que farà que aquesta idea es mantingui, reguli i es controli, és a dir, quan hi ha una unió entre diversos factors socials que porten a la creació de mecanismes, mesures i canvis dins del context social i això solament s'aconsegueix amb la creació de lleis, recursos i serveis, polítiques públiques, etc.

A Brasil, amb el pas del temps, hi va haver petits canvis, ja que es van crear alguns serveis específics per a les dones maltractades com cases d'acollida o assistència mèdica, però tot i això, encara no hi havia una base sòlida i per tant era insuficient. No va ser fins a l'any 2006 que es va realitzar una llei al respecte.

3.3 Lei Maria da Penha

L'any 2006 va marcar un abans i un després a la història del Brasil i això és degut al fet que aquell mateix any, va ser aprovada i entrada en vigor la llei de protecció a les dones, concretament el 22 de setembre del 2006.

Aquest fet és quelcom molt important, ja que no només ens indica que fa 12 anys al Brasil la violència de gènere no era concebuda per la població com a tal ni tampoc definida dins d'uns paràmetres legals, sinó que també ens indica que tots els casos sorgits al llarg del temps, no van ser concebuts ni tampoc processats com a casos de violència i per tant, van ser casos silenciats degut a la desconeixença del terme i la falta de recursos existents fins aleshores. Aquesta llei és de rellevant importància, per aquest fet posaré èmfasis en la història de com aquesta va sorgir, per què i quins efectes va tenir de forma breu.

3.3.1 Orígens

Aquesta llei és coneguda legalment com la llei n.º 11.340/06 i popularment, com la llei Maria da Penha.² Aquesta llei és popularment coneguda amb aquest nom a causa de Maria da Penha Maia Fernandes, una de les principals activistes del país que des de fa anys i en l'actualitat, lluita per acabar amb la violència de gènere al Brasil i tanmateix, n'és una víctima. L'any 1983, el marit de Maria va intentar prendre-li la vida amb un tir a l'esquena, provocant-li una paraplegia irreversible, posteriorment a aquest fet, el que era el marit de Maria, va intentar novament prendre-li la vida sense èxit.

Maria va lluitar durant anys per tal que el seu marit fos condemnat i penat pel que li havia fet, però els tribunals brasilers no van respondre, fet que va portar a Maria a no defallir sinó al contrari, a lluitar encara més i a fer visible la seva història tot publicant l'any 1994 el seu llibre *Sobrevivi, posso contar*, on explica la seva vivència i el seu cas com a víctima de violència domèstica.

La publicació del seu llibre va ser clau en el procés, ja que arran d'aquesta, el cas va passar a ser mediàtic, fins a tal punt que diverses persones amb coneixements en l'àmbit jurídic, van oferir-li la seva ajuda per a redactar i realitzar una denúncia directament a la OEA³, l'organització dels estats americans, contra l'Estat amb la unió tanmateix de dues organitzacions amb

² Consultar Annex 2 per a més informació sobre Maria da Penha

³ Consultar Annex 3 per a més informació sobre OEA

molt de pes, en primer lloc de CEJIL⁴ (centre per la justícia i el dret internacional), que té com a missió vetllar pels drets humans al continent americà i en segon lloc de CLADEM⁵, (el comitè d'Amèrica llatina i del Carib), per la defensa dels drets de les dones que busca vetllar pels drets humans d'aquestes en tots els àmbits (socials, culturals, econòmics, etc.) i promou la seva justícia social.

La involucració d'aquests en el cas de Maria da Penha i el pes dels informes realitzats, van dur en conseqüència la resolució del cas i va dictaminar que Brasil havia sigut negligent per no prendre mesures efectives per la prevenció i per no sancionar la violència en casos com el seu. A partir d'aquest fet, va iniciar-se un procés de reforma tant legalment, amb la creació i implementació de la llei esmentada, com amb reformes en el sistema educatiu i en certs serveis que explicaré breument a continuació amb els diversos articles que conformen la llei de violència de gènere al Brasil.

3.3.2 Decrets i modificacions

La llei Maria da Penha busca garantir mesures de protecció cap a la dona per tal de garantir-li una vida sense violència i obliga a l'Estat i a la societat a protegir-les independentment de la seva condició, orientació sexual, religió o classe social.

Aquesta llei no només crea un sistema integral de prevenció, protecció i assistència a les dones sinó que estableix competències i obligacions a l'Estat en àmbits federals, estatals i municipals.

La creació d'aquesta llei representa un canvi molt important en la societat brasilera, en primer lloc, es descriu i es delimita el concepte de "violència de gènere" per primer cop i s'especifiquen les formes de violència existents com en són; la violència física, verbal, psicològica, patrimonial, econòmica, institucional i sexual. Tanmateix, la llei tracta punts imprescindibles com les obligacions de l'Estat davant la violència de gènere.

3.3.3 Efectivitat de la llei

Es parla de la llei Maria da Penha com una llei molt completa, de fet, com una de les millors i més avançades en tota la regió ibero americana, que no només ha contemplat un sistema integral de prevenció, protecció i assistència a les víctimes de violència de gènere, sinó que també ha establert les obligacions de l'Estat davant d'aquesta.

Tanmateix, per què existeixen tants casos violència masclista a Brasil? És efectiva aquesta llei?

⁴ Consultar Annex 4 per a més informació sobre CEJIL

⁵ Consultar Annex 5 per a més informació sobre CLADEM

La llei Maria da Penha ha sigut una llei que ha permès visibilitzar els casos de violència de gènere, ha permès que les seves víctimes obtinguin major protecció amb els diversos serveis i recursos i en conseqüència, s'afirma que han reduït el nombre de casos de violència.

Tanmateix, una de les crítiques que la societat realitza de la llei, inclús la mateixa Maria da Penha, és que tot i haver-hi recursos als quals acudir en cas de ser una víctima aquests no es troben repartits de forma equitativa en tot el territori i tot i l'augment en el nombre de víctimes ateses, no s'han creat nous centres on acudir i en molts casos per culpa de la saturació del servei, no es pot realitzar un bon seguiment de la víctima.

D'altra banda, una altra de les queixes existents és que l'horari d'atenció a les víctimes és limitat, a diferència d'alguns països Brasil no disposa de recursos d'atenció 24 h a les víctimes de violència de gènere i aquest només atén a les víctimes de dilluns a divendres en horari limitat, no durant el cap de setmana on s'ha comprovat en diversos estudis que és quan sorgeixen més agressions...

3.4 Natal

Natal, és la capital de Rio Grande do Norte, un dels estats del Nord-est del país. Segons l'estudi realitzat l'any 2018 per l'IGBE, actualment la ciutat és una de les més poblades de l'estat amb un total de 877.640 habitants.

Al llarg de la seva història, Natal ha sigut una ciutat coneguda i reconeguda per tot el país en primer lloc pels seus paisatges paradisiacs i les seves platges, fet que ha comportat que durant anys aquesta ciutat i part de la zona costanera que l'envolta hagi sigut de gran atracció turística i d'altra banda per haver sigut una de les ciutats més segures de tot el país. Tanmateix la realitat d'aquesta ciutat ha canviat dràsticament amb els anys i és que actualment tot i rebre encara gran part del turisme que rebia amb anterioritat ha passat a ser una de les ciutats més perilloses de tot Brasil i del món.

Amb el pas dels anys la desigualtat social al país ha augmentat considerablement i aquesta també s'ha vist representada per zones del país que estan vivint amb diferències aquest fenomen. Tant és així que a la regió de Rio Grande do Norte és on es concentra més pobresa i desigualtat social fet que comporta l'augment desmesurat de criminalitat que ha augmentat un 256,9% el nombre d'assassinats i crims en un període de deu anys segons l'informe *Atlas da violència* realitzat l'any 2017 per IPEA i el forum brasileiro de segurança pública. La zona de Rio Grande do Norte i gran part de la regió que conforma el Nord i Nord-est del país es troben en una situació de vulnerabilitat molt elevada i inclús de marginació, ja que són aquestes zones en les quals es concentra la major part de pobresa de tot el país.

La població d'aquestes zones del país viuen al llindar de la pobresa sense ingressos, accés a serveis bàsics com en són la sanitat pública i l'educació i inclús en molts casos gran part de

la població no disposa de cap mena de documentació i en això comporta que molts d'ells no constin en el registre com a ciutadans.

Natal doncs, és una de les ciutats amb més pobresa, problemàtiques i necessitats socials que necessiten ser cobertes una d'elles és la necessitat dels infants de rebre una educació i garantir-los una protecció i seguretat davant la d'aquesta inseguretat que viu actualment la ciutat.

3.5 Centro educacional Dom Bosco

Fundat l'any 1988 a la zona nord de la ciutat de natal, el Centro Educacional Dom Bosco és una institució sense ànim de lucre que forma part de la xarxa Salesiana brasilera d'acció social i és reconeguda com a entitat d'utilitat pública, federal, estatal i municipal.

El centre treballa amb infants, adolescents i joves en situació de vulnerabilitat i risc d'exclusió social a partir de projectes educatius que s'adaptin a les diverses edats i necessitats dels usuaris.

En primer lloc trobem el projecte **oratório diario**, que és el projecte destinat als infants i adolescents amb edats compreses entre els 6 anys i els 15 on es busca potenciar les seves habilitats i capacitats amb diversos tallers i activitats musicals, creatives i esportives per tal que coneguin els seus interessos i les seves destreses i puguin potenciar-les.

D'altra banda existeix el projecte **formação profissional**, pensat per a tota mena d'edats sempre quan siguin majors d'edat que proporciona cursos i formacions professionals per tal de fomentar la inserció laboral i motivar als usuaris a formar-se segons els seus interessos.

Per últim, el projecte **Jovem aprendiz**, és el projecte destinat a joves d'entre 16 i 18 anys en el qual se'ls ofereix formació específica per a possibles vacants de feina que habitualment té el centre i que provenen de les cooperatives i empreses afiliades al centre.

Més enllà de l'adquisició de coneixements, tots ells fomenten l'apoderament i l'adquisició d'autonomia de cadascun dels usuaris del centre que aproximadament i en l'actualitat en són 900.

3.6 Conclusions

A través d'aquest diagnòstic del país es pot observar la magnitud de casos relacionats amb femicidis i agressions masclistes que es viuen a Brasil. Per aquest motiu, considero que és important realitzar projectes de sensibilització prevenció que permetin conscienciar a la població d'aquesta realitat.

A partir d'aquesta detecció de necessitats respecte d'aquesta temàtica, em proposo com a objectius generals d'aquest projecte sensibilitzar i fomentar un esperit crític a infants i mares respecte al masclisme per tal d'introduir els conceptes bàsics d'aquest amb els diversos elements que el conformen i realitzar així un aprenentatge més significatiu amb la participació d'infants i els seus respectius referents, i d'altra banda, apoderar a les dones i fer-les part d'aquest projecte.

4 PLANIFICACIÓ DEL PROJECTE

4.1 Definició del projecte

Aquest projecte és un projecte d'intervenció socioeducativa per treballar el masclisme amb infants i les seves respectives mares.

Aquest projecte rep el nom de: **Caminhos pela igualdade**.

4.2 Pla o programa al qual pertany

La meua proposta forma part d'un guió de disseny i/o implementació d'un projecte socioeducatiu en l'àmbit professional de l'educació social, ja que partint d'una situació que podríem definir com una problemàtica social, em proposo crear un projecte per tal de poder realitzar una prevenció i una intervenció dins d'un centre educatiu.

4.3 Descripció

Aquest projecte se situa a Brasil, concretament a la ciutat de Natal, una ciutat que se situa al nord-est del País (Rio Grande do Norte) i neix de la necessitat social d'abastar una problemàtica molt present a la societat i poder així, educar i sensibilitzar, en aquest cas, a infants i mares d'un centre obert de la ciutat.

Aquest projecte busca ser una eina de prevenció i d'actuació davant les diverses conductes masclistes que es puguin generar i fer presents al centre per tal de poder disminuir-les i aconseguir una millor convivència.

Per tal de treballar-ho, la meua proposta es dirigirà a infants i a mares del Centro Educacional Dom Bosco, un centre obert que se situa a la zona nord de la ciutat i que comprèn 700 infants en situació de vulnerabilitat. El projecte doncs, consistirà a treballar el masclisme tot adaptant-ho als dos col·lectius als quals va dirigit però sent aquest un únic projecte.

En primer lloc trobarem el conjunt d'activitats que es treballarà amb els infants i que rebrà el nom de **"Espaço crianças"**.

En aquesta part del projecte es treballarà el masclisme amb els infants d'edats compreses entre 8 i 10 anys des d'una proposta educativa on es realitzaran activitats diverses per tal de sensibilitzar els infants del masclisme i per tal que en prenguin consciència a través d'espais de joc i reflexió.

D'altra banda hi trobarem **"Espaço Mulheres"**, en aquesta part del projecte de forma complementària a l'espai dirigit als infants, es treballarà el masclisme amb les mares dels infants però des d'una vessant més centrada a l'apoderament de la dona i les seves capacitats.

Aquest projecte busca ser una eina de prevenció però també d'actuació dins del centre en qüestió i tot i ser espais i treballs diferents perquè busquen adaptar-se a ambdós perfils, tenen

uns objectius comuns i acaben generant una complementarietat, ja que es treballarà tant amb mares com amb els mateixos infants fent que el reforcin més els continguts i que ambdós perfils també puguin posteriorment beneficiar el centre amb els continguts apresos tot fent activitats de formació, xerrades, mediació, etc. en el mateix centre.

4.4 Destinatari

Aquest projecte està pensat en primer lloc per infants de 8 a 10 anys que formen part del centre *Centro educacional Dom Bosco* i que treballaran en la part del projecte anomenat Crianças. Tanmateix, també està pensat per les mares d'aquests infants que treballaran a l'altre part del projecte anomenat Mulheres i on les edats d'aquestes poden variar considerablement. Ambdós grups compartiran espais de treball conjunt en algunes de les activitats i les altres les realitzaran amb els seus respectius grups.

4.5 Objectius generals

- Sensibilitzar i fomentar un esperit crític a infants i mares respecte el masclisme.
- Apoderar les dones.

4.6 Objectius específics

- Reduir actituds masclistes al centre.
- Millorar la convivència entre infants del centre.
- Fomentar la participació de les mares al projecte.

4.7 Estratègies per l'acció

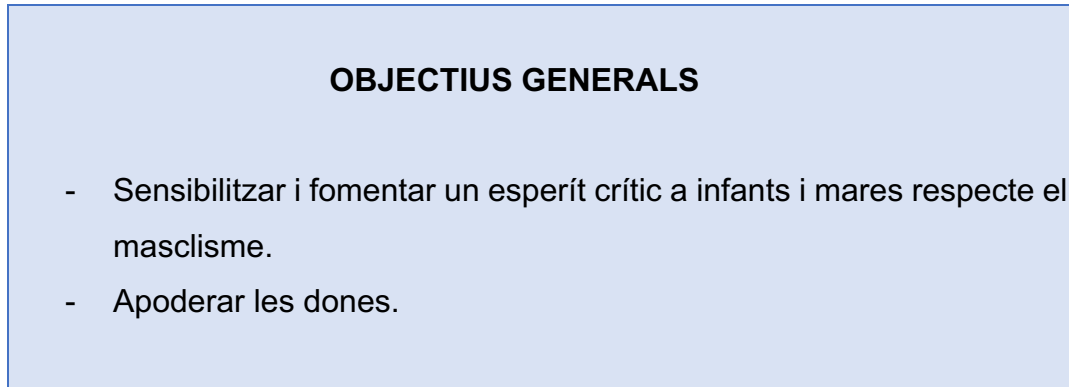
- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar a aquells que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

4.8 Pressupost i fonts de finançament

Degut a que aquest centre és una institució sense ànim de lucre reconeguda com a entitat d'utilitat pública, federal, estatal i municipal, el finançament del centre i dels seus projectes es basa principalment en les ajudes econòmiques que rep de les institucions o organitzacions amb les quals col·labora tot i que també reben ingressos a partir de donacions voluntàries de forma esporàdica.

Tanmateix, les fonts principals d'ingrés són en primer lloc l'ajuntament de Natal, que realitza aportacions anuals i d'altra banda la xarxa d'escoles salesianes de la ciutat que realitza aportacions trimestrals per tal de finançar els projectes de formació professional del centre. Com ja he esmentat, hi ha altres mitjans pels quals el centre rep ingressos com per exemple a través de l'església del centre que inverteix les seves recaptacions en aquest, o bé les donacions de les entitats, organitzacions o persones que de forma voluntària volen realitzar alguna aportació econòmica de forma puntual. Aquestes fonts d'ingrés però, són més variables, ja que depenen en la seva totalitat d'altres i de les seves respectives aportacions, per aquest motiu no es contemplarà a l'apartat del pressupost.

5 PLANIFICACIÓ

OBJECTIU ESPECÍFIC 1	OBJECTIU ESPECÍFIC 2	OBJECTIU ESPECÍFIC 3
→ Reduir actituds masclistes al centre.	→ Millorar la convivència entre infants del centre.	→ Fomentar la participació de les mares al projecte.

5.1 Descripció blocs de treball

Aquest projecte busca treballar les línies d'acció a través de diversos blocs de treball que són els següents:

- Rol de gènere:

En aquest bloc es busca introduir els conceptes bàsics relacionats amb els rols de gènere i treballar-los a través d'activitats que permetin als participants qüestionar-se els estereotips i rols de gènere existents a la societat.

- Desigualtat de gènere:

En aquest bloc es busca introduir els conceptes bàsics relacionats amb la desigualtat de gènere i treballar-los a través d'activitats que permetin als participants identificar-la en situacions quotidianes i prendre'n consciència.

- Llenguatge sexista:

En aquest bloc es busca tractar els elements masclistes en el llenguatge a través d'activitats que permetin als participants identificar els missatges masclistes que es transmeten a través d'expressions populars, dites o frases fetes i també a través de les lletres musicals provinents d'un gènere musical molt exitós al país.

- Masclisme:

En aquest bloc es busca tractar els conceptes treballats durant les sessions per tal de realitzar un tancament que els englobi i que permeti als participants demostrar que s'han assolit els continguts a través d'activitats lúdiques.

- Violència:

En aquest bloc es busca tractar la violència enfocant el treball majoritàriament en la verbal i física, ja que són els tipus de violència més predominants al centre.

En el bloc s'introduiran els conceptes i posteriorment es treballaran a través d'activitats.

- Normes de convivència:

En aquest bloc es busca tractar els conceptes treballats durant les sessions per tal de realitzar un tancament que permeti als participants demostrar que han assolit els continguts, tot creant unes noves normes de convivència pel centre que ajudi als infants a ser conscient de quines actituds han d'adoptar per garantir-la.

Aquests blocs esmentats són els que es treballaran durant tot el projecte i es treballaran de la següent forma.

En el cas dels blocs de: *rol de gènere, desigualtat de gènere, llenguatge sexista i masclisme*, es treballaran tant amb infants com amb mares tot adaptant les sessions a cada grup per fer-ho més motivador. D'altra banda, els blocs destinats al treball conjunt entre mares i infants seran diferents, ja que en el treball conjunt es busca treballar les problemàtiques existents al centre i no tant els conceptes bàsics per entendre el masclisme que ja es tracten de forma individual amb cadascun dels grups.

Per aquest motiu s'han tractat els blocs: *rols de gènere, violència i normes de convivència* com a blocs per treballar conjuntament, ja que són els que estan pensats per treballar els problemes de convivència al centre. En aquests blocs, s'ha realitzat una distribució diferent de les sessions que es pot veure al quadre de l'apartat del treball: 6.3 calendari i pla d'actuació.

5.2 DESCRIPCIÓ DE LES LÍNIES D'ACCIÓ

5.2.1 Primera línia d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar a aquells que afavoreixen una bona convivència al centre.

a) Descripció i justificació:

La primera línia d'acció busca sensibilitzar i donar a conèixer les actituds masclistes i premiar aquelles que afavoreixen una bona convivència al centre.

Aquesta tasca és molt important de realitzar i de treballar tant amb els infants com amb el grup de mares, ja que en molts casos es viuen situacions de conflicte tant al centre com a les seves respectives llars provocades per actituds masclistes. Per aquest motiu, es busca treballar conceptes relacionats amb el masclisme a partir de dinàmiques i activitats de sensibilització per tal que identifiquin conductes i situacions masclistes en la seva quotidianitat i puguin actuar en conseqüència davant d'aquestes en un futur. Aquest treball de sensibilització portarà al fet que hi hagi una millora en la convivència entre els infants del centre.

b) Objectiu:

Aquesta línia d'acció tractaria el primer objectiu específic: "Reduir actituds masclistes al centre". Es realitzaran diverses activitats i dinàmiques que estaran dividides per blocs de treball, els quals cadascun d'ells tindrà com a objectiu treballar un element concret que conforma el masclisme.

Activitats que treballen aquesta línia d'acció:

- Com som?
- El que amaga la publicitat
- Orientadors i estudiants
- La desigualtat de gènere
- Tot el que amaga el llenguatge
- Analitzem el funk
- Precisamos falar sobre o machismo
- Mural: tot el que és el masclisme
- Qui fa què a casa?
- Professions
- Igualtat d'oportunitats?
- Jo sóc nen/nena i puc o no puc fer...
- Gimcana per la igualtat
- Reescrivim els contes
- Fem teatre

5.2.2 Segona línia d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

a) Descripció i justificació:

La segona línia d'acció busca crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir, poder intervenir i tractar possibles conflictes que es donin dins del centre on es realitzarà la proposta de projecte. Al centre en qüestió, existeixen problemes de convivència, la majoria d'aquests són provocats per les actituds i les conductes masclistes dels infants, que majoritàriament es manifesten amb violència verbal i agressions físiques i que han après i interioritzat com a conductes "normals" del seu entorn.

Per aquest motiu, és important treballar aspectes relacionats amb el masclisme, per tal de donar-los a conèixer els conceptes bàsics, sensibilitzar-los i que en el seu procés d'aprenentatge es vegi reflectida la seva millora conductual i això ho fomentarà la creació d'espais de

debat i de reflexió, ja que permetran generar consciència tant als infants com a les seves respectives mares.

b) Objectiu:

Aquesta línia d'acció busca treballar principalment el segon objectiu específic: "Millorar la convivència d'infants del centre", a partir d'activitats i dinàmiques que fomentin el diàleg i la reflexió que es trobaran al llarg dels diversos blocs que conformaran les sessions del projecte. Tanmateix també es pot relacionar aquesta línia d'acció amb el primer objectiu específic, ja que ambdós van molt lligats.

Activitats que treballen aquesta línia d'acció:

- Com som?
- El que amaga la publicitat
- Orientadors i estudiants
- La desigualtat de gènere
- Tot el que amaga el llenguatge
- Analitzem el funk
- Precisamos falar sobre o machismo
- Mural: tot el que és el masclisme
- Qui fa què a casa?
- Professions
- Igualtat d'oportunitats
- Jo sóc nen/nena i puc o no puc fer...
- Gimcana per la igualtat
- Reescrivim els contes
- Fem teatre
- Joguines no sexistes
- Gimcana jocs populars
- Què és per tu la violència?
- La violència verbal
- Amençar és agredir
- El nostre espai
- Les normes de l'oratori
- Apostem per la igualtat

5.2.3 Tercera línia d'acció:

- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

a) Descripció i justificació:

La tercera línia d'acció busca implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

Aquesta línia d'acció està pensada en primer lloc per fomentar la participació de les mares al projecte i en segon lloc per tal de crear una figura mediadora al centre que tingui la funció d'intervenir en la resolució de conflictes que s'esdevinguin al centre a partir dels coneixements apresos durant el projecte i seria positiu que aquest paper el pogués desenvolupar alguna d'aquestes mares.

El fet d'incloure les mares al projecte i de treballar amb elles a través de dinàmiques i d'activitats relacionades amb el masclisme és, en primer lloc, per tal que aquestes puguin adquirir coneixements i formació sobre quelcom que les afecta en primera persona a causa del seu context cultural i en segon lloc, perquè és important que l'aprenentatge sigui no només dels infants sinó també dels seus referents, per tal que aquest sigui més complet.

b) Objectiu:

Aquesta línia d'acció busca treballar el tercer objectiu: "Fomentar la participació de les mares al projecte". Es realitzaran diverses activitats i dinàmiques que fomentaran l'aprenentatge del grup de mares respecte del masclisme i es buscarà motivar aquestes amb la creació del rol de "mediadora de conflictes" al centre, per tal que aquestes puguin tenir un paper a desenvolupar al centre on acudeixen els seus fills.

Activitats que treballen aquesta línia d'acció:

- Joguines no sexistes
- Gimcana de jocs populars
- La violència verbal
- Amenaçar és agredir
- Les normes de l'oratori
- Apostem per la igualtat

5.3 UNITATS DIDÀCTIQUES/ PLA DE TREBALL

5.3.1 Espaço mulheres (Grup mares)

5.3.1.1 Rol de gènere

ACTIVITAT: “Com som?”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Com som?", forma part del primer bloc on es tracten els rols de gènere i està pensada per treballar amb el grup de mares.

Aquesta activitat té una durada total d'aproximadament 75 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar els estereotips i rols de gènere entre sexes*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixen una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es treballaran els estereotips i els rols de gènere existents a les nostres societats a partir de la realització d'un dibuix, el posterior diàleg i la reflexió.

Les actituds, valors i normes que es treballen són; l'esperit crític, l'actitud pel canvi i el treball en equip.

→ Metodologia i/o tècniques:

En primer lloc per aquesta activitat es dividiran els participants en quatre grups, tots ells treballaran separats els uns dels altres i es tracta que dos d'ells dibuixin una dona i els altres dos grups restants, un home.

El dinamitzador/a donarà simplement la premissa a cada grup de què ha de dibuixar el sexe que li pertanyi i tot allò que ells considerin que el descriu (aparença física, trets característics, personalitat, etc.) cada grup tindrà una cartolina i material per a dibuixar i hauran de representar el sexe que els hi ha tocat el màxim de detallat possible.

Un cop finalitzat el dibuix cada grup l'exposarà i explicarà què ha dibuixat i per què, i s'observarà si entre els grups que els hi pertocava el mateix sexe s'ha dibuixat algun element igual.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

L'activitat busca observar, identificar i analitzar els estereotips de gènere existents a la societat i qüestionar-los ja que molts d'ells els hem interioritzat i normalitzat fet que ens porta a separar-nos i a classificar-nos segons el nostre sexe.

Quan s'exposin els dibuixos es proposaran les següents **preguntes** per començar el debat:

- Hi ha elements comuns en els vostres dibuixos? Quins?
- Quins creieu que són els estereotips més comuns i quina finalitat creieu que tenen?
- Creieu que el que heu dibuixat representa a tots els homes i a totes les dones?

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Folis
- Material per dibuixar; llapis, retoladors, ceres, etc.
- Cartolines

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà a partir de les reflexions, els comentaris i la participació dels membres del grup. S'utilitzarà una taula d'observació on s'anotaran tots aquests elements.

UNITAT DIDÀCTICA: “Com som?”

Destinatari	Grup de mares		
Lloc	Aula espai FP	Temps: 75 min	
Objectius didàctics			
Identificar els estereotips i rols de gènere entre sexes.			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
<ul style="list-style-type: none"> · Estereotips · Rols de gènere 	<ul style="list-style-type: none"> · Realització d'un dibuix · Diàleg · Reflexió 	<ul style="list-style-type: none"> · Treball en equip · Esperit crític · Actitud pel canvi 	<ul style="list-style-type: none"> - introducció i presentació de la sessió. - Realització d'un dibuix per tractar els estereotips i rols de gènere a partir del seu sexe. - Realització d'un debat i exposició dels dibuixos dels diferents grups de treball.
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat de cada grup i la seva participació a la sessió.			

ACTIVITAT: "El que amaga la publicitat"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de "El que amaga la publicitat", forma part del primer bloc on es treballa els rols de gènere i està pensada per treballar amb el grup de mares. L'activitat té una durada total d'aproximadament 60 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar els estereotips i rols de gènere en la publicitat*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca treballar els estereotips i rols de gènere a partir de l'observació i la comparació d'unes fotografies i catàlegs, el diàleg i la reflexió de les participants. La dinàmica fomentarà l'esperit crític i la bona cohesió grupal.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a comparar diverses fotografies antigues amb d'altres actuals d'anuncis publicitaris on apareguin dones, homes i infants en diversos espots publicitaris de diversos àmbits; moda, oci, productes per infants, automobilístics, etc.

A partir de les fotos les participants hauran d'observar i analitzar quins missatges transmeten o volen transmetre les diverses fotografies, comparar-les les unes amb les altres i identificar si existeixen diferències notòries entre fotografies antigues i aquelles que són més actuals o bé si pel contrari són similars.

Es tracta que les participants puguin identificar els diversos rols i estereotips que han existit i existeixen en l'actualitat al món de la publicitat i des d'una mirada crítica puguin valorar i opinar sobre si aquest fet ha canviat al llarg del temps o s'ha anat legitimant.

Posteriorment es deixarà un espai de debat on tots els grups podran parlar sobre què han observat, exposar les seves opinions i contrastar punts de vista.

El dinamitzador proposarà les següents **preguntes**:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Quina imatge volien projectar els espots publicitaris relacionats amb moda femenina antigament? I ara?
- Quina imatge volien projectar els espots publicitaris relacionats amb automòbils? Hi ha alguna diferència amb els actuals?
- Hi ha algun aspecte que t'hagi sorprès en veure les fotografies?

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per a la realització d'aquesta activitat serà necessari el següent material:

- Catàlegs de revistes
- Fotografies d'espots publicitaris
- Folis i material per a poder anotar

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà a partir de les reflexions, els comentaris i la participació dels membres del grup. S'utilitzarà una taula d'observació on s'anotaran tots aquests elements.

UNITAT DIDÀCTICA: “El que amaga la publicitat”

Destinataris	Grup de mares		
Lloc	Aula espai FP	Temps: 60 min	
Objectius didàctics			
Identificar els estereotips i rols de gènere en la publicitat.			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
<ul style="list-style-type: none"> · Estereotips · Rols de gènere · Sexisme 	<ul style="list-style-type: none"> · Observació de fotografies i catàlegs · Diàleg · Reflexió 	<ul style="list-style-type: none"> · Esperit crític · Cohesió grupal 	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Comparació de diverses fotografies antigues amb d'altres més actuals d'anuncis publicitaris. Observació i anàlisi del missatges que transmeten les diverses fotografies. - Realització d'un debat per posar en comú les idees que hagin sorgit.
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, les aportacions i la participació durant la sessió.			

5.3.1.2 *Desigualtat de gènere*

ACTIVITAT: "Orientadors i estudiants"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Orientadors i estudiants", forma part del segon bloc on es treballa la desigualtat de gènere i està pensada per a treballar amb el grup de mares.

La duració total de la dinàmica és d'aproximadament 55 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *trencar amb els estereotips de gènere*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixen una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta dinàmica es vol trencar amb els estereotips i la desigualtat de gènere a partir de la realització d'un role playing i el diàleg i reflexió posterior.

Les actituds que es treballaran són l'esperit crític i la igualtat d'oportunitats.

→ Metodologia i/o tècniques:

L'activitat consistirà a realitzar un role playing, és a dir una simulació, en la que quatre de les participants que s'escolliran de forma voluntària, hauran de realitzar el role playing i la resta de la classe haurà de fer observació per posteriorment comentar com ho han viscut.

De les quatre participants dos fingiran ser orientadores i les altres dues fingiran ser dues persones que busquen orientació per escollir els seus estudis i la seva futura professió.

Una de les participants interpretarà a una jove que vol estudiar enginyeria física, matemàtiques, filosofia o bé psicologia. L'altre participant interpretarà a un noi que vol estudiar educació infantil o bé informàtica.

D'altra banda hi haurà dos papers que interpretaran les orientadores, un d'ells serà el d'una orientadora que creu que homes i dones són iguals i poden treballar i dedicar-se al que vulguin sense diferenciació mentre que l'altre tindrà un pensament totalment diferent, ja que creu que les dones han de dedicar-se a professions "més femenines" com: educadora, treballadora social, infermera etc i els homes, professions "més masculines" com enginyeries, informàtica, etc.

Els participants hauran de realitzar els seus respectius papers imaginant-se que succeeix en un context real i posteriorment es realitzarà un debat. Sels hi preguntarà als participants el següent:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Com us heu sentit interpretant cadascun dels personatges? Ha sigut fàcil o tot el contrari?
- Les orientadores, us sentiu identificades amb els papers que us han pertocat?

I posteriorment es realitzaran preguntes als observadors i al grup en general:

- Per què creieu que hi ha professions amb més dones que homes?
- Creieu que hi ha professions més adequades per homes i d'altres per dones?
- Quines dificultats creieu que poden tenir les persones que volen trencar amb els estereotips de gènere en l'àmbit laboral?

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per aquesta activitat no és necessari material, ja que únicament es realitzarà una simulació a l'aula i no es necessita cap material que no es trobi dins d'aquesta.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i els comentaris de les participants que sorgeixin durant el temps de debat i de reflexió. S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació de les mares a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Orientadors i estudiants”

Destinatari	Grup de mares		
Lloc	Aula polivalent espai FP.	Temps: 55 min	
Objectius didàctics			
Trencar amb els estereotips de gènere			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
· Estereotips de gènere · Desigualtat de gènere	· Diàleg · Reflexió · Role playing	· Esperit crític · Igualtat d'oportunitats	- Introducció i repartició dels papers per la realització de la simulació. - Realització d'un role playing per trencar amb els estereotips de gènere existents socialment. - Posterior debat i reflexió de la sessió.
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i comentaris de les participants.			

ACTIVITAT: “La desigualtat de gènere”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Què és la desigualtat de gènere?", forma part del segon bloc que tracta la desigualtat de gènere i està pensada per treballar-la amb el grup de mares. Aquesta activitat té una duració d'aproximadament 55 minuts.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar els elements que formen la desigualtat de gènere*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca treballar la desigualtat de gènere a partir del diàleg, la reflexió i la posterior visualització d'un vídeo que tracta el tema i el contextualitza al Brasil. Amb aquesta activitat es busca fomentar el treball en equip i l'esperit crític de les participants.

→ Metodologia i/o tècniques:

En grups de quatre persones aproximadament en primer lloc, es preguntarà als grups què creuen que és la desigualtat de gènere i què engloba aquest concepte, és a dir, on o en quines situacions podem trobar aquesta desigualtat de gènere i si consideren que Brasil és un país on hi ha igualtat de gènere o no.

Cada grup haurà de debatre aquesta pregunta i apuntar les seves respectives respostes en un paper per després exposar-ho als seus companys passats 20 minuts.

Després d'aquests 20 minuts, cada grup haurà de parlar sobre el que han apuntat als seus respectius papers i es tractarà de debatre entre tot el grup allò que han anotat uns i altres, elements que potser no han contemplat com a desigualtat de gènere, etc. aquest punt servirà per observar quin coneixement tenen i han estat adquirint les participants respecte d'aquest tema.

Després d'aquest debat, es visualitzarà el vídeo *Desigualdade de gênero*, un vídeo que parla sobre la desigualtat de gènere i tots els elements que formen aquest concepte contextualitzant-lo amb dades i xifres a Brasil que servirà per contrastar les idees inicials amb la realitat que mostra el vídeo.

Un cop s'hagi visualitzat el vídeo s'obrirà un nou debat on es proposaran aquestes **preguntes:**

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Hi ha elements en el vídeo respecte a la desigualtat de gènere que no havíeu tingut en compte? Quines?
- La percepció que teníeu del vostre país davant la desigualtat de gènere es correspon a la del vídeo?
- Un cop visualitzat el vídeo, podeu dir situacions del vostre dia a dia on podem apreciar aquesta desigualtat de gènere?

→ **Materials/recursos necessaris:**

Els materials que es necessiten per a aquesta activitat seran:

- Papers, materials per escriure i anotar.
- Projector per a la visualització del vídeo que es trobarà a l'aula.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat que s'estableixi entre els diversos membres i la participació de les participants durant la sessió. S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació de les mares a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “La desigualtat de gènere”

Destinatari		Grup de mares		
Lloc		Aula espai FP	Temps: 50 min	
Objectius didàctics				
Identificar els elements que formen la desigualtat de gènere				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors		
· Desigualtat de gènere	· Visualització d'un vídeo · Diàleg · Reflexió	· Treball en equip · Esperit crític	- Introducció i explicació de la sessió. - Realització d'un debat respecte del concepte de desigualtat de gènere. - Visualització del vídeo <i>Desigualdade de gênero</i> per treballar el concepte i contextualitzar-lo al Brasil. - Debat i tancament de la sessió.	10 min: presentació de la sessió i dividir per grups. 20 min: Debat per grups reduïts respecte la desigualtat de gènere. 5 min: visualització del vídeo. 15 min: Debat final i tancament de la sessió.
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat de cada grup i la seva participació a la sessió.				

5.3.1.3 *LLenguatge sexista*

ACTIVITAT: “Tot el que amaga el llenguatge”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Tot el que amaga el llenguatge", forma part del tercer bloc on es treballa el llenguatge sexista i està pensat per a treballar amb el grup de mares.

Aquesta activitat té una duració total d'aproximadament 70 minuts.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu d'*identificar elements masclistes en el llenguatge*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca treballar aspectes com el sexisme i el masclisme present al nostre llenguatge a partir del diàleg, el debat, la reflexió de les participants i la visualització d'un vídeo que tracta aquest tema. En aquesta dinàmica es busca també fomentar la cohesió grupal, el treball en equip i l'actitud pel canvi.

→ Metodologia i/o tècniques:

En aquesta activitat es busca treballar el masclisme i el sexisme existent al nostre llenguatge a través d'expressions populars i adjectius que utilitzem comparant els significats que adquireixen aquests quan els utilitzem per al sexe femení i quan pel contrari ho fem pel sexe masculí.

Es realitzaran grups de quatre persones per a realitzar la dinàmica i un cop s'hagin format els grups, el dinamitzador passarà un llistat d'expressions d'ús quotidià i demanarà a tots els grups que analitzin aquestes i el seu significat. Passat el temps que es deixarà per aquest part de la dinàmica, s'iniciarà un debat en el qual les participants exposaran les seves respectives opinions respecte de les frases i es contrastaran les idees de tots els grups.

Posteriorment, es visualitzarà un vídeo titulat *Linguagem machista*, un vídeo que parla sobre com canvien els adjectius quan aquests van dirigits a un home i quan pel contrari es refereixen a una dona. Un cop visualitzat el vídeo, es demanarà a les participants que pensin en adjectius que no surtin en aquest vídeo però que s'utilitzin i siguin sexistes per posteriorment i a partir dels adjectius que han escollit, reescriuin una definició en una cartolina que sigui igual per ambdós sexes i que considerin que és més justa.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Per últim en una cartolina A1 tots els grups enganxaran les seves aportacions per realitzar un mural que representarà un diccionari el qual rebrà el nom que escullin totes les participants del grup classe.

→ **Materials/recursos necessaris:**

El material que es necessitarà per a la realització d'aquesta dinàmica serà:

- 2 Cartolines format A1
- Folis
- Material per escriure (bolígrafs, llapis...)

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat que s'estableixi entre els diversos membres i la participació de les participants durant la sessió. S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació de les mares a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Tot el que amaga el llenguatge”

Destinatari		Grup de mares		
Lloc		Aula espai FP	Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Identificar elements masculistes en el llenguatge				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors		
<ul style="list-style-type: none"> · Estereotips · Rols de gènere · Llenguatge sexista 	<ul style="list-style-type: none"> · Visualització d'un vídeo · Diàleg · Reflexió 	<ul style="list-style-type: none"> · Cohesió grupal · Treball en equip · Actitud pel canvi 	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Anàlisi d'expressions d'ús quotidià i els seus respectius significats. - Posada en comú amb els altres grups de treball. - Visualització del vídeo "Linguagem machista" per tractar adjectius i el significat que adopten segons el sexe, posterior modificació del seu significat. - Anotació dels adjectius i realització d'un mural. 	<ul style="list-style-type: none"> 10 min: Introducció i explicació de la sessió 15 min: Analitzar expressions. 10 min: Posada en comú 5 min: Visualització vídeo 30 minuts: Anotació dels adjectius i realització del mural.
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, les aportacions i la participació durant la sessió.				

ACTIVITAT: “Analitzem el funk”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "analitzem el funk", forma part del tercer bloc que tracta el llenguatge sexista i està pensat per treballar amb el grup de mares.

Aquesta activitat té una durada d'aproximadament 80 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu d'*identificar elements masclistes en lletres musicals*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar el llenguatge sexista i els estereotips de gènere amb l'anàlisi i l'identificació d'elements masclistes a les cançons i a les seves lletres.

Amb aquesta dinàmica es busca treballar en equip respectar els diversos punts de vista dels companys i l'aportació d'elements de debat a la sessió.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a analitzar cançons famoses del gènere musical anomenat "funk", un gènere que és molt conegut al país i que es coneix per tenir lletres de gran contingut sexual i masclista. En primer lloc, l'activitat consistirà a fer grups reduïts de màxim quatre persones i a cada grup se li donarà una lletra que haurà d'observar i analitzar-ne tots els seus elements masclistes (amb el consens del grup).

Posteriorment es deixarà un espai perquè els grups canviïn la lletra i canviïn els missatges masclistes per missatges igualitaris, creant una cançó amb un missatge totalment nou i menys denigrant per a la dona. Un cop modificada la lletra els grups podran cantar-la, representar-la i exposar-la als seus companys de la forma que vulguin i contrastaran la primera lletra i els elements que han trobat i han considerat masclistes amb la nova lletra que han creat i el tipus de llenguatge que han utilitzat per canviar-ne el missatge.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Folis.
- Bolígrafs, llapis i material per anotar les idees.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat de cada grup i la seva participació a la sessió.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apunten tot aquests elements.

UNITAT DIDÀCTICA: “Analitzem el funk”

Destinatari	Grup de mares		
Lloc	Aula espai FP	Temps: 80 min	
Objectius didàctics			
Identificar elements masculistes en lletres musicals.			
Continguts		Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	
· Llenguatge sexista	· Analitzar lletres musicals · Identificar estereotips · Identificar rols de gènere	· Treballar en equip · Respectar els diversos punts de vista · Aportar elements de debat	- introducció i explicació de la sessió. - Anàlisi de diverses lletres del gènere musical "Funk" per tal d'identificar diversos missatges masculistes que hi apareixen i debatre-ho amb el conjunt del grup. Posteriorment, els grups hauran de modificar les lletres amb missatges més igualitaris. - Representació de les lletres creades pels participants i tancament de la sessió.
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i el debat de cada grup i la seva participació a la sessió.			

5.3.1.4 *Masclisme*

ACTIVITAT: “Precisamos falar sobre o machismo”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: “falemos sobre o machismo”, forma part del últim bloc on es treballa el masclisme i està pensada per a treballar amb el grup de mares.

La duració total de la dinàmica és d'aproximadament 40 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar micro masclismes i conductes masclistes en el vídeo*, i l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca treballar molts dels conceptes que engloben el masclisme remarcant la desigualtat de gènere i treballant molts dels micro masclismes que trobem a la societat. Tanmateix, en el vídeo apareixen elements de cadascun dels blocs treballats al llarg de la sessió.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a fer un repàs de tots els elements i conceptes relacionats amb els micro masclismes que s'han anat treballant al llarg de les sessions.

En primer lloc es realitzarà una visualització del vídeo: "precisamos "falar sobre o machismo". En aquest sortiran alguns dels elements treballats a les sessions i d'altres "micro masclismes" que trobem molt marcats culturalment a les nostres societats i amb els quals ens podem sentir identificats fàcilment per haver-los viscut en algun moment de les nostres vides.

Un cop finalitzat el vídeo, les participants esposaran en cercle seient a terra i s'iniciarà el debat respecte al que han visualitzat.

Algunes **preguntes** proposades poden ser:

- Com us heu sentit en veure aquest vídeo?
- Us heu sentit identificades amb algunes de les situacions que exposaven les persones que hi apareixien? En voleu explicar alguna?
- Quins elements hem treballat i apareixien també en el vídeo?

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Aquesta activitat tracta de recordar tots els conceptes apresos i de generar un espai on totes elles siguin conscients de situacions que són masclistes i que hi ha succeït o succeeixen a la seva vida a l'actualitat, per tal que siguin capaces d'identificar-les i crear consciència per canviar-les.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per la realització d'aquesta activitat només caldrà un projector que ja es troba disponible a l'aula que s'utilitzarà del centre.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, els comentaris i la participació dels membres.

UNITAT DIDÀCTICA: “Precisamos falar sobre o machismo”

Destinatari	Grup de mares			
Lloc	Aula espai FP	Temps: 40 min		
Objectius didàctics				
Identificar micro masclismes i conductes masclistes en el vídeo.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Visualització del vídeo <i>Precisamos falar sobre o machismo</i>, per visualitzar situacions on apareixen elements treballats a les sessions. - Debat i posterior reflexió de la sessió. 	10 min: introducció i explicació de la sessió. 10 min: vídeo 20 min: debat i reflexió
<ul style="list-style-type: none"> · Micro masclismes · Desigualtat de gènere 	<ul style="list-style-type: none"> · Diàleg · Reflexió · Visualització del vídeo 	<ul style="list-style-type: none"> · Esperit crític · Respecte · Introspecció 		
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i comentaris de les participants.				

ACTIVITAT: “Mural: Tot el que és el masclisme”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: “Mural: tot el que és el masclisme”, forma part del últim bloc on es treballa el masclisme i està pensat per a treballar amb el grup de mares.

La duració total de la dinàmica és d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'elaborar un mural amb els conceptes treballats*, l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca repassar i recordar tots els conceptes apresos en les diverses sessions que s'han realitzat, és a dir, es busca treballar tots els conceptes apresos que tenen relació amb el masclisme a partir de la realització d'un mural que estructurari tots aquests conceptes i el diàleg posterior entre les participants del grup.

Les actituds, normes i valors que es treballaran amb aquesta dinàmica són treballar en equip, respectar els diversos punts de vista dels membres del grup i aportar elements de debat.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a realitzar un mural que posteriorment s'exposarà a una de les parets del centre on apareguin tots els elements que conformen el masclisme en la seva totalitat.

Sels hi donarà material perquè lliurement puguin dissenyar el mural al seu gust i aquest haurà d'explicar a partir amb definicions, conceptes, situacions diverses, etc., què és el masclisme. D'aquesta forma es podrà sensibilitzar a qualsevol persona que vegi el mural, ja que aquesta podrà fer-se una idea de tot allò que el forma i el que implica.

L'última part de la sessió es destinarà al tancament del projecte.

Durant 15 min les participants podran exposar les seves opinions respecte al projecte i les diverses sessions. Es proposaran diverses **preguntes**:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Com t'has sentit durant el transcurs d'aquest mes?
- Consideres que has après conceptes nous? T'hauria agradat treballar la temàtica d'alguna altra forma?
- Tens motivació per seguir aprenent sobre el masclisme i tot el que engloba?

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Catolines, rotlle paper mural, post-it.
- Retoladors, pintura, ceres.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, els comentaris i la participació dels membres. S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntaran tot aquests elements.

UNITAT DIDÀCTICA: “Mural: Tot el que és el masclisme”

Destinatari	Grup de mares		
Lloc	Aula espai FP	Temps: 70 min	
Objectius didàctics			
Elaborar un mural amb els conceptes treballats.			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	Temporalització
· Masclisme	· Diàleg · Realització d'un mural · Estructurar conceptes en un mural	· Treballar en equip · Respectar els diversos punts de vista · Aportar elements de debat	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Realització d'un mural on apareguin tots els elements que conformen el masclisme treballats durant les sessions. - Tancament de la sessió. <p>10 min: introducció i explicació de la sessió. 45 min: Mural 15 min: tancament</p>
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i comentaris de les participants.			

5.3.2 Espaço crianças (Grup infants)

5.3.2.1 Rol de gènere

ACTIVITAT: “Qui fa que a casa?”

→ **Descripció i durada:**

Aquesta activitat rep el nom de: "Qui fa que a casa?" i forma part del primer bloc on es treballa la temàtica de **rols de gènere** amb els infants. Aquesta activitat té una duració total d'aproximadament 55 min.

→ **Objectiu de la unitat de programació en relació a la línia d'acció:**

Aquesta activitat té l'objectiu *d'analitzar els rols de gènere en pràctiques quotidianes*, i deguda l'estructuració, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixen una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ **Continguts:**

Aquesta activitat forma part del bloc de rol de gènere, per aquest motiu la dinàmica tracta el tema de la realització de tasques domèstiques, ja que s'han associat històricament al sexe femení. Aquest concepte de rol de gènere es treballarà a partir del diàleg i la reflexió dels infants a mesura que realitzen les diverses parts de l'activitat i les actituds, normes i valors principals que tractaran amb la realització d'aquesta seran: l'empatia, l'esperit crític i l'actitud pel canvi.

→ **Metodologia i tècniques:**

En grups reduïts d'infants es repartirà una fitxa on sortiran dibuixos de tasques domèstiques com: planxar, netejar, cuinar, fer els llits, etc. D'altra banda, tindran també dibuixos que representaran els membres de la seva família més pròxims que conviuen amb ells a casa com poden ser: mares, pares, germans, avis, àvies, etc.

Hauran de debatre qui fa aquestes tasques a casa seva, comparar amb la dels seus companys i posteriorment debatre i parlar al grup classe quina organització predomina a casa seva, quines diferències han observat respecte de l'organització dels seus companys

Pel debat posterior es proposen les següents **preguntes**:

- Hi ha repartició de tasques a casa teva? Col·labores en alguna d'elles?
- Per què creus que les dones fan més tasques domèstiques que els homes?

→ **Materials i recursos necessaris:**

- Taules que representin les diverses tasques domèstiques.
- Dibuixos dels membres de la família

Aquest material ja estarà preparat pel centre per tant per preparar el material només caldran **papers, retoladors** i plastificar aquest per la seva posterior reutilització.

→ **Indicadors i instruments d'avaluació:**

Aquesta activitat s'avaluarà a partir de les reflexions i els comentaris dels infants durant l'espai que es deixarà per debatre i reflexionar a partir de les preguntes que es proposaran.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació dels infants a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Qui fa que a casa?”

Destinatari	Grup d'infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Aula polivalent de l'oratori.	Temps: 55 min	
Objectius didàctics			
Analitzar els rols de gènere en pràctiques quotidianes.			
Continguts		Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	
· Rols de gènere	· Diàleg · Reflexió	· Empatia · Actitud pel canvi · Esperit crític	- introducció i presentació de la sessió. - Activitat per treballar i analitzar els rols de gènere a partir de diverses tasques quotidianes. - Debat i tancament de la sessió.
			5 min: presentació de la sessió. 30 min: Activitat fitxa 20 min: Debat grupal lliure i amb les preguntes proposades.
Avaluació			
Aquesta activitat s'avaluarà a partir de les reflexions i els comentaris dels infants.			

5.3.2.2 DESIGUALTAT DE GÈNERE

ACTIVITAT: "Professions"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "professions", forma part del segon bloc on es treballa la desigualtat de gènere i està pensada per treballar amb el grup d'infants. La durada total de la dinàmica és d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació a la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar els estereotips de gènere en les professions*, i deguda l'estructuració, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar els rols de gènere, estereotips i el llenguatge sexista a partir del diàleg, la reflexió i el dibuix. Les actituds, normes i valors que es busca fomentar són l'actitud pel canvi, l'esperit crític, la diversitat i igualtat d'oportunitats.

→ Metodologia i/o tècniques:

En aquesta activitat es demanarà als infants que dibuixin quatre personatges que tinguin aquestes quatre professions: metge, bomber, mecànic i professor.

Els nens lliurement dibuixaran els seus personatges als quals posaran un nom i explicaran com són aquests i quines qualitats tenen.

Un cop acabats els dibuixos es demanarà qui vol explicar els seus personatges i exposarà els seus noms, com són i perquè els ha dibuixat d'aquesta forma concreta.

Una vegada s'hagin exposat s'observarà si predominen els dibuixos de personatges masculins o femenins.

Posteriorment entraran dones disfressades d'aquestes professions i es parlarà sobre la història de la dona en el món professional, com és actualment i perquè les professions "no tenen sexe".

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Paper/ cartolines
- Llapis, retoladors, colors i material per a pintar.
- Disfresses de les professions

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat a partir dels comentaris i les reflexions dels infants durant la sessió i en l'espai de debat.

UNITAT DIDÀCTICA: "Professions"

Destinatari		Grup d'infants de 8 a 10 anys		
Lloc		Aula polivalent de l'oratori.	Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Identificar els estereotips de gènere en les professions.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	- introducció i presentació de la sessió - Realització d'un dibuix per treballar els estereotips de gènere en l'àmbit professional. - Realització d'un debat respecte dels dibuixos i posterior tancament de la sessió.	10 min: presentació de la sessió i repartició del material. 45 min: Dibuix i exposició dels dibuixos 15: min Debat sobre les professions.
· Rols de gènere · Estereotips de gènere · Llenguatge sexista	· Diàleg · Reflexió · Dibuix	· Actitud pel canvi · Esperit crític · Diversitat · Igualtat d'oportunitats		
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat pel grau de participació, les reflexions i les aportacions dels membres del grup.				

ACTIVITAT: “Igualtat d'oportunitats?”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de “igualtat d'oportunitats?”, forma part del segon bloc que tracta la desigualtat de gènere i forma part de les dinàmiques pensades per treballar amb el grup d'infants. L'activitat té una durada total d'aproximadament 60 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació a la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de treballar *la desigualtat d'oportunitats a través d'una simulació de role playing*, i deguda l'estructuració, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

Aquesta activitat forma part del segon bloc que se centra en la desigualtat de gènere i centra l'atenció en la desigualtat d'oportunitats dins l'àmbit laboral. Es treballarà a partir de la simulació / role playing, el diàleg i la reflexió i les actituds, normes i valors que es fomentaran seran: l'esperit crític, l'actitud pel canvi, el treball en equip, la paciència i el respecte.

→ Metodologia i/o tècniques:

En aquesta activitat se separarà el grup classe en observadors i participants. Els participants seran quatre parelles de nen i nena, per tant vuit infants seran els que faran el joc mentre que la resta estarà observant què fan per després debatre com ho han viscut.

A un membre de la parella se li tancarà els ulls amb un mocador i a l'altre se li permetrà veure i guiar al company sense tocar-lo, només guiant-lo amb paraules.

Pel terra de la sala es repartiran pilotes petites que hauran d'agafar i deixar a un pot que tindrà el guia de cada parella. Com més pilotes aconseguixi cada parella, millor.

Un cop acabada l'activitat, les parelles de cada grup tancaran els ulls i els dinamitzadors repartiran un pot a cadascú d'ells amb llaminadures com a premi per la feina realitzada. L'única diferència és que se li repartirà més als nens que no pas a les nenes tot i haver fet la mateixa feina.

Un cop obrin els ulls s'observarà les seves reaccions, es preguntarà com se senten al respecte i per què creuen que se'ls hi ha repartit de diferent manera.

Posteriorment, se'ls hi demanarà als observadors com han viscut la situació, si consideren just el premi i se'ls faran les següents **preguntes**:

- **Per què creieu que tenen més llaminadures els nens que no pas les nenes?**
- **Creieu que s'ha realitzat la mateixa tasca de diferent forma? Haguessin pogut aconseguir les pilotes sense el seu guia?**
- **Què faríeu vosaltres en el seu cas?**
- **Sabeu que en alguns països les dones encara no cobren el mateix per fer la mateixa feina que un home?**

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Pilotes
- Pots/ recipients
- Mocadors
- Llaminadures

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat pel grau de participació, les reflexions i les aportacions dels membres del grup. S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació dels infants a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Igualtat d'oportunitats?”

Destinataris	Grup d'infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Aula polivalent de l'oratori.	Temps: 60 min	
Objectius didàctics			
Treballar la desigualtat d'oportunitats a través d'una simulació de role playing.			
Continguts		Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	
· Desigualtat de gènere	· Diàleg · Reflexió · Role playing/ simulació	· Actitud pel canvi · Esperit crític · Treball en equip · Pacència i respecte	- Introducció i presentació de la sessió. - Realització d'una simulació role playing per treballar la desigualtat de gènere. - Debat i posterior tancament de la sessió.
			10 min: presentació de la sessió, dividir els grups i les funcions. 30 min: Realització role playing. 20 min: Debat i tancament de la sessió.
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat pel grau de participació, les reflexions i les aportacions dels membres del grup.			

5.3.2.3 Llenguatge sexista

ACTIVITAT: “Jo sóc nen/nena i puc o no puc fer...”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: “jo sóc nen/nena i puc o no puc fer...” i forma part del tercer bloc que tracta el **llenguatge sexista**.

La dinàmica té una durada total d'aproximadament 40 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació a la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu d'identificar creences i prejudicis masclistes a través del llenguatge i deguda l'estructuració, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ **Continguts:**

En aquesta activitat es busca treballar els rols de gènere, estereotips i el llenguatge sexista a partir del diàleg i la reflexió. Les actituds, els valors i les normes que es fomentaran són; l'actitud pel canvi, la diversitat i l'esperit crític.

→ **Metodologia i/o tècniques:**

En aquesta activitat es donaran dues targetes a cada infant, una d'elles posarà "Jo sóc nen/nena i puc fer..." mentre que l'altra posarà "Jo sóc nen/nena i no puc fer..."

El dinamitzador exposarà un seguit d'accions variades com: jugar a algun esport, cuinar, cosir, cantar, ballar, maquillar-se, pintar-se les ungles, etc., és a dir, moltes accions variades que tothom realment pot fer però amb les que a vegades no ens sentim còmodes a causa dels rols socialment imposats segons el nostre sexe. Quan la persona dinamitzadora exposi una situació els nens han d'ensenyar alguna de les dues targetes i un cop tots els nens hagin triat la seva, es preguntarà per què han escollit aquella i per què no una altra.

Preguntes:

- Per què heu triat aquesta resposta?
- Creieu que podeu o no podeu pel vostre sexe o per les vostres capacitats? · Heu intentat fer allò que dieu no poder fer?

L'objectiu d'aquesta activitat és que els nens reflexionin sobre els rols socials i que puguin percebre que ells poden fer tot allò que vulguin i desitgin més enllà del seu sexe. També es busca treballar la diversitat, ja que es pot treballar en el debat les capacitats individuals, les habilitats personals, etc.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per tal de fer les targetes que prèviament ja s'hauran fet i plastificat caldrà:

- Paper/ Cartolines
- Colors, retoladors, llapis.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions i comentaris que els infants realitzin durant el moment de debat.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació dels infants a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Jo sóc nen/nena i puc o no puc fer...”

Destinatari	Grup d'infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Aula polivalent de l'oratori.	Temps: 40 min	
Objectius didàctics			
Identificar creences i prejudicis masclistes a través del llenguatge.			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
· Rols de gènere · Estereotips de gènere · Llenguatge sexista	· Diàleg · Reflexió	· Actitud pel canvi · Esperit crític · Diversitat	<p>- introducció i presentació de la sessió</p> <p>- Activitat per treballar la identificació de creences i prejudicis masclistes a través targetes que contenen creences populars errònies.</p> <p>- Tancament i reflexió de la sessió</p> <p>5 min: presentació de la sessió i repartició del material.</p> <p>30 min: Activitat i debat de cada acció</p> <p>5: min Tancament i reflexió final</p>
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir dels comentaris i les reflexions dels infants.			

ACTIVITAT: “Gimcana per la igualtat”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Gimcana per la igualtat" i forma part del tercer bloc que tracta el llenguatge sexista amb els infants. La dinàmica té una duració total d'aproximadament 75 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació a la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *trencar amb els estereotips de gènere a través de l'esport.*, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ **Continguts:**

Aquesta activitat busca tractar el llenguatge sexista i com aquests fomenten els rols i estereotips de gènere a partir de l'esport, el debat i la reflexió. Les actituds, normes i valors que es busca treballar amb aquesta dinàmica són; l'actitud pel canvi, l'esperit crític i la diversitat.

→ **Metodologia i/o tècniques:**

Després de l'activitat de les targetes, s'intentarà trencar amb un dels estereotips més comuns: "les nenes no són bones en els esports", "els nens són més forts", "les nenes són més intel·ligents que els nens".

Per aquest motiu es farà una gimcana amb diverses proves físiques i mentals amb un total de sis proves.

Es realitzaran quatre grups mixts de quatre infants cadascun (dues nenes i dos nens) que es diferenciaran per un color assignat i es realitzarà l'activitat d'aquesta forma:

Un dels grups començarà, ex: grup groc. Sortirà primer una parella i farà la primera activitat física ex: 10 abdominals seguits per cap.

Un cop acabada la prova física sempre s'haurà de fer una prova de coneixements (un càlcul matemàtic, resoldre una endevinalla, respondre una pregunta, etc.) que es trobarà al costat del dinamitzador que estarà en cada estadi. Resoldre correctament la prova serà la forma de passar a la següent (es poden ajudar entre ells) i quan hagin acabat el dinamitzador confirmarà si està bé la resposta o no podran passar a la següent prova. Un cop passin a la següent una altra parella del grup començarà el circuit i així successivament fins que l'última parella hagi acabat el recorregut.

Per fer l'activitat més emocionant, es cronometraran totes les activitats i cada grup tindrà un temps.

Quan s'hagi acabat amb la gimcana es preguntarà als infants el següent:

Preguntes:

- Heu tingut alguna dificultat a l'hora de realitzar les tasques?
- Creieu que els nens han fet les proves esportives millor que les noies? I les de coneixement?
- Tothom pot fer les mateixes accions?

→ **Materials/recursos necessaris:**

El material que es necessita per la gimcana i les proves físiques és:

- Estorettes
- Cistelles
- Pilotes
- Cordes per saltar

Per les proves mentals únicament caldrà paper i bolígraf per respondre els càlculs matemàtics.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions dels infants contrastant les inicials amb les finals, les crítiques que pugui generar el tema de rols o estereotips de gènere i a partir de la participació dels infants.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntarà tot inclosa la participació dels infants a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Gimcana per la igualtat”

Destinatari		Grup d'infants de 8 a 10 anys		
Lloc		Gimnàs de l'oratori	Temps: 75 min	
Objectius didàctics				
Trencar amb els estereotips de gènere a través del esport.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	- Introducció i presentació de la sessió. -Realització d'una gimcana per treballar la igualtat i trencar amb els estereotips de gènere. - Debat respecte de la sessió.	10 min: presentació de la sessió, fer els grups i repartir les armilles de colors. 50 min: Realització de la gimcana. 15 min: Debat grupal lliure i amb les preguntes proposades.
· Rols de gènere · Estereotips de gènere · Llenguatge sexista	· Esports · Debat · Reflexió	· Actitud pel canvi · Esperit crític · Diversitat		
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions dels infants contrastant les inicials amb les finals, les crítiques que pugui generar el tema de rols o estereotips de gènere i a partir de la participació dels infants.				

5.3.2.4 Masclisme

ACTIVITAT: “Reescrivim els contes”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: “Reescrivim els contes”, forma part del quart bloc on es treballa el masclisme i està pensada per a treballar amb el grup d'infants.

La duració total de la dinàmica és d'aproximadament 70 minuts.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu *d'identificar elements masclistes en la literatura popular*, organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar els elements masclistes i propis de la idea d'amor romàntic que apareixen en alguns dels contes populars més coneguts pels infants. Per aquest motiu es treballarà a través de la lectura d'alguns d'aquests contes populars, a través del diàleg i la reflexió. Amb aquesta dinàmica es buscarà fomentar el treball en equip, l'esperit crític dels participants i la creativitat.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a analitzar dos dels contes populars més coneguts i que tenen com a públic principal els infants. Aquests contes en qüestió són: la Blancaneu i els set nans, la Caputxeta Vermella i la Bella i la Bèstia.

Es faran grups de màxim sis infants per treballar i a cada grup se li repartirà un dels contes infantils. Abans d'iniciar l'activitat es farà un breu resum de cada un dels contes perquè els infants refresquin la memòria i recordin què succeeix en cada història, els seus personatges, etc. després d'això, cada grup haurà de llegir els seus respectius contes i analitzar totes aquelles idees que consideren que no estan bé per la seva ideologia masclista.

Un cop hagin parlat per grups respecte de totes aquestes idees que consideren masclistes, les hauran d'anotar en un paper per tal d'exposar als seus companys quins elements consideren que són masclistes i per què.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Un cop s'hagi debatut respecte de cada conte, el dinamitzador demanarà a cada grup que escriguin novament la història que els ha tocat fent-la més justa i on predomini la igualtat de gènere.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Els materials que són necessaris per a la realització d'aquesta activitat són;

- Els tres contes infantils de la Caputxeta vermella, la Blancaneu i els set nans i la Bella i la Bèstia.
- Folis i material per fer les anotacions (bolígrafs, llapis, Etc.)

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions dels infants i debat que es generi respecte als contes infantils i les idees que identifiquin.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntaran aquests elements inclosa la participació dels infants a l'activitat.

UNITAT DIDÀCTICA: “Reescrivim els contes”

Destinatari	Grup d'infants de 8 a 10 anys		
Lloc	Aula polivalent de l'oratori	Temps: 70 min	
Objectius didàctics			
Identificar elements masculistes en la literatura popular.			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
<ul style="list-style-type: none"> · Masclisme · Amor romàntic 	<ul style="list-style-type: none"> · Lectura de contes · Diàleg · Reflexió 	<ul style="list-style-type: none"> · Treball en equip · Esperit crític · Creativitat 	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació i introducció de la sessió. - Lectura de contes populars i identificació d'elements masculistes en aquests. - Posada en comú i debat sobre què s'ha extret durant la lectura. - Modificació del conte.
<ul style="list-style-type: none"> 10 min: presentació de la sessió i dividir per grups. 30 min: Lectura dels contes i identificar elements masculistes. 10 min: Posada en comú per grups. 20 min: Canviar el conte 			
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, el debat de cada grup i la seva participació a la sessió.			

ACTIVITAT: "Fem teatre"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Fem teatre", forma part del últim i quart bloc on es treballa el masclisme i està pensat per treballar amb el grup d'infants.

La duració total de la dinàmica és d'aproximadament 70 minuts.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *representar obres teatrals que fomentin la igualtat de gènere*, amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Donar a conèixer les actituds considerades masclistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.
- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca tractar el masclisme a partir de trencar amb elements com n'és la idea d'amor romàntic, els estereotips i la desigualtat de gènere que trobem en contes infantils i en la literatura clàssica en general. Per aquest motiu es treballarà a partir de la representació teatral dels contes reescrits, a partir del diàleg i la reflexió dels infants. Amb aquesta dinàmica es busca fomentar el treball en equip, l'esperit crític, la creativitat i a cohesió grupal.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat és una continuació de l'anterior en què reescrivim els contes populars més coneguts entre els infants i consistirà en la representació del conte que hagi reescrit cada grup davant els seus companys i companyes.

Per aquesta activitat el dinamitzador explicarà als infants en què consistirà la dinàmica i on poden trobar el material que poden utilitzar per a les seves respectives obres. Els infants hauran de triar els personatges, posar-se d'acord entre ells i se'ls hi deixarà un temps perquè puguin preparar l'obra amb els seus membres del grup.

Un cop s'hagi acabat el temps, per grups representaran la seva obra als seus companys i disposaran del pavelló del pati per a poder fer-ho.

Un cop s'hagin realitzat totes les representacions teatrals els infants podran debatre sobre les obres dels seus companys i donar la seva opinió sobre què els hi ha semblat poder reescriure els contes de la seva infància des d'una altra perspectiva més igualitària.

→ Materials/recursos necessaris:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Per aquesta activitat els materials que es necessitaran seran els següents:

- Disfresses diverses pels personatges
- Perruques i accessoris
- Elements decoratius per als diversos escenaris

→ **Indicadors o instruments d'avaluació.**

S'avaluarà l'activitat a partir de la participació dels infants durant la sessió, el debat i les seves reflexions.

S'utilitzarà una graella d'observació on s'apuntaran tot aquests elements.

UNITAT DIDÀCTICA: “Fem teatre”

Destinatari	Grup d'infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Pavelló de l'oratori	Temps: 70 min	
Objectius didàctics			
Representar obres teatrals que fomentin la igualtat de gènere.			
Continguts		Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	
· Masclisme · Amor romàntic	· Rrepresentació teatral · Diàleg · Reflexió	· Treball en equip · Esperit crític · Creativitat · Cohesió grupal	- Introducció i explicació de la sessió. - Preparació d'una obra teatral no sexista i igualitària i posterior representació. - Debat respecte de la sessió.
			10 min: Introducció explicació de la sessió. 30 min: Preparació obra teatral 20 min: Representació teatral 10 min: Debat
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir dels contes dels infants, la reflexió, el debat i la seva participació a la sessió.			

5.3.3 Treball conjunt

5.3.3.1 Rol de gènere

ACTIVITAT: “Joguines no sexistes”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Joguines no sexistes", forma part del primer bloc on es tracta els rols de gènere i està pensada per treballar en el grup d'infants i mares.

Té una durada d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu d'elaborar joguines no sexistes que fomentin la igualtat i trenquin amb els rols de gènere existents, amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca treballar la igualtat de gènere i trencar amb els rols de gènere a partir de l'elaboració de joguines amb material reciclat. Tanmateix, aquesta dinàmica fomentarà actituds, valors i normes com en són el treball en equip, la cohesió grupal i d'altres aspectes com el respecte, la igualtat, diversitat i el reciclatge.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a crear joguines no sexistes amb material reciclat que posteriorment es trobaran al pati de l'oratori perquè els nens i nenes del centre puguin jugar-hi.

En primer lloc i dividint els participants en grups de 4 o 5 infants i el mateix nombre de mares per grup, la persona que dinamitzi l'activitat ensenyarà a tots els participants diversos models de joguines fetes amb material reciclat i cada grup haurà de triar quina vol fer.

Un cop escollides les joguines per grup, la persona que dinamitza l'activitat, repartirà el material necessari per a la realització de les joguines a cada grup i es prosseguirà a la creació d'aquestes.

Aquesta activitat busca que durant tot el procés mares i infants participin activament en aquesta sessió i que les mares siguin els referents que ajudin i motivin als infants durant tot aquest procés.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Un cop acabades les joguines els grups mostraran els resultats finals a la resta de companys i es prosseguirà a parlar i debatre sobre què els hi ha semblat la dinàmica i sobre què pensen de les joguines que han creat.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per a la realització d'aquesta activitat serà necessari:

- Pintures
- Material reciclat com: ampolles de plàstic, cartons, trossos de roba, diaris vells, etc.
- Cola blanca o enganxadors.

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

Aquesta activitat s'avaluarà a partir de la participació durant la sessió.

UNITAT DIDÀCTICA: “Joguines no sexistes”

Destinatari	Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.			
Lloc	Pavelló de l'oratori		Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Elaborar joguines no sexistes.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Elaboració de les joguines amb material reciclat. - Debat sobre la sessió i tancament d'aquesta. 	<ul style="list-style-type: none"> 10 min: Introducció i explicació de la sessió 50 min: Elaboració de les joguines. 10 min: Debat i tancament
<ul style="list-style-type: none"> · Igualtat de gènere · Rols de gènere 	<ul style="list-style-type: none"> · Elaboració de joguines 	<ul style="list-style-type: none"> · Cohesió grupal · Treball en equip · Respecte · Diversitat · Igualtat · Reciclatge 		
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió.				

ACTIVITAT: "Gimcana de jocs populars"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Gimcana de jocs populars", forma part del primer bloc de treball conjunt on es treballen els rols de gènere i està pensat per treballar amb el grup d'infants i de mares.

Aquesta activitat té una duració d'aproximadament 100 minuts.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *realitzar jocs populars que fomentin la igualtat i trenquin amb els rols de gènere existents, amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:*

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

→ Continguts:

En aquesta activitat es treballarà els rols i es fomentarà la igualtat de gènere a partir de la realització de jocs populars. En aquestes dinàmiques els valors, les normes i les actituds que es volen treballar són la cohesió grupal, el treball en equip, la diversitat i la igualtat entre els infants.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consisteix a realitzar una gimcana amb jocs populars infantils per tal de fomentar el joc en equip, sense discriminacions entre els infants i poder mostrar als infants jocs dels quals poden gaudir conjuntament..

En primer lloc, es realitzaran grups de quatre o cinc participants i la dinàmica consistirà a fer el recorregut de jocs passant d'un estadi a un altre fent una competició entre dos grups en cadascun d'ells.

El grup de mares en aquesta activitat s'encarregarà de controlar els diversos grups per tal que els infants respectin les normes del joc i no s'esdevinguin situacions de conflicte.

Els estadis d'aquesta gimcana seran un total de quatre i els jocs als quals es jugarà seran:

1. Queimado (el joc del pica paret)

Es divideix el camp en dues parts, i s'escull dos representants d'equip. L'activitat consisteix en el fet que els representants han de "matar" el màxim d'integrants del grup adversari tocant-los amb la pilota mentre l'altre representant fa el mateix amb els membres de l'altre grup. Guanya l'equip que en mati més.

2. Cabo de guerra (el joc de la ceba)

En aquest joc cada equip escollirà un membre que representarà tot l'equip. Aquest membre serà l'encarregat d'arrencar les cebes de l'equip contrari. Guanyarà l'equip que ho aconseguixi abans.

3. Esconde- esconde, manja (cuc i amagar)

Dos infants (un de cada equip), hauran d'atrapar el màxim de participants del grup contrari que s'amagaran per l'espai delimitat per la dinàmica.

4. Barra bandera ou rouba bandera (el joc de la bandera):

Consisteix en què cada equip té part una part del camp i un objecte que representa la seva bandera i que ha de protegir. L'equip contrari ha de robar la bandera de l'altre sense que sigui atrapat pels jugadors del equip contrari. Guanya l'equip que té menys nombre de morts o bé el que hagi robat la bandera de l'equip contrari. Per a cada estadi es destinarà 20 minuts de temps.

Finalment, hi haurà un espai de reflexió i debat en el qual es preguntarà als infants com han viscut els jocs, si han tingut conflictes o no i si creuen que són dinàmiques divertides per fer al centre.

→ Materials/recursos necessaris:

Per la realització d'aquesta activitat es necessitarà el següent material:

- Pilotes
- Cons per delimitar l'espai
- Mocadors pel joc de la bandera

→ Indicadors o instruments d'avaluació:

Aquesta activitat s'avaluarà a partir de la participació durant la sessió.

UNITAT DIDÀCTICA: “Gimcana de jocs populars”

Destinatari	Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Pavelló de l'oratori	Temps: 100 min	
Objectius didàctics			
Realització de jocs populars per treballar la igualtat de gènere			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
· Rols de gènere · Igualtat de gènere	· Realització jocs populars	· Cohesió grupal · Treball en equip · Diversitat · Igualtat	- Introducció i explicació de la sessió. - Realització dels quatre estadis de joc (20 min per cada un dels estadis). - Realització d'un debat respecte els jocs i tancament de la sessió.
			10 min: Introducció i explicació de la sessió 80 min: Realització gimcana 10 min: Debat i tancament
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió			

5.3.3.2 Violència

ACTIVITAT: “Què és per tu la violència?”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Què és per tu la violència?", forma part del segon bloc de treball que tracta la violència i està pensada per treballar amb infants i mares.

Aquesta activitat té una duració d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *realitzar un dibuix sobre què és la violència* segons els participants per tal de treballar la violència i els seus tipus. Amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Donar a conèixer les actituds considerades masculines i premiar aquelles que afavoreixen una bona convivència al centre.

→ **Continguts:**

Aquesta activitat busca introduir i treballar la violència i els tipus de violència a partir de l'elaboració d'un dibuix, el diàleg i la reflexió. Tanmateix, aquesta activitat busca fomentar aspectes com la introspecció dels participants amb la identificació de les seves emocions i treballar l'empatia.

→ **Metodologia i/o tècniques:**

Aquesta activitat servirà per introduir i treballar el concepte de violència amb els infants i les mares.

En moltes ocasions i davant la desconeixença del que engloba el concepte de violència, les persones només reconeixen aquesta quan hi ha agressions físiques i en altres ocasions tot i que més limitades, quan aquesta és verbal. Hi ha altres tipus de violència i és important d'identificar-los per tal de ser-ne conscients i evitar exercir-la als altres.

La persona que dinamitzi l'activitat proporcionarà guixos de colors a tots els participants i demanarà que aquests dibuixin què és per ells la violència, què els hi transmet la paraula i de quina forma la viuen i què senten al respecte. El dibuix es realitzarà a una de les parets del pati de l'oratori.

Un cop hagin acabat, entre tots els participants es parlarà sobre què han dibuixat i per què.

Es proposaran aquestes **preguntes**:

- **Què has dibuixat relacionat amb la violència?**
- **Què sents quan parlem de violència? (quins sentiments)**
- **Has viscut situacions de violència al centre? Quines?**
- **Creus que hi ha altres tipus de violència que no surten en aquests dibuixos?**

Un cop acabat el debat es demanarà als participants que dibuixin a la paret del costat situacions, paraules o sentiments que contrarestin la violència per així poder observar què consideren violència i què consideren que és el seu remei.

Un cop acabat el dibuix s'iniciarà un debat sobre què han dibuixat per tal de contrarestar la violència. Es proposaran **preguntes** pel debat:

- Què heu dibuixat per contrarestar la violència?
- Quins sentiments o emocions considereu contràries a les que us genera la violència?
- Quines vivències o experiències heu viscut al centre que us hagin generat aquestes emocions o sentiments?

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per a la realització d'aquesta activitat es necessitarà:

- Guixos de colors

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà la sessió a partir de les aportacions, reflexions dels participants i la seva participació durant la sessió.

UNITAT DIDÀCTICA: "Què és per tu la violència?"

Destinatari	Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.			
Lloc	Pavelló de l'oratori		Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Dibuixar què és la violència.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors		
<ul style="list-style-type: none"> · Violència de gènere · Tipus de violència 	<ul style="list-style-type: none"> · Elaboració d'un dibuix · Reflexió · Diàleg 	<ul style="list-style-type: none"> · Identificar emocions · Empatia 	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció i explicació de la sessió. - Elaboració del primer dibuix interpretació del concepte "violència". - Debat respecte del primer dibuix. - Elaboració del segon dibuix sobre què contraresta la violència. - Debat respecte del segon dibuix i tancament 	<ul style="list-style-type: none"> 10 min: Introducció i explicació de la sessió 20 min: Elaboració primer dibuix 10 min: Debat 20 min: Elaboració segon dibuix 10 min: Debat i tancament
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les aportacions, reflexions i la participació durant la sessió.				

ACTIVITAT: “La violència verbal”

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "La violència verbal", forma part del segon bloc on es treballa la violència i està pensada per treballar amb el grup d'infants i de mares.

Aquesta activitat té una durada d'aproximadament 60 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *treballar la violència verbal a través d'una dinàmica i amb l'organització* i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masclistes al centre.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar la violència verbal a través d'una dinàmica, el diàleg i la reflexió. Tanmateix, a partir d'aquesta dinàmica es treballarà la identificació de les emocions, l'empatia i l'autoestima.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a treballar la violència verbal a partir d'una dinàmica on participaran infants i mares.

La dinàmica consistirà en primer lloc a enganxar un post-it a la part del front de cada persona sense que aquest sàpiga què posa el seu, només el dels altres. Aquest post-it podran ser accions o comentaris que tindran un rerefons masclista i que quan els duem a terme en el nostre dia a dia, estem exercint violència verbal.

Exemples d'aquests comentaris o accions:

Accions:

- “No juguis amb mi perquè sóc massa brusca i les nenes han de ser més fines.”
- “Fes-me una petita empenta i diguem però, que no plori com una nena, que sempre ploro per tot”.

Comentaris:

- “Diguem que no t'agrada com em vesteixo, que hauria de vestir més a la moda”.
- “Diguem que no t'agrada perquè sóc massa alta per ser una nena i les nenes altes no són maques”.

- “Diguem que no t'agrada estar amb mi perquè creus que sóc avorrit, només llegeixo i no sé jugar al futbol. Els nens han de jugar al futbol sempre”.

La dinàmica doncs consistirà que cada participant tindrà un post-it del qual no sabrà el missatge de mentre que sona la música, els participants s'hauran d'anar movent per l'espai del pavelló lliurement. Quan la música es pari, hauran d'aproximar-se a la persona que tenen més a prop i dir o fer allò que el seu post-it indiqui i viceversa. Un cop ho hagin fet ambdós membres, es tornarà a posar la música i es farà el mateix.

Un cop finalitzada la dinàmica en rotllana s'iniciarà un debat en el qual la persona dinamitzadora proposarà les següents **preguntes**:

- Com us heu sentit amb la dinàmica?
- Quin missatge tenies? Què penses d'aquest missatge?
- T'has trobat amb alguna situació semblant en el teu dia a dia? Com actues?

Un cop acabat el diàleg es tornaran a repartir accions i missatges però aquesta vegada positius. Cada persona en tindrà un a la part del front i s'haurà de realitzar el mateix procediment que en la primera part de la sessió.

Exemples de comentaris o accions:

- “Digues tres coses que t'agraden de mi físicament.”
- “Abraça'm o xoca'm la mà.”
- “Digues tres aspectes positius de la meva personalitat i si no em coneixes massa, digues aspectes que creus que formen la meva personalitat.”

Amb aquesta segona part de la dinàmica es busca treballar una comunicació positiva i treballar l'autoestima. Un cop s'hagi acabat la dinàmica es parlarà sobre aquesta última part i es deixarà un espai perquè tothom pugui expressar com s'ha sentit.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per realitzar aquesta activitat es necessitarà:

- Post-it
- Equip de música

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà la sessió a partir de les aportacions, reflexions dels participants i la seva participació durant la sessió.

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

UNITAT DIDÀCTICA: “La violència verbal”

Destinatari	Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.			
Lloc	Pavelló de l'oratori		Temps: 60 min	
Objectius didàctics				
Treballar la violència verbal a través d'una dinàmica.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/ Valors		
· Violència verbal	· Reflexió · Diàleg · Dinàmica	· Identificar emocions · Empatia · Autostima	- Introducció i explicació de la sessió. - Primera part de l'activitat: comentaris negatius i debat al respecte. - Segona part de l'activitat: comentaris positius i debat al respecte.	10 min: Introducció i explicació de la sessió. 15 min: Primera part de l'activitat. 10 min: Debat. 15 min: Segona part de l'activitat. 10 min: Debat i tancament.
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió,				

ACTIVITAT: Amençar és agredir

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Amençar és agredir", forma part del segon bloc on es treballa la violència i està pensada per treballar amb el grup d'infants i mares.

Aquesta activitat té una durada d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *treballar la violència verbal a través de les amenaces* i amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masculines al centre.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar la violència verbal existent en les amenaces. Aquesta dinàmica consistirà a treballar casos on apareguin situacions on s'exerceixi aquest tipus de violència verbal i on es fomentarà el diàleg i la reflexió. Tanmateix, amb aquesta activitat es treballarà l'empatia, l'esperit crític i el respecte.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat busca treballar la violència verbal a partir de les amenaces.

En aquesta dinàmica es realitzaran grups reduïts de 4 o 5 infants i el mateix nombre de mares per treballar. El dinamitzador d'aquesta sessió repartirà a cada grup un cas on s'explicarà una situació on un individu realitza violència verbal a través d'amenaces a un altre, cada cas serà diferent però es tractarà en tots ells aquesta temàtica concreta.

Les mares dels grups seran les responsables de llegir els casos i fer que es realitzi un debat al respecte amb els infants.

Les **preguntes** que es proposaran són:

- Creus que l'individu té dret d'amençar a l'altra persona? Creus que una amenaça es pot justificar?
- T'han amenaçat alguna vegada? Per què? Com et vas sentir?

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Un cop s'hagi realitzat el debat en els grups reduïts amb tots els participants s'exposaran els diversos casos, es compararan i s'explicaran les reflexions que s'han extret al respecte.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Material fungible:

- Fotocòpies

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà la sessió a partir de les aportacions, reflexions dels participants i la seva participació durant la sessió.

UNITAT DIDÀTICA: “Amençar és agredir”

Destinatari		Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.		
Lloc		Aula polivalent de l'oratori	Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Identificar la violència verbal en les amenaces.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	- Introducció i explicació de la sessió - Treball dels casos - Debat i reflexió	10 min: introducció i explicació de la sessió. 40 min: Treball dels casos. 20 min: Debat i reflexió.
· Violència verbal	· Treball de casos · Diàleg · Reflexió	· Empatia · Esperit crític · Respecte		
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió.				

ACTIVITAT: "El nostre espai"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "El nostre espai", forma part del segon bloc on es treballa la violència i està pensada per a treballar amb el grup d'infants i de mares.

Aquesta activitat té una durada d'aproximadament 60 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *reproduir situacions de violència per tal de treballar-la* i amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Donar a conèixer les actituds considerades masculistes i premiar aquelles que afavoreixin una bona convivència al centre.

→ Continguts:

Aquesta activitat busca introduir i treballar la violència tant física com verbal a través d'una dinàmica que buscarà fomentar la reflexió i el diàleg. Amb aquesta doncs, es treballarà l'empatia, l'autoestima i la identificació de les pròpies emocions.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat busca treballar a través d'una dinàmica la violència física i la necessitat de tots els individus de tenir el seu propi espai personal i cuidar-lo. Amb aquesta dinàmica doncs, es buscarà que els participants identifiquin el seu propi espai i prenguin consciència de la importància que aquest té pel seu benestar personal.

La persona que dinamitzi aquesta activitat dibuixarà cercles de diferents grandàries i colors a terra amb guixos, tots ells separats els uns dels altres. Cadascú dels participants tindrà un cercle assignat menys una persona que serà la que iniciï la dinàmica.

La dinàmica consisteix en el fet que la persona que no té cercle assignat busqui un cercle per quedar-se, és a dir, li prengui el cercle a una altra persona de la forma que ell decideixi prendre-li. Les persones que tenen el cercle han de protegir com sigui el seu propi espai i no deixar que li prenguin de cap manera, en cas que ho aconseguixin seran les persones que posteriorment hauran de prendre el cercle a algú altre i així successivament.

La persona que dinamitzi no podrà donar cap altra premissa de com es pot treure el cercle a les altres persones, ja que així es veurà de quina forma actuen els participants i si fan ús de la violència física, la persuasió, etc.

Quan hagi acabat la dinàmica, es debatrà sobre la sessió i se suggeriran pel debat **preguntes** com les següents:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Han aconseguit prendre't el cercle? De quina forma ho han fet?
- Has aconseguit prendre el cercle a algú? Com?
- Com t'has sentit quan algú ha volgut prendre't el cercle?

Posteriorment s'explicarà als participants que aquest cercle representa el seu espai on decideixen i manen ells segons els seus desitjos, les seves necessitats... i que és només nostre, de ningú més. Per aquest motiu hem de respectar el nostre espai i els dels altres.

→ **Materials/recursos necessaris:**

- Guixos

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà la sessió a partir de les aportacions, reflexions dels participants i la seva participació durant la sessió

UNITAT DIDÀTICA: "El nostre espai"

Destinatari		Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.		
Lloc		Pavelló de l'oratori	Temps: 60 min	
Objectius didàctics				
Reproduir situacions de violència.				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors		
· Violència	· Reflexió · Diàleg	· Identificar emocions · Empatia · Autostima	- Introducció de la sessió i explicació de la dinàmica. - Realització de la dinàmica per treballar la violència física i verbal i la necessitat dels individus de tenir el seu propi espai personal. - Realització del debat i la posterior reflexió respecte de la sessió.	10 min: Introducció i explicació de la sessió. 30 min: Dinàmica 20 min: Debat/ Reflexió
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió				

5.3.3.3 Normes de convivència

ACTIVITAT: "Les normes de l'oratori"

→ Descripció i durada:

Aquesta activitat rep el nom de: "Les normes de l'oratori", forma part del tercer bloc on es busca treballar les normes de convivència i està pensada per treballar amb el grup d'infants i de mares.

La duració d'aquesta activitat és d'aproximadament 70 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *definir unes normes de convivència pels infants de l'oratori* i fomentar la igualtat de gènere i la bona convivència al centre. Amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masculines al centre.

→ Continguts:

En aquesta activitat es busca treballar la igualtat de gènere i una bona convivència a través de la realització d'un mural amb les noves normes de convivència del centre, el diàleg i la reflexió. Amb aquesta dinàmica es busca treballar també la cohesió grupal, el treball en equip, el respecte i la diversitat.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a realitzar unes normes de convivència pels infants de l'oratori, per fomentar el respecte entre nens i nenes tant dins com a fora de l'aula.

Es realitzaran grups d'entre 5 a 6 infants i en cadascun d'ells hi haurà entre 5 o 6 mares, s'intentarà doncs que hi hagi el mateix nombre d'infants que de mares en cada grup. Un cop realitzats els grups la persona que dinamitzarà l'activitat explicarà als grups què han de parlar amb el seu respectiu per a realitzar unes normes de convivència que siguin igualitàries tant per nens com per a nenes i que ajudi a evitar possibles conflictes.

La persona que dinamitzarà l'activitat tindrà unes preguntes escrites en uns papers els quals donarà a les mares que estaran a cadascun dels grups i que serviran a l'hora de guiar el diàleg que estableixin entre ells. Les **preguntes** seran:

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

- Com t'agradaria que fos la convivència amb els nens i nenes de l'oratori?
- Com t'agradaria que es comportessin els nens i nenes de l'oratori?
- Què creus que hem de canviar perquè l'oratori sigui un espai agradable per a tothom?

Un cop els grups hagin decidit les normes, el dinamitzador repartirà material per dibuixar i escriure per tal que cada grup pugui plasmar les seves idees. Posteriorment, es prosseguirà a enganxar tots els escrits de tots els grups en un únic mural on infants i mares podran decorar-lo lliurement i es podrà enganxar per decorar el mateix oratori.

→ **Materials/recursos necessaris:**

Per aquesta dinàmica el material que es necessitarà serà:

- Folis
- Material per escriure (bolígrafs, llapis, ceres, pintura).
- Cartolines
- Rotlle de paper mida mural

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

S'avaluarà l'activitat a partir de les aportacions, les reflexions i la participació durant la sessió.

UNITAT DIDÀCTICA: "Les normes de l'oratori"

Destinatari		Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.		
Lloc		Pavelló de l'oratori	Temps: 70 min	
Objectius didàctics				
Definir unes normes de convivència pels infants de l'oratori				
Continguts			Metodologia	Temporalització
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors		
· Igualtat de gènere · Convivència	· Realització d'un mural · Diàleg · Reflexió	· Cohesió grupal · Treball en equip · Respecte · Diversitat	- Introducció i explicació de la sessió. - Realització de les normes en grups reduïts de treball. - Debat respecte les normes dels grups. - Realització d'un mural amb les normes dels participants.	10 min: Introducció i explicació de la sessió 40 min: Debat i realització de normes 20 min: Decoració del mural
Avaluació				
S'avaluarà l'activitat a partir de les reflexions, les aportacions i la participació durant la sessió.				

ACTIVITAT: “Apostem per la igualtat”

→ Descripció i durada:

En aquesta activitat rep el nom de: "Apostem per la igualtat", forma part del tercer bloc que busca treballar les normes de convivència i està pensada per treballar amb el grup d'infants i de mares.

Aquesta activitat té una duració d'aproximadament 60 min.

→ Objectiu de la unitat de programació en relació de la línia d'acció:

Aquesta activitat té l'objectiu de *realitzar un vídeo amb les normes de convivència de l'oratori* i amb l'organització i la metodologia emprada per aquesta sessió s'aconsegueix treballar les següents línies d'acció:

- Crear espais de reflexió i debat per tal de prevenir i tractar possibles conflictes.
- Implementar activitats per crear la figura de mediador/a de conflictes relacionats amb conductes masculines al centre.

→ Continguts:

Aquesta activitat consistirà en la realització d'un vídeo amb les noves normes de convivència del oratori i té l'objectiu de treballar la igualtat de gènere dins del centre fomentant aspectes com el treball en equip, la seva cohesió, el respecte, la igualtat i la diversitat.

→ Metodologia i/o tècniques:

Aquesta activitat consistirà a realitzar un vídeo on s'expliquin les noves normes de l'oratori que es van crear durant la sessió on es treballava l'activitat "les normes de l'oratori".

Mantenint els mateixos grups de treball, aquests hauran de pensar en com volen representar les seves idees en aquest vídeo i posteriorment es filmarà conjuntament amb tots els participants del projecte.

L'objectiu d'aquest vídeo és plasmar la voluntat que té el centre de ser-ne un que aposta per la igualtat, el respecte i la bona convivència i poder així generar consciència amb aquest missatge.

→ Materials/recursos necessaris:

Per a la realització d'aquesta activitat el material que es necessitarà és:

- Una càmera
- Un micròfon

→ **Indicadors o instruments d'avaluació:**

Aquesta activitat s'avaluarà a partir de la participació durant la sessió

UNITAT DIDÀCTICA: "Apostem per la igualtat"

Destinatari	Grup de mares i infants de 8 a 10 anys.		
Lloc	Centre	Temps: 60 min	
Objectius didàctics			
Realitzar un vídeo amb les normes de convivència de l'oratori			
Continguts			Metodologia
Fets / conceptes	Procediments	Actituds/Normes/Valors	Temporalització
· Igualtat de gènere	· Realització d'un vídeo	· Cohesió grupal · Treball en equip · Respecte · Diversitat · Igualtat	- Introducció i explicació de la sessió. - Realització d'un vídeo on s'expliquin les noves normes de l'oratori que es van crear durant la sessió on es treballava l'activitat "les normes de l'oratori".
Avaluació			
S'avaluarà l'activitat a partir de la participació durant la sessió			

6 APLICACIÓ

6.1 Gestió i organització interna

L'horari del centre comprèn dos torns, cadascun d'ells és de 5 h de les quals s'aprofita 1 h o 2 h segons el dia per a fer classe amb els alumnes i la resta d'hores restants són perquè els infants juguin o bé assisteixin als tallers específics que realitzen alguns dels professors com els de música, dansa o plàstica.

Aquest projecte està pensat per a realitzar-se durant el torn de matí durant les hores en les quals no es realitzen classes per tal de tenir els espais on es realitzaran les activitats disponibles i també l'educador i auxiliar que es necessita per a dinamitzar.

La totalitat d'aquest projecte suma 25 h, la qual cosa indica que aproximadament s'hi destinarà 2 h diàries a la realització de les dinàmiques que entraran dins del període en el qual els infants estan realitzant les activitats que desitgen lliurement o bé aquells tallers que han triat realitzar. Aquest punt és important de destacar, ja que això implica que no s'interromprà cap horari del centre ni hi haurà modificacions prèvies perquè aquest es pugui dur a terme.

Tanmateix, també cal destacar que aquesta organització permetrà disposar d'un educador i un auxiliar del centre sense dificultat, ja que durant aquest període la major part dels professionals es troben al pati realitzant vigilàncies, fent treball personal, etc. i només aquells que realitzen els tallers habituals són els que no tindran disponibilitat per a realitzar el rol de dinamitzador.

6.2 RECURSOS MATERIALS, HUMANS, RELACIONS INTERNES I EXTERNES

El centre que he escollit i amb el qual es basa el meu projecte, és un centre que atén a un gran nombre d'infants i joves i que busca treballar amb aquests les seves capacitats i habilitats a través de diversos projectes. Per aquest motiu, aquest centre disposa de diverses aules adaptades tant a la part de l'oratori (on es treballa amb els infants), com a la part on es treballa amb joves i adults i es realitza la formació professional, que és on es treballarà amb el grup de mares i on cadascuna de les seves aules disposa de tot el mobiliari bàsic com en són; cadires, taules, pissarres, etc. a més a més de tenir incorporats projectors que permeten treballar amb material audiovisual i tot el material escolar necessari per a realitzar les activitats quotidianes del centre i dels diversos projectes com n'és; el material de papereria, material destinat a les activitats esportives, recreatives, artístiques i teatrals, etc.

Tanmateix, el fet de treballar amb un nombre tan gran d'infants i joves fa que el centre disposi d'un gran nombre de professionals, ja que de mitja el centre disposa de dos pedagogs i educadors socials amb una ràtio d'entre 20 o 25 infants per grup.

Per aquest motiu no s'haurà de recórrer a la contractació de molt personal ni de personal extern perquè per dur a terme el projecte només caldrà un educador que dinamitzi les

activitats, i un auxiliar (monitor, voluntari etc.) del centre que ajudi a l'educador durant la realització de les dinàmiques.

El fet d'optar per contractar a professionals del mateix centre es deu fet que el centre disposa de molts professionals els quals ja coneixen el centre, el seu funcionament i també als seus usuaris. Tanmateix, són professionals que reben formacions constants que ofereix el mateix centre en espais com les seves aules polivalents o el mateix amfiteatre durant la seva jornada laboral i que tenen l'objectiu principal de poder realitzar una intervenció més eficaç, aquest fet facilitaria la formació prèvia que se'ls realitzaria per tal de dur a terme el projecte posteriorment i s'entén que no afectaria el funcionament i l'organització interna del centre.

Per aquest motiu considero que no és necessari contractar a personal extern, ja que al només necessitar dos professionals el centre no es veuria afectat en la seva programació diària i formar professionals del mateix centre per dur a terme aquest projecte seria beneficiós per realitzar-lo (sempre que aquest funcioni i se'n obtinguin bons resultats) un altre cop més endavant o ampliar el programa treballant-ne altres línies d'acció.

6.3 Calendari, pla d'actuació

Aquest projecte està pensat per treballar en un període de temps d'un mes i busca realitzar un treball amb els infants d'edats entre 8 i 10 anys i les seves respectives mares, amb l'objectiu de sensibilitzar-los respecte algunes de les bases que conformen el masclisme i poder reduir així les actituds masclistes que es puguin donar al centre.

Per tal de poder treballar amb ambdós grups s'han dividit les sessions per dies, és a dir, cada grup tindrà un dia assignat de treball i també s'ha dividit la sessió per bloc de treball, que en ambdós casos (mares i infants) consistirà a treballar quatre blocs: *rol de gènere, desigualtat de gènere, llenguatge sexista i masclisme*. En el cas de les sessions de treball conjunt on participaran el grup d'infants i el grup de les seves respectives mares, els blocs que es treballaran seran els rols de gènere, la violència i la convivència.

Tots aquests blocs, es treballaran amb diverses dinàmiques on predominarà la sensibilització, el debat i la reflexió.

En primer lloc les sessions destinades al grup d'infants es realitzaran els dimarts i en cada una de les sessions es treballarà un bloc sencer. Es començarà cada sessió amb una petita introducció del bloc en qüestió on es realitzarà també una petita avaluació inicial per saber els coneixements previs dels infants, que consistirà en preguntes generals respecte de la temàtica que es tracti.

Es prosseguirà amb el treball del bloc, on es realitzaran sempre dues dinàmiques respecte al tema en qüestió i es tancarà aquest amb una conclusió extreta de les reflexions i debats de

les dinàmiques i una posterior avaluació final que s'extraurà de l'evolució dels infants i dels coneixements inicials respecte dels coneixements adquirits posteriorment.

En segon lloc, les sessions destinades al grup de mares es realitzaran els dijous i l'organització de les sessions serà exactament igual que la dels infants, és a dir, en totes les sessions es començarà amb una introducció i una avaluació prèvia, la realització de les dues dinàmiques de cada bloc i la posterior conclusió i avaluació final que es realitzarà seguint el mateix criteri que l'esmentat anteriorment.

Per últim, les sessions destinades al treball conjunt d'infants i mares al centre estan pensades per a treballar les problemàtiques relacionades amb les conductes masclistes al centre. Per aquest motiu es realitzaran dinàmiques dels blocs proposats per aquesta línia de treball que tinguin relació directa amb les problemàtiques existents al centre.

La distribució de les sessions en aquest cas variarà respecte de les altres esmentades, ja que en el treball conjunt no hi haurà quatre blocs de treball sinó que en seran tres; rols de gènere, violència i normes de convivència. En el bloc de valencià doncs, és on existeix aquesta diferència perquè en comptes de durar una sessió com la resta de blocs es treballarà durant dues sessions i per tant es realitzaran un total de quatre activitats. Aquest fet es deu al fet que al centre es viuen moltes problemàtiques relacionades amb la violència verbal i física a causa de conductes masclistes, per aquest motiu se li ha donat més importància a l'hora de treballar-ho.

En aquest calendari, es pot observar la planificació de les sessions explicades anteriorment i els dies de treball de cadascun dels grups de treball.

CALENDARI

JUNY 2019

Caminhos pela igualdade

CALENDARI D'ACTIVITATS
PROJECTE "CAMINHOS PELA IGUALDADE".

DILLUNS	DIMARTS	DIMECRES	DIJOUS	DIVENDRES	DISSABTE	DIUMENGE
	4	5	6			
	11	12	13			
	18	19	20			
	25	26	27			

ESPAÇO CRIANÇAS TREBALL CONJUNT ESPAÇO MULHERES

SESSIONS: ESPAÇO CRIANÇAS (GRUP INFANTS)

DIMARTS 4	DIMARTS 11	DIMARTS 18	DIMARTS 25
<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC I: ROL DE GÈNERE (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. Final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC II: DES. DE GÈNERE (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC III: LLENG. SEXISTA (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. Final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC IV: MASCLISME (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. Final.</p>

SESSIONS: GRUP D'INFANTS I GRUP DE MARES

DIMECRES 6	DIMECRES 13	DIMECRES 20	DIMECRES 27
<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC I: ROL DE GÈNERE (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC II: VIOLÈNCIA (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC II: VIOLÈNCIA (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. Final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC III: CONVIVÈNCIA (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>

SESSIONS: ESPAÇO MULHERES (GRUP MARES)

DIJOURS 7	DIJOURS 14	DIJOURS 21	DIJOURS 28
<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC I: ROL DE GÈNERE (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC II: DES. DE GÈNERE (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>	<p>1. Introducció previa + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC III: LLENG. SEXISTA (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. Final</p>	<p>1. Introducció pre- via + Av. Inicial</p> <p>→ BLOC IV: MASCLISME (2 activitats)</p> <p>2. Conclusió + Av. final</p>

6.4 Pressupost / Finançament

Tenint en compte que aquest projecte busca implementar-se a Brasil, he tingut en compte la moneda establerta al país que és el real brasiler. Per aquest motiu he cercat els preus del material que necessitava per a realitzar un pressupost adequat i adaptat al context on se situa. Per tal d'entendre la graella especificaré inicialment que l'equivalència del real brasiler amb l'euro és de 0,23 cèntims per un real.

És a dir: **1 real (BRL) = 0,23 cent (EUR)**

DESPESES	PRESSUPOST
Material Fungible	500 BRL = (112 EUR)
Imprevistos	100 BRL = (225,73 EUR)
Persona formadora (8h)	443,36 BRL= (100 EUR) (55 BRL/H = 12,41 EUR/H)
Educador social (Dinamitzador principal)	1.375,51 BRL = (310,25 EUR) (55 BRL/H = 12,41 EUR/H)
Auxiliar del educador (Figura de suport)	1.108,05 BRL = (249,92 EUR) (44,34 BRL/H = 10,00 EUR/H)
TOTAL	3.926, 93 BRL = 885, 73 EUR

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

INGRESSOS CENTRE EDUCACIONAL DOM BOSCO	
Ajuntament de Natal (Prefeitura)	800.000 BRL = (180.582,72 EUR)
Escoles Salesianes	120.000 BRL = (27.087,41 EUR)
TOTAL ANUAL	388.252, 85 BRL = (207.670,13 EUR)

7 AVALUACIÓ

7.1 Avaluació inicial i de procés

El procés d'avaluació, es realitzarà de forma interna, és a dir, no participarà cap agent extern per a la realització d'aquesta.

En primer lloc i durant tot el procés, els professionals (educador i auxiliar) seran les persones que realitzaran l'avaluació dels participants seguint amb els indicadors establerts i seran ells mateixos qui realitzin també, la seva pròpia autoavaluació.

D'altra banda, els participants també formaran part del procés avaluatiu, ja que en els diversos espais de debat durant les sessions i finalitzacions dels respectius blocs de treball, se'ls hi demanarà la seva opinió i si tenen suggeriments. Aquests s'apuntaran al diari de camp i es tindran en compte de cara el futur.

Així doncs, podem parlar d'un procés d'avaluació proactiva, ja que constantment s'anirà avaluant el treball realitzat, s'anotaran també les possibles incidències o situacions que s'esdevinguin en el transcurs de les sessions, etc. i permetrà tenir constància d'aquests elements per si en un futur es torna a implementar el projecte, poder realitzar modificacions d'aquells aspectes que s'han considerat millorables.

Així doncs, l'avaluació del projecte serà la següent:

- A l'inici de cada bloc de treball es realitzarà una avaluació inicial que consistirà a preguntar als participants respecte del tema que es treballarà i així doncs saber el nivell de coneixement del qual parteixen en un inici. Aquestes idees s'anotaran al diari de camp i serà l'eina que permetrà avaluar l'evolució dels participants durant el transcurs del treball que es realitzi amb ells, comparant els coneixements inicials amb els finals.
- Al final de cada bloc de treball es realitzarà una altra avaluació, aquesta s'anomenarà avaluació final i servirà com a tancament de cada bloc. En aquesta avaluació es preguntarà als participants respecte dels coneixements que s'hi han introduït durant el transcurs del bloc de treball i s'anotaran al diari de camp i es compararà amb les anotacions de l'avaluació inicial per poder observar si s'estan assolint els continguts de forma adequada.
- S'avaluarà la participació dels participants a les diverses sessions, per aquest motiu s'utilitzarà una graella d'observació on s'anotaran les aportacions, reflexions la qual servirà per observar l'evolució dels participants durant el transcurs de les sessions.

7.2 Indicadors d'avaluació

Els indicadors amb els quals s'avaluarà al llarg de les diverses sessions del projecte seran: **l'assistència, la participació i l'aprenentatge progressiu dels participants.**

7.3 Instruments d'avaluació i temporalització

En primer lloc i per tal d'avaluar **l'assistència**, es realitzarà una graella per cada grup de treball on constaran en primer lloc els noms de cada alumne i d'altra banda totes les sessions que estan programades amb el seu corresponent dia.

Aquesta graella servirà per apuntar l'assistència de cada infant i mare al llarg de tot el projecte i finalment poder observar quina ha sigut l'assistència a les diverses sessions d'aquests durant el transcurs de tot el programa. Tot i que aquest projecte no es proposa assolir un tant per cent d'assistència al programa per tal de considerar-lo un èxit, és important tenir-la en compte per tal de valorar si el programa ha generat interès i motivació als participants de cara una futura implementació.

D'altra banda, els instruments que permetran observar els diversos indicadors i avaluar-los serà les graelles d'observació/ pautes d'observació.

Aquestes, permetran anotar tot allò que tingui relació amb la resta d'indicadors d'avaluació com en són la **participació i l'aprenentatge progressiu** dels participants. En tant que la participació dels alumnes a les diverses sessions, aquests instruments permetran anotar qui ha fet aportacions a les sessions i de quin tipus per tal d'observar la progressió de l'alumne al llarg del programa i el seu aprenentatge de forma individual.

Tanmateix i en relació amb l'aprenentatge dels participants, a l'inici i al final de cada bloc es realitza una avaluació inicial i posteriorment una final, aquesta avaluació es realitza de forma oral i es tracta de contrastar els coneixements inicials amb els assolits en finalitzar el bloc en qüestió. Aquestes graelles permetran anotar aquesta progressió i així avaluar si s'estan assolint els continguts o si en cas contrari, no s'estan assolint a nivel grupal.

Per últim, aquestes graelles també permetran anotar si hi ha hagut algun conflicte o bé alguna situació durant el transcurs de la sessió que tingui rellevància o bé si alguna activitat no ha sigut del tot satisfactòria i es considera important anotar quelcom que hi ha succeït per tal que no s'esdevingui el mateix problema en un futur.

7.4 Avaluació final i d'impacte

En primer lloc i per tal de realitzar l'avaluació final, s'observaran els resultats obtinguts a partir dels instruments d'avaluació. Per tal de considerar que el projecte ha tingut èxit, els instruments d'avaluació hauràn de recollir bons resultats respecte dels indicadors següents: **assistència, participació i aprenentatge participatiu.**

En el cas de l'assistència és important observar una continuïtat en la presencialitat dels alumnes dels diversos grups, si aquests assisteixen a totes les sessions o gairebé totes elles, es pot considerar que aquest indicador s'ha assolit satisfactòriament.

D'altra banda, l'indicador de participació que es recollirà a les graelles d'observació, permetrà saber si existeix interès i motivació per part dels participants a l'hora de realitzar el projecte i les diverses sessions plantejades. Ambdós indicadors es consideren complementaris a l'hora de realitzar l'avaluació final d'aquest projecte, ja que si el resultat d'assistència és satisfactori però no hi ha hagut participació al llarg de les sessions, indicarà que ha mancat interès o bé motivació per part dels participants. Per aquest motiu caldrà observar si en ambdós indicadors les dades obtingudes mostren un balanç positiu entre un i l'altre i el resultat permetrà realitzar posteriorment l'avaluació final.

Per últim l'indicador de l'aprenentatge progressiu també determinarà molt l'èxit del projecte, ja que si s'observa que no hi ha hagut una progressió en els coneixements dels participants indicarà que les sessions, el plantejament de les activitats o bé l'organització d'aquestes no està ben formulada i requereix modificacions.

Per tant, per tal de realitzar l'avaluació final caldrà que s'observin els resultats obtinguts de tots els indicadors plantejats i analitzar si entre aquests hi ha un balanç per tal de determinar si la implementació del projecte ha obtingut un resultat exitós, en cas de no obtenir-lo el projecte no haurà assolit satisfactòriament els seus objectius generals.

D'altra banda, l'avaluació d'impacte permetrà observar si els objectius específics s'han complert o no, per tal de dur-la a terme caldrà realitzar un seguiment assistint trimestralment al centre per tal d'analitzar si ha millorat la convivència dels infants al centre, si hi han disminuït els conflictes i si hi ha continuïtat amb el rol de mediador/a de conflictes al centre.

Per tal de realitzar aquest seguiment es proposaran reunions amb el professorat per tal que valorin si l'evolució és positiva o si pel contrari no ha marcat cap diferència notòria al funcionament del centre.

Aquesta avaluació d'impacte permetrà valorar si és positiva la continuïtat del projecte al centre, si es pot plantejar una ampliació d'aquest per tractar més elements en relació a la temàtica plantejada o bé si seria positiu també realitzar un projecte nou per treballar de forma complementària amb aquest

8 CONCLUSIONS

Per tal de concloure amb aquest projecte en primer lloc, cal remarcar la idea que aquest, busca ser una eina de treball que permeti introduir alguns dels conceptes que conformen el masclisme per tal d'assolir els objectius generals que es plantegen que són, en primer lloc sensibilitzar i fomentar un esperit crític a infants i mares respecte del masclisme, i d'altra banda apoderar les dones amb aquesta proposta d'intervenció educativa.

Els objectius generals del projecte han sigut plantejats en primer lloc, a partir de les necessitats detectades al centre a través d'un anàlisi dels conflictes de convivència que es generen i que són provocats per les diverses conductes masclistes dels infants, i en segon lloc, a partir de l'anàlisi i diagnòstic realitzat respecte del masclisme i la violència de gènere en el context de Brasil, una problemàtica que com bé es pot observar en l'apartat en qüestió, és de gran magnitud.

Per aquest motiu, cal remarcar que aquest projecte està enfocat a unes necessitats d'un espai concret per tal d'intervenir en un context i en un espai determinat, en aquest cas en el Centro Educacional Dom Bosco. Aquest fet, porta a que es tractin aquells elements que són considerats de gran rellevància i imprescindibles per assolir els objectius proposats i se'n deixin de tractar d'altres que també ajudarien a entendre el concepte del masclisme i els elements que el formen.

Es pot entendre aquesta visió com un punt fort del treball, ja que està totalment adaptat al centre i a les seves necessitats actuals, motiu pel qual considero que pot ser eficaç i eficient en cas d'implementar-se, ja que tracta en primer lloc els conceptes bàsics per entendre el masclisme tant amb infants com amb les seves respectives mares, reforçant així l'aprenentatge de l'infant i del seu referent. En segon lloc, es tracten específicament aquelles problemàtiques que s'esdevenen a causa de les conductes masclistes al centre durant les sessions de treball conjunt, on de forma directa es busca l'aportació de solucions. Ambdues intervencions són molt necessàries.

Tanmateix, també es pot considerar un punt feble el fet que s'han deixat de tractar elements que també tenen rellevància a l'hora de tractar el masclisme, ja que en ser un projecte pensat per treballar de forma intensiva, té una durada més reduïda i centra la mirada en aquells aspectes que s'han considerat més importants de tractar en un primer moment. Tot i això, la durada o les activitats que es plantegen estan obertes a possibles modificacions i adaptacions. En relació a possibles modificacions i adaptacions, és important esmentar que durant el transcurs de la realització del meu projecte, han sigut diverses les propostes que han anat sorgint i que considerava que podien ser enriquidores pel treball. Tanmateix, afegir aquestes noves propostes hauria implicat la realització d'un nou projecte o una gran ampliació d'aquest i la manca de temps no m'ho ha permès. Aquestes propostes però, considero que són elements a tenir en compte per tal de treballar de forma més àmplia el masclisme i obtenir-me bons

resultats, ja sigui amb la creació d'un projecte complementari o bé amb l'ampliació d'aquest, tot afegint més duració al projecte i treballant altres línies d'acció. En primer lloc va sorgir la idea de realitzar en el projecte activitats i tallers per les mares que afavorissin la seva inserció sociolaboral i que treballessin l'objectiu general que buscava l'apoderament. Poder treballar aquesta part seria molt positiu, ja que la majoria de mares dels infants i en general moltes dones brasileres sobretot del nord-est del país, no disposen de cap feina i es dediquen únicament a cuidar els fills.

Per aquest motiu, poder apoderar-les i garantir una formació que els permetés inserir en el món laboral, podria ser una bona forma d'enllaçar amb aquest projecte i fer-lo més complet aprofitant també que el centre disposa de l'espai de formació professional amb una gran varietat de formacions. D'altra banda, una altra de les propostes que vaig plantejar per a realitzar aquest treball va ser la de treballar la violència i els tipus de violència en les sessions de treball conjunt entre infants i mares per tal d'així, fer un treball molt més complet del masclisme. Tot i això i a mesura que pensava les activitats, vaig decidir només limitar-ho a les necessitats reals del centre centrant-me en els seus problemes de convivència, ja que tot i ser una necessitat també el fet de treballar la violència i els tipus d'aquesta, és un tema delicat que necessita més temps i més aprofundiment, ja que la majoria d'infants i de mares viuen aquesta problemàtica de molt a prop i podria ser contraproduent tractar-lo dedicant-hi les sessions necessàries perquè no resultés violent.

Considero que el disseny d'aquesta proposta socioeducativa, facilita la seva possible implementació al centre, ja que en primer lloc no és un projecte que requereixi una inversió molt elevada que el centre no pugui assumir o li dificulti el seu funcionament habitual, ja que l'organització també està pensada en hores en les quals es pot realitzar sense cap inconvenient i en espais on no cal cap mena d'adaptació. D'altra banda i un cop realitzat el plantejament de com funcionaria el projecte, considero que seria molt beneficiosa la implementació d'una intervenció socioeducativa com aquesta al centre que tractés i introduís aquesta temàtica tant a infants com a les seves respectives mares ja no només per resoldre els problemes de convivència, sinó com a eina de coneixement i sensibilització que afavorís el canvi social. Si aquesta funcionés, considero que podria ser la base per seguir treballant el masclisme i es podrien adaptar altres propostes i línies d'acció com les que he esmentat per tal d'ampliar-ho i fer un treball molt més ampli on es podria tenir en compte més grups d'alumnes.

9 BIBLIOGRAFIA

Agencias, Sao Paulo.(2018). *Brasil registra un récord histórico de violencia*. La Vanguardia. Recuperat a : <https://www.lavanguardia.com/internacional/20180810/451276831743/brasil-record-historico-violencia.html>

Beauvoir, S. (1998). *El segundo sexo*. Madrid: Cátedra: instituto de a mujer, cop.

Bonino, L. (1993). *Micromachismos: La violencia invisible en la pareja*. 2-19. Recuperat a: https://www.joaquimmontaner.net/Saco/dipity_mens/micromachismos_0.pdf

Butler, J. (1990). *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Barcelona: Paidós Ibérica, S A ,

Butler, J. (2006). *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós Ibérica, S.A.

Cardoso de Souza, M. i Baracho, Fernando L. (2015). A lei Maria da pena: Égide, evolução e jurisprudencia no Brasil. *Revista Eletrônica do Curso de Direito - PUC Minas Serro* – n. 11, 79-101. Recuperat a: <http://periodicos.pucminas.br/index.php/DireitoSerro/article/view/8695>

Cardoso de Souza, M., i Baracho L. (2015). A lei Maria da Penha: Égide, evolução e jurisprudencia no Brasil. *Revista Eletrônica do Curso de Direito - PUC Minas Serro*. n.11, 1-28. Recuperat a: <https://docplayer.com.br/24922216-A-lei-maria-da-penha-egide-evolucao-e-jurisprudencia-no-brasil.html>

CEJIL. CEJIL. Recuperat a: <https://www.cejil.org/es/quienes-somos-mas>

Cerqueira, D., Sergio- de Lima, R., Bueno, S., Iván., Hanashiro, O., Machado, P., Dos Santos-Lima, A. (2017). *Atlas da violência*. Rio de Janeiro: IPEA.

Cerqueira, D., Sergio- de Lima, R., Bueno, S., Iván., Hanashiro, O., Machado, P., Dos Santos-Lima, A. (2017). *Atlas da violência*. Rio de Janeiro: IPEA.

CLADEMenvideo. (2011). *Maria da Penha: un caso de litigio internacional*. [Vídeo]. Recuperat a: <https://www.youtube.com/watch?v=NB-hglQil-w>

Da penha, M. (2012). *Sobrevivi, posso contar*. Rio de Janeiro: Armazém da cultura.

De Estante, P., Camargo, B. (2016). Precisamos falar sobre o machismo. Recuperat a: https://www.youtube.com/watch?v=exntW_khgyo

Denigelson da Rosa, I. (2013). Lei Maria da penha da igualdade formal igualdade real-material. *O dogma da formalidade visível e inoperante frente à constatação necessária de medidas reais ao combate da violência contra a mulher: lei Maria da penha (da igualdade formal à igualdade real-Material)*. Recuperat a: https://www.researchgate.net/publication/235782943_Lei_Maria_da_Penha_da_Igualdade_Formal_Igualdade_Real-Material_-_Artigo_REVISTA_ESPAO_JURDICO

Dolera, L. (2018) *Morder la manzana: La revolución será feminista o no será*. Barcelona: Editorial Planeta.

Eduarda Martins, M. (2017). Desigualdade de gênero. Recuperat a: <https://www.youtube.com/watch?v=74eofUlyx5o>

Educatolerancia. (2019). *Sexismo- Recursos educativos*. Recuperat a: <http://www.educatolerancia.com/sexismo-recursos-educativos/>

Elias. L. (2018). Desigualdade de Gênero – Documentário. Recuperat a : <https://www.youtube.com/watch?v=YcAqjwUJYU>

Grup enciclopèdia Catalana, SAU. (2018). *Masclisme*. Recuperat a: <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0086580>

IBGE, Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística. (2016). *Síntese de indicadores sociais uma análise das condições de vida da população brasileira 2016*. Rio de Janeiro: IBGE

IBGE. (2019). IBGE: Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística. Recuperat a: <https://ww2.ibge.gov.br/home/>

Institut d'estudis catalans. (2019). *Feminisme*. Recuperat a: <https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=feminisme&operEntrada=0>

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Instituto Maria da Penha. (2017). *Relógios da violência*. Recuperat a: <https://www.relogiosda-violencia.com.br>

Jiménez Aragonés, P. (sd). *Materiales didácticos para la prevención de la violencia de género: Educación Primaria*. Málaga: Consejería de Educación y Ciencia, Junta de Andalucía.

Kaur, R. (2017). *El sol y sus flores*. Barcelona: Editorial Planeta.

Krugman, P. (2018). ¿Qué demonios le pasó a Brasil?. *The New York Times*. Recuperat a: <https://www.nytimes.com/es/2018/11/12/paul-krugman-crisis-brasil/>

Lagarde, M. (2014). *El feminismo en mi vida: hitos, claves y topías*. Madrid: Horas y Horas.

Maria-Teresi, V. (2017). La violencia de género en Brasil: un balance de la Ley «Maria da Penha» (2006-2016). *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*. n.117, 101-122. Doi: /10.24241/rcai.2017.117.3.101.

Marques, L. (2019). Ministro da Justiça, Moro desconhece a realidade dos feminicídios no país. *PT Brasil*. Recuperat a: <https://pt.org.br/ministro-da-justica-moro-desconhece-a-realidade-dos-femicidios-no-pais/>

Moriyama, V. (2018). As execuções à luz do dia na Grande Natal, a quarta região mais violenta do mundo. *El País*. Recuperat a: https://brasil.elpais.com/brasil/2018/03/16/politica/1521236714_432763.html

Politize!. (2015). Lei Maria da Penha. Recuperat a : <https://www.youtube.com/watch?v=wdK-w03CnPk>

Posada Kubissa, L. (2015). *Filosofía, crítica y (re)flexiones feministas*. Madrid: Fundamentos.

Puleo H, A. (1995). *Igualdad y androcentrismo*. Editorial: (sed).

Revista Gatopardo. (2016). Brasil: Violencia de género. [Vídeo]. Recuperat a: <https://www.youtube.com/watch?v=1tIZbZlboM>

Salgado, D. (2018). *Atlas da Violência 2018: Brasil tem taxa de homicídio 30 vezes maior do que Europa. O Globo Brasil*. Recuperat a: <https://oglobo.globo.com/brasil/atlas-da-violencia-2018-brasil-tem-taxa-de-homicidio-30-vezes-maior-do-que-europa-22747176>

Sánchez Bello, A. (2002). El androcentrismo científico: el obstáculo para la igualdad de género en la escuela actual. *Educar*. 29, 1-12. Recuperat a: : <https://docplayer.es/8545615-El-androcentrismo-cientifico-el-obstaculo-para-la-igualdad-de-genero-en-la-escuela-actual.html>

Secretaria Especial de políticas para as Mulheres. (2006). *Integra de la ley Maria da Penha 11.340/2006*. Governo Federal. Brasilia: (sed).

Senado Federal. (1988). *Constituição da república federativa do Brasil*. Brasília: Senado Federal.

Sputnik Brasil. (2019). Lei Maria da Penha comemora 12 anos, mas 1 brasileira ainda é agredida a cada 2 segundos. *Sputnik Brasil*. Recuperat a: <https://br.sputniknews.com/brasil/2018092412288187-maria-penha-12-anos-mulher-agredida/>

Teresi, V. (2017). La violencia de género en Brasil: un balance de la Ley «Maria da Penha» (2006-2016). *Revista CIDOB d'Afers Internacionals Fecha de recepció: 24.04.17 n.117, p. 101-122.*, 101-122. DOI: doi.org/10.24241/rcai.2017.117.3.101.

TodaMatéria. (2019). *TodaMatéria*. Recuperat a: <https://www.todamateria.com.br>

Transparência Internacional Brasil. (2018). *Barômetro da corrupção*. Recuperat a: <https://transparenciainternacional.org.br/conhecimento/barometro>

Transparência Internacional Brasil. (2018). *Índice da percepção da corrupção 2018*. Recuperat a: <https://transparenciainternacional.org.br/home/indice>

Valera, N. (2008). *Feminismo para principiantes*. Barcelona: Ediciones B, S.A.

Vieira da Silva, M. (2011). Caminos entre el río y el mar: Residentes y turistas en zonas y realidades dispares “Cidade do Sol” - Natal - RN (Brasil). *Estudios y Perspectivas en Turismo*, 21 (2012), 20- 33. Recuperat a: <https://www.estudiosenturismo.com.ar/PDF/V21/N01/v21n1a02.pdf>

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Você é feminista e não sabe. (2016). As feministas na Constituição de 1988 - Jacqueline Pitanguy. Recuperat a: <https://www.youtube.com/watch?v=QvmDV9oWC-Y>

Waiselfisz, J. (2015). *Mapa da violencia 2015. Homicídio de mulheres no Brasil*. Brasilia: LTDA.

Wolf, V. (1925). *La señora Dolloway*. (sl) Hogarth Press.

Bedinelli, T. (2018). *Asesinatos a pleno día, una rutina en la región más violenta de Brasil*. El País. Recuperat a: https://elpais.com/internacional/2018/03/16/actualidad/1521236714_432763.html

10 ANNEXES

10.1 Annex gràfics

→ Gràfica educació:

Tabela 3.4 - Proporção de pessoas de 0 a 5 anos que frequentam escola ou creche, por grupo de idade, com indicação do coeficiente de variação, segundo as grandes regiões e as unidades da federação - 2017						
Grandes Regiões e Unidades da Federação	Proporção de pessoas de 0 a 5 anos que frequentam escola ou creche					
	Total		Idade			
	Proporção	CV (%)	0 a 3 anos		4 a 5 anos	
Proporção			CV (%)	Proporção	CV (%)	
Brasil	52,9	0,7	32,7	1,4	91,7	0,3
Norte	40,2	2,0	16,9	4,3	85,0	1,1
Rorônia	44,1	6,6	20,1	11,1	86,6	3,0
Acre	39,3	4,5	18,0	10,2	79,5	3,2
Amazonas	33,5	4,0	10,3	10,6	77,8	2,7
Roraima	41,8	6,3	19,3	13,1	90,4	2,4
Pará	42,5	3,1	18,9	6,5	89,4	1,6
Amapá	29,5	8,4	6,2	21,8	72,4	6,3
Tocantins	50,5	5,2	28,1	10,8	91,0	2,3
Nordeste	51,9	1,1	28,7	2,2	94,8	0,4
Maranhão	51,8	1,8	28,0	3,9	96,3	0,6
Piauí	50,5	3,7	26,4	8,9	97,6	1,1
Ceará	56,1	2,2	33,0	4,3	97,8	0,6
Rio Grande do Norte	58,3	3,6	34,6	7,5	96,1	1,2
Paraíba	52,8	3,2	30,6	6,4	96,0	1,0
Pernambuco	48,4	3,1	26,5	6,0	90,4	1,8
Alagoas	47,2	2,7	23,6	6,5	89,1	1,5
Sergipe	48,0	3,9	25,4	8,5	92,4	1,9
Bahia	51,9	2,8	28,3	6,1	95,1	0,9
Sudeste	57,7	1,3	39,2	2,4	93,0	0,6
Minas Gerais	52,4	2,3	32,2	4,5	94,0	1,0
Espírito Santo	54,0	2,8	32,6	5,2	92,6	1,4
Rio de Janeiro	51,0	2,6	31,0	5,2	89,1	1,4
São Paulo	62,8	1,8	46,0	3,3	93,9	0,9
Sul	56,2	1,4	40,0	2,4	88,9	0,9
Paraná	53,9	2,3	36,3	4,3	89,8	1,5
Santa Catarina	61,8	1,9	46,1	3,3	92,2	1,2
Rio Grande do Sul	54,9	2,6	39,9	4,5	85,8	1,8
Centro-Oeste	45,1	2,1	25,4	4,1	86,9	1,2
Mato Grosso do Sul	52,2	3,3	31,6	6,7	89,6	2,0
Mato Grosso	47,0	3,6	27,8	7,1	86,9	2,1
Goiás	42,2	3,9	23,3	7,5	86,9	2,2

Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Tabela 3.5 - Proporção de pessoas de 0 a 5 anos que frequentam escola ou creche, por grupos de idade, com indicação do coeficiente de variação, segundo características selecionadas - 2017						
Características selecionadas	Pessoas de 0 a 5 anos que frequentam escola ou creche					
	Total		Idade			
			0 a 3 anos		4 a 5 anos	
	Proporção	CV (%)	Proporção	CV (%)	Proporção	CV (%)
Sexo						
Homem	52,6	0,9	32,3	1,8	91,2	0,5
Mulher	53,2	1,0	33,2	1,9	92,2	0,4
Cor ou raça (1)						
Branco	54,3	1,1	36,2	2,0	92,3	0,5
Preto ou pardo	51,7	0,9	29,8	1,9	91,3	0,4
Nível de instrução mais elevado do domicílio						
Sem instrução ou fundamental incompleto	46,9	1,7	22,3	4,0	86,2	1,0
Ensino fundamental completo	48,8	2,2	26,4	5,2	89,8	1,0
Ensino médio incompleto	47,7	1,9	27,0	4,0	89,6	1,0
Ensino médio completo	52,1	1,1	31,7	2,2	92,3	0,5
Ensino superior incompleto	58,4	2,2	39,2	4,4	95,3	1,0
Ensino superior completo	62,2	1,3	46,1	2,4	96,0	0,6
Situação do domicílio						
Urbano	54,7	0,8	35,4	1,5	92,4	0,4
Rural	43,4	1,3	18,3	3,5	88,3	0,7
Classes de percentual de pessoas em ordem crescente de rendimento domiciliar per capita						
Até 20%	46,0	1,2	23,6	2,7	88,8	0,7
Mais de 20% até 40%	50,1	1,3	28,6	2,7	91,2	0,6
Mais de 40% até 60%	55,8	1,5	36,1	2,8	92,9	0,7
Mais de 60% até 80%	61,7	1,7	44,1	3,4	96,0	0,6
Mais de 80%	66,9	1,6	52,7	2,9	95,5	0,9

Fonte: IBGE. Pesquisa Nacional por Amostra de Domicílios Contínua, 2º trimestre, 2017.
Nota: Rendimentos deflacionados para reais médios do próprio ano.
(1) Não são apresentados resultados para amarelos, indígenas e pessoas sem declaração de cor ou raça.

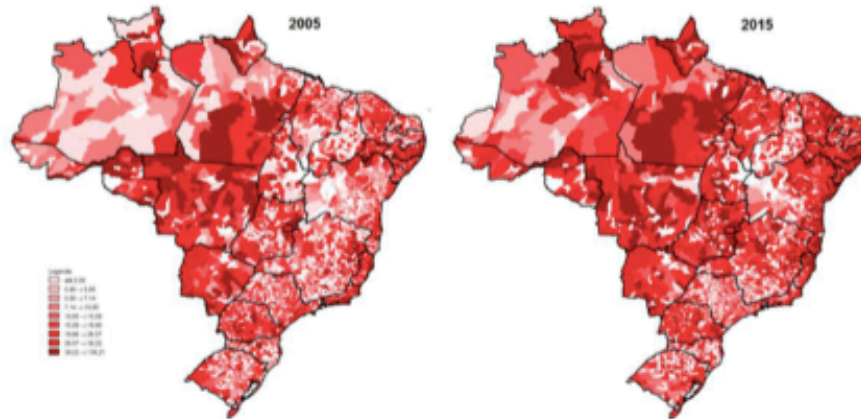
Tabela 3.8 - Pessoas de 0 a 5 anos que não frequentam escola ou creche, total e distribuição percentual por motivo da não frequência, com indicação do coeficiente de variação, segundo as Grandes Regiões - 2017														
Grandes Regiões	Pessoas de 0 a 5 anos que não frequentam escola ou creche													
	Total (1 000 pessoas)		Motivos da não frequência											
			Não tem escola ou creche na localidade ou a escola fica distante		Falta de vaga na escola ou creche		Falta de dinheiro para pagar as despesas		Os pais ou responsáveis não querem que frequente		Problema de saúde ou de deficiência (física ou mental)		Outro motivo	
	Absoluto	CV (%)	Percentual	CV (%)	Percentual	CV (%)	Percentual	CV (%)	Percentual	CV (%)	Percentual	CV (%)	Percentual	CV (%)
Brasil	7 295	1,0	13,7	2,5	13,6	3,1	2,1	7,3	58,8	1,0	1,2	8,7	10,6	3,5
Norte	1 008	2,0	24,0	5,0	8,1	7,6	2,5	13,9	54,8	2,5	0,5	24,1	10,0	8,4
Nordeste	2 168	1,6	19,2	3,5	8,3	5,8	2,7	11,1	52,7	1,8	1,0	14,0	16,1	4,9
Sudeste	2 506	2,2	7,5	7,1	16,5	5,9	1,8	16,4	65,7	1,8	1,5	16,6	7,0	9,3
Sul	926	2,3	8,2	7,3	19,3	5,5	2,0	17,0	58,8	2,1	1,6	16,2	10,1	7,0
Centro-Oeste	687	2,6	11,5	8,1	20,5	5,9	0,6	27,6	58,8	2,3	1,3	23,2	7,2	9,8

Fonte: IBGE. Pesquisa Nacional por Amostra de Domicílios Contínua, 2º trimestre, 2017.

→ Gràfica homicidis:

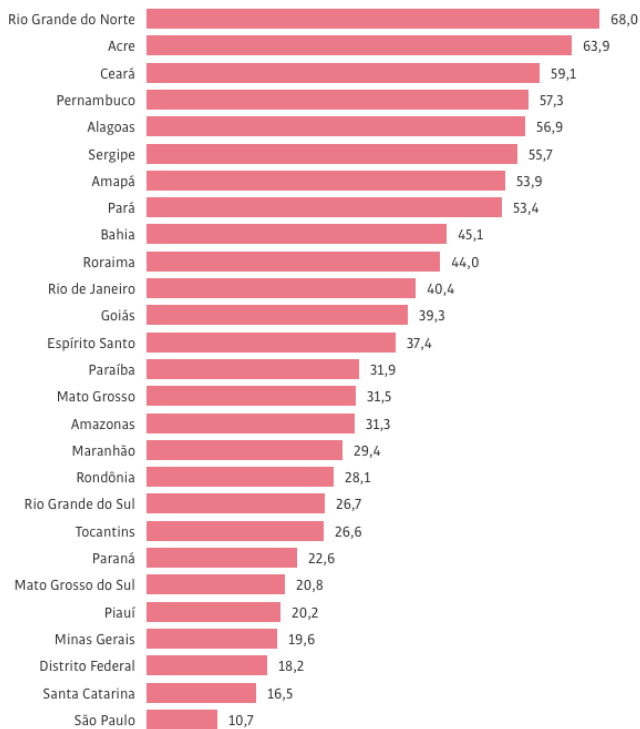
Fonts obtingudes de l'IBGE

Figura 2.1 –Taxas de homicídio nos municípios brasileiros, 2005 e 2015

Fonte: MS/SVS/CGIAE - Sistema de Informações sobre Mortalidade - SIM. O número de homicídios na UF de residência foi obtido pela soma das seguintes CIDs 10: X85-Y09 e Y35-Y36, ou seja: óbitos causados por agressão mais intervenção legal. Elaboração Diest/Ipea.

Taxa de vítimas a cada 100 mil habitantes

→ Gráfica feminicídios:

Tabela 6.1 - Número de homicídio de mulheres - Brasil, 2005 a 2015

	Número de Homicídio de Mulheres											Variação %	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2005 a 2015	2014 a 2015
Brasil	3887	4030	3778	4029	4265	4477	4522	4729	4769	4836	4621	18,9%	-4,4%
Acre	13	15	18	13	16	19	18	16	32	20	19	46,2%	-5,0%
Alagoas	74	106	109	83	111	137	138	133	142	125	95	28,4%	-24,0%
Amapá	15	13	12	13	12	16	19	17	19	20	18	20,0%	-10,0%
Amazonas	48	53	52	63	67	65	81	118	96	80	115	139,6%	43,8%
Bahia	211	243	249	315	345	438	449	437	423	385	382	81,0%	-0,8%
Ceará	143	134	126	117	138	173	189	219	278	285	254	77,6%	-10,9%
Distrito Federal	47	49	55	64	76	66	79	77	78	60	58	23,4%	-3,3%
Espírito Santo	149	183	186	190	216	174	167	163	171	140	141	-5,4%	0,7%
Goias	133	143	139	160	165	182	262	247	271	290	255	91,7%	-12,1%
Maranhão	58	67	63	81	87	117	131	114	131	152	148	155,2%	-2,6%
Mato Grosso	89	70	95	86	94	80	87	100	91	111	118	32,6%	6,3%
Mato Grosso do Sul	70	55	67	60	65	76	78	77	75	85	58	-17,1%	-31,8%
Minas Gerais	377	392	403	377	402	409	457	460	427	403	415	10,1%	3,0%
Pará	127	140	144	169	180	231	186	232	231	249	261	105,5%	4,8%
Paraíba	62	62	69	87	98	119	140	137	126	117	111	79,0%	-5,1%
Paraná	239	249	241	306	331	338	283	321	283	284	244	2,1%	-14,1%
Pernambuco	282	310	290	298	304	247	261	216	256	239	233	-17,4%	-2,5%
Piauí	40	32	35	38	31	40	32	46	47	63	67	67,5%	6,3%
Rio de Janeiro	507	504	416	373	350	339	366	365	387	464	387	-23,7%	-16,6%
Rio Grande do Norte	41	42	42	59	57	71	76	64	89	102	92	124,4%	-9,8%
Rio Grande do Sul	209	162	193	219	225	227	202	247	210	250	284	35,9%	13,6%
Rondônia	49	51	28	39	51	37	48	51	52	56	63	28,6%	12,5%
Roraima	11	13	19	15	24	11	10	17	36	24	29	163,6%	20,8%
Santa Catarina	68	92	70	86	93	110	74	104	102	111	97	42,6%	-12,6%
São Paulo	776	788	595	667	660	678	580	640	620	612	559	-28,0%	-8,7%
Sergipe	28	40	34	30	36	43	60	62	56	74	70	150,0%	-5,4%
Tocantins	21	22	28	21	31	34	49	49	40	35	48	128,6%	37,1%

Fonte: MS/SVS/CGIAE - Sistema de Informações sobre Mortalidade - SIM. O número de homicídios na UF de residência foi obtido pela soma das seguintes O número de homicídios na UF de residência foi obtido pela soma das seguintes CID's 10: X85-Y09 e Y35-Y36, ou seja: óbitos causados por agressão mais intervenção legal.

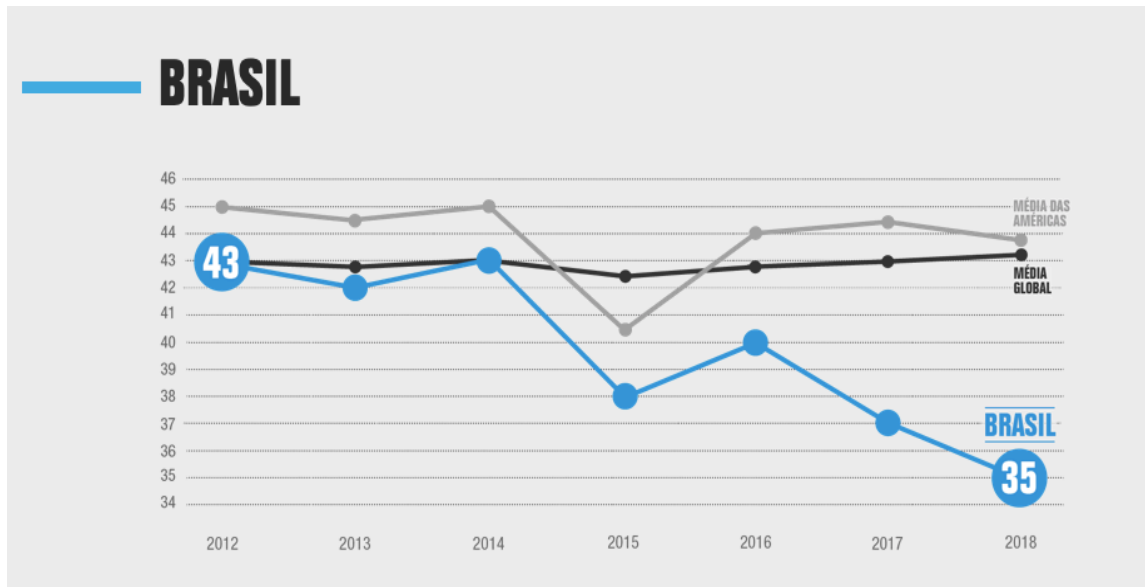
Mariona Casas Serra
CAMINHOS PELA IGUALDADE

Tabela 6.2 - Taxa de homicídio de mulheres por Unidade da Federação - Brasil, 2005 a 2015

	Taxa de Homicídio por 100 Mil Mulheres											Variação %		
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2005 a 2015	2014 a 2015	2010 a 2015
Brasil	4,1	4,2	3,9	4,1	4,3	4,4	4,4	4,6	4,6	4,6	4,4	7,3%	-5,1%	-1,5%
Acre	3,9	4,5	5,2	3,7	4,4	5,2	4,8	4,2	8,2	5,1	4,7	22,2%	-6,3%	-8,1%
Alagoas	4,6	6,7	6,7	5,1	6,7	8,2	8,2	7,8	8,2	7,3	5,4	17,2%	-25,2%	-33,7%
Amapá	4,9	4,2	3,7	4,0	3,6	4,7	5,4	4,6	5,1	5,3	4,7	-5,7%	-12,2%	-0,5%
Amazonas	3,0	3,2	3,1	3,6	3,8	3,6	4,4	6,3	5,0	4,1	5,9	98,6%	43,5%	64,1%
Bahia	2,9	3,3	3,4	4,3	4,6	5,8	5,8	5,7	5,5	4,9	4,9	65,1%	-1,1%	-16,2%
Ceará	3,4	3,2	2,9	2,7	3,1	3,9	4,2	4,8	6,1	6,3	5,6	64,6%	-10,8%	43,7%
Distrito Federal	3,8	3,9	4,3	4,8	5,6	4,8	5,6	5,4	5,2	4,1	3,8	-1,1%	-7,7%	-21,4%
Espírito Santo	8,4	10,3	10,2	10,3	11,6	9,2	8,6	8,5	8,7	7,0	6,9	-18,5%	-1,6%	-25,0%
Goiás	4,6	4,9	4,7	5,3	5,3	5,7	8,1	7,6	8,4	8,7	7,5	64,6%	-14,1%	30,6%
Maranhão	1,8	2,1	1,9	2,5	2,6	3,5	3,8	3,4	3,8	4,2	4,2	130,0%	-0,3%	21,9%
Mato Grosso	6,4	4,9	6,6	5,9	6,3	5,3	5,7	6,4	5,7	7,0	7,3	13,9%	4,4%	37,7%
Mato Grosso do Sul	5,9	4,7	5,6	4,8	5,2	6,0	6,0	6,0	5,7	6,4	4,3	-27,1%	-32,5%	-28,2%
Minas Gerais	3,8	3,9	4,0	3,7	3,9	3,9	4,4	4,4	4,0	3,8	3,9	1,8%	3,3%	-0,9%
Pará	3,5	3,9	4,0	4,6	4,8	6,0	4,8	5,9	5,8	6,2	6,4	81,8%	3,6%	6,2%
Paraíba	3,3	3,3	3,6	4,5	5,0	6,0	6,9	6,7	6,1	5,7	5,3	61,2%	-6,8%	-10,9%
Paraná	4,6	4,7	4,5	5,6	6,0	6,1	5,1	5,7	5,0	5,0	4,3	-6,3%	-14,3%	-30,2%
Pernambuco	6,4	6,9	6,4	6,5	6,5	5,3	5,5	4,5	5,3	4,9	4,8	-25,3%	-3,0%	-9,4%
Piauí	2,5	2,0	2,2	2,4	1,9	2,5	2,0	2,8	2,9	3,8	4,1	62,4%	7,4%	65,6%
Rio de Janeiro	6,2	6,1	5,0	4,4	4,1	4,0	4,2	4,3	4,4	5,3	4,4	-28,8%	-16,7%	11,3%
Rio Grande do Norte	2,6	2,6	2,6	3,6	3,5	4,2	4,4	3,8	5,2	5,7	5,1	95,5%	-11,0%	20,7%
Rio Grande do Sul	3,8	2,9	3,5	3,9	4,0	4,0	3,5	4,3	3,6	4,3	4,9	28,6%	13,9%	22,1%
Rondônia	6,3	6,6	3,5	4,8	6,2	4,4	5,7	6,1	6,1	6,4	7,2	14,1%	11,8%	61,3%
Roraima	5,6	6,4	8,9	7,1	10,6	4,8	4,3	7,1	14,8	9,5	11,4	103,8%	20,0%	139,3%
Santa Catarina	2,2	3,0	2,3	2,7	2,9	3,4	2,3	3,1	3,0	3,2	2,8	25,3%	-12,7%	-18,1%
São Paulo	3,7	3,7	2,8	3,1	3,1	3,1	2,6	2,8	2,7	2,7	2,4	-35,4%	-9,9%	-22,3%
Sergipe	2,8	3,9	3,2	2,8	3,3	3,9	5,4	5,5	5,0	6,5	6,0	117,4%	-7,7%	53,9%
Tocantins	3,3	3,3	4,1	3,1	4,5	4,8	6,8	6,6	5,3	4,7	6,4	95,4%	37,5%	32,4%

Fonte: MS/SVS/CGIAE - Sistema de Informações sobre Mortalidade - SIM. O número de homicídios na UF de residência foi obtido pela soma das seguintes O número de homicídios na UF de residência foi obtido pela soma das seguintes CIDs 10: X85-Y09 e Y35-Y36, ou seja: óbitos causados por agressão mais intervenção legal. Elaboração Diest/Ipea.

→ Gráfica corrupção:

10.2 Annex Maria Da Penha

La noche del 29 de mayo de 1983, la farmacéutica brasileña María da Penha Fernandes despertó sobresaltada al escuchar un fuerte estruendo en su habitación. Su esposo le había disparado en la espalda. Como resultado de la agresión María da Penha quedó parapléjica. Demasiado asustada como para realizar los pasos necesarios en la obtención del divorcio o, al menos, una separación legal, regresó a su casa dos semanas después, donde sufrió un segundo intento de asesinato por parte de su marido. Esta vez trató de electrocutarla. Después de esto, Maria buscó asistencia jurídica. Pero, a pesar de la vasta evidencia en contra de su marido, la justicia brasileña se demoró 19 años en detenerlo y encarcelarlo. En 1998, dado el patrón de impunidad provocado por la falta de respuesta del sistema judicial de Brasil, el caso se presentó ante la Comisión Interamericana de Derechos Humanos (CIDH) por CEJIL y el Comité Latino Americano para la Defensa de los Derechos de la Mujer (CLADEM).

El caso María da Penha es un ejemplo del contexto de la cultura machista existente entonces en Brasil: se privilegiaba al hombre en la relación conyugal y se percibían situaciones de violencia doméstica como hechos reservados al ámbito privado y no como una cuestión pública o una violación de los derechos humanos.

- Impacto del caso

El trabajo realizado ante este caso paradigmático contribuyó a una alteración de Códigos legales internos y a la creación de la Ley María da Penha (ley No 11.340), que prevé sanciones penales por actos de violencia doméstica y familiar contra las mujeres, promueve programas de rehabilitación para los agresores y crea un cuerpo policial especializado. Estos cambios contribuyeron de manera fundamental a que la violencia doméstica fuera reconocida como una violación de derechos humanos y reflejara un patrón de impunidad en el sistema legal de Brasil en términos de violencia contra la mujer.

Como resultado, en los 5 años posteriores a la aprobación y aplicación de la ley, más de 3.364.000 mujeres desde enero de 2006 han recibido asistencia.

Más de 331.000 hombres fueron procesados por violencia doméstica contra las mujeres y 110.000 sentencias definitivas fueron emitidas por la justicia brasileña (ONU Mujeres, 2011).

10.3 Annex OEA

OEA Web oficial:

<http://www.oas.org/es/becas/brasil.asp>

<https://definicion.de/oea/>

- Historia de la OEA

El origen de la organización se remonta a 1826, cuando Simón Bolívar, en su interés de unificar a los Estados del cono Sur, convocó una reunión para establecer convenios entre los diversos países; sin embargo, su idea recién se llevó a cabo en 1889, al fundarse la Unión Internacional de las Repúblicas Americanas.

En 1890 se realizó la Primera Conferencia Internacional Americana, cuyo objetivo fue discutir sobre aquellas diferencias que pudieran existir entre las diversas naciones, de modo que se llegara a un acuerdo donde todos salieran favorecidos y asegurarán la paz continental.

También en ese encuentro, buscaron entablar relaciones comerciales recíprocas que garantizaran la creación de un mercado amplio y provechoso para todos; el mismo, opinaban, serviría para el intercambio de productos nacionales entre los varios territorios. A partir de ese año se realizaron de forma periódica encuentros internacionales donde se exponían las diferentes problemáticas y se buscaba una solución para ellas.

En sus orígenes la OEA se llamaba “Unión Internacional de Repúblicas Americanas” y tenía su sede en Washington (Estados Unidos). Dicha entidad se transformó, en 1910, en la “Unión Panamericana” y, finalmente, en 1948 se adoptó la Carta de la Organización de los Estados Americanos, que marcó el nacimiento de la OEA.

La OEA ha permitido que muchos Estados firmaran acuerdos entre sí, teniendo una cierta seguridad de que otros países velarían por sus derechos en caso de que las cosas no se dieran como se esperaba. Fundamentalmente, este sistema se dedicó a subsanar problemas que hicieran peligrar la paz en el continente.

Cabe señalar que existe una Carta donde se establecen por escrito las responsabilidades y derechos de cada país, la cual ha sido modificada en cuatro oportunidades y debe ser respetada por todos los Estados Miembros.

Es importante señalar que la OEA vela por los derechos de todos los ciudadanos que vivan en el territorio americano, pudiendo interponerse entre las decisiones políticas de los diversos Estados si considerara que han tomado una actitud poco clara o abusiva con alguno de sus habitantes. Por esta razón, podemos decir que es un organismo que, más allá de tener una finalidad de unión colectiva entre los pueblos, asegura una mayor tranquilidad a cualquier persona que pise el suelo americano. Por último, que esta organización se encarga de mediar en las reuniones ministeriales entre Ministros de Justicia, Trabajo, Ciencia y Tecnología y Educación de todos los países miembros

10.4 Annex CEJIL

<http://www.gloobal.net/iepala/gloobal/fichas/ficha.php?id=6554&entidad=Agentes&html=1>

Web oficial: <https://www.cejil.org>

- Misión y visión

El Centro por la Justicia y el Derecho Internacional (CEJIL por sus siglas en inglés) tiene como misión contribuir al goce de los derechos humanos en el continente americano mediante un uso eficaz del Sistema Interamericano de Derechos Humanos (SIDH), y de otros mecanismos de protección internacional.

CEJIL tiene como visión el avance hacia un continente americano plenamente democrático, donde los derechos de todas y todos los habitantes sean respetados; una América de personas libres, exentas del temor y la miseria, tal como lo establece la Declaración Universal de Derechos Humanos y el preámbulo de la Convención Americana sobre Derechos Humanos. Una región con instituciones fuertes basadas en el Estado de derecho, que aseguren —mediante un marco legal adecuado— prácticas y políticas públicas acordes a los estándares de derechos humanos, que se complementen con una protección regional ágil, efectiva y capaz de tutelar los derechos fundamentales de las personas y de los pueblos.

- Objetivos

Contribuir a disminuir la brecha de desigualdad y exclusión que impera en la región, para garantizar el derecho de igualdad y el respeto por la dignidad de las personas;

Atender las graves violaciones de derechos humanos vinculadas a la vulneración de la vida, integridad y seguridad por diferentes actores y contribuir a la realización de la justicia;

Contribuir al fortalecimiento de las democracias, en particular del Estado de Derecho y de las instituciones democráticas de control, los sistemas de administración de justicia, la sociedad civil, defensores y defensoras de derechos humanos y otros actores sociales claves;

Contribuir a incrementar la eficacia del Sistema Interamericano, favoreciendo -entre otros- el acceso igualitario de todas las personas a los mecanismos de protección, las mejoras en su funcionamiento y la plena implementación de sus decisiones.

- Año de creación:

1991

- Materias:

Administración de la justicia ; Crímenes contra la humanidad ; Crímenes de guerra ; Defensores de los derechos humanos ; Derechos civiles y políticos ; Derechos económicos, sociales y culturales ; Derechos humanos ; Desapariciones forzosas ; Detención arbitraria ; Ejecuciones sumarias extrajudiciales ; III Foro ; IV Foro

Países:

Argentina ; Brasil ; Chile ; Costa Rica ; Estados Unidos ; Paraguay

Regiones:

América del Sur ; América Latina ; Centroamérica

- Surgimiento:

CEJIL fue fundado por destacados defensores de derechos humanos del continente con el propósito de asegurar a las víctimas de violaciones de derechos humanos en la región mayor acceso al sistema interamericano.

- Descripción:

CEJIL es una organización no gubernamental sin fines de lucro con estatus consultivo ante la Organización de Estados Americanos (OEA), la Organización de las Naciones Unidas (ONU) y con calidad de observador ante la Comisión Africana de Derechos Humanos.

Objetivos:

El objetivo principal de CEJIL es asegurar la plena implementación del Derecho Internacional de los Derechos Humanos en todos los Estados miembros de la Organización de Estados Americanos (OEA), mediante el uso del Sistema Interamericano de Protección de Derechos Humanos y otros mecanismos internacionales de protección. Con este objetivo, CEJIL brinda asistencia jurídica gratuita a víctimas de violaciones de los derechos protegidos en los instrumentos internacionales, en el litigio ante la Comisión y la Corte interamericanas de derechos humanos. CEJIL ha acompañado, entre otros, el litigio de los casos Barrios Altos y La Cantuta vs. Perú.

- Actividades y resultados:

- CEJIL fue la primera organización regional en ofrecer un servicio jurídico gratuito, especializado en el sistema interamericano de protección de los derechos humanos.
- CEJIL realiza su labor gracias a la coordinación de esfuerzos con las víctimas de violaciones y sus familiares y, especialmente, con organizaciones locales de derechos humanos.
- Colaboración con universidades, movimientos populares, asociaciones gremiales e instituciones públicas.
- Programa de Defensa: Programa que procura asegurar el esclarecimiento de los hechos violatorios, la aplicación de sanciones legales a los responsables de violaciones, la reparación de daños a las víctimas, y la prevención de violaciones futuras.
- Programa de Capacitación y Difusión: Labor de educación y difusión para facilitar el conocimiento y uso de herramientas del derecho internacional de los derechos humanos a nivel local.
- Programa de Fortalecimiento del Sistema Interamericano: CEJIL ha jugado un papel clave en el fortalecimiento de los mecanismos de protección del sistema, impulsando la formación de una red de organizaciones de toda la región para adelantar propuestas comunes en la materia.

10.5 Annex CLADEM

<http://www.gloobal.net/iepala/gloobal/fichas/ficha.php?entidad=Agentes&id=680&opcion=descripcion>

Web oficial: <https://cladem.org>

A partir de la creación de la Organización de las Naciones Unidas (ONU) y de la Carta Internacional de Derechos Humanos se desarrollan e internacionaliza un cuerpo de normas y una serie de mecanismos de protección de las mismas, que han traído consigo la posibilidad que la sociedad civil y las personas promocionen, documenten, denuncien y monitoreen el cumplimiento o no de las obligaciones de los Estados en la materia de derechos humanos.

En este marco, el Programa de Monitoreo del Comité de América Latina y el Caribe para la Defensa de los Derechos de la Mujer (CLADEM) busca contribuir a la realización de los derechos humanos de las mujeres mediante el desarrollo de propuestas de legislaciones nacionales, procesos de incidencia en la elaboración e implementación de políticas públicas, así como la producción de materiales que difundan y promuevan los derechos de las mujeres, acordes con los estándares más altos de protección.

De esta manera, el CLADEM considera estratégico el poner a disposición de nuestras asociadas y el público en general, una base de datos que permita el acceso y consulta de las observaciones finales del Comité de Derechos Humanos, el Comité de Derechos Económicos, Sociales y Culturales, el Comité para la Eliminación de la Discriminación Racial, el Comité para la Eliminación de la Discriminación contra la Mujer, el Comité de los Derechos del Niño y la Niña y del Mecanismo de Examen Periódico Universal (EPU), en las esferas de preocupación y temas que hacen referencia al género en los distintos informes que han presentado Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Colombia, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, México, Nicaragua, Panamá, Paraguay, Perú, República Dominicana y Uruguay.

Consideramos que esta base constituye una herramienta útil para la exigibilidad de los derechos de las mujeres, para toda aquella persona interesada en hacer realidad la igualdad entre hombres y mujeres y eliminar las prácticas discriminatorias que vulneran los derechos humanos de la mitad de la población.

- Surgimiento:

Se funda en San José de Costa Rica tras los lazos establecidos por distintas organizaciones y colectivos de mujeres de América Latina en la Conferencia Mundial de Nairobi (1985) de Naciones Unidas.

Unidas por trayectorias coincidentes en cuestiones jurídicas, compartían los mismos obstáculos y sobre todo la misma mirada crítica hacia el Derecho:

"El poder se legitima a través del derecho y el derecho legitima la subordinación de la mujer".

Descripción:

Red regional que articula a personas y organizaciones no gubernamentales de América Latina y el Caribe para la promoción, vigilancia y defensa de los derechos humanos interdependientes e integrales de las mujeres desde el campo socio-jurídico, con una perspectiva feminista, en una dinámica que interconecta los planos locales, regionales e internacionales.

Obtiene el Status Consultivo en la categoría II ante la Comisión Económica y Social de las Naciones Unidas desde el año 1995, y está facultada para participar en las actividades de la Organización de Estados Americanos (equivalente de la OEA al Status Consultivo) desde el año 2002.

CLADEM está compuesta por:

- CLADEMS Nacionales.
- Enlaces.
- Coordinación Regional.
- Oficina Regional.

- Objetivos:

Incidir en la defensa y promover la exigibilidad de los derechos humanos de las mujeres en la región con una visión feminista y crítica del derecho, mediante el litigio internacional, el monitoreo a los Estados, y el fortalecimiento de la capacidad de sus integrantes para el análisis y argumentación jurídico-política, la concertación de agendas y el diseño de estrategias y cursos de acción para la acción política local y regional.

- Contribuir desde una perspectiva feminista a la construcción de democracias reales con justicia social, libres de discriminación con ejercicio pleno de los derechos humanos.
- Desde una perspectiva étnico-racial, trabajar los derechos humanos de las mujeres poniendo especial interés en los económicos, sociales y culturales, defendiendo e impulsando la plena participación ciudadana, los derechos sexuales y reproductivos, y el desarrollo de los pueblos.
- Articular a personas y organizaciones no gubernamentales de América Latina y el Caribe para la promoción, vigilancia y defensa de los derechos humanos interdependientes e integrales de las mujeres desde el campo socio-jurídico, con una perspectiva feminista, en una dinámica que interconecta los planos locales, regionales e internacionales.

- Actividades y resultados:

CLADEM contribuye a mejorar progresivamente las competencias, habilidades y destrezas de sus integrantes en la lectura y comprensión de los contextos nacional e internacional que afectan el goce y ejercicio de los derechos humanos de las mujeres, así como a fortalecer sus capacidades de análisis, argumentación y diseño estratégico.

CLADEM contribuye a promover la ampliación de los marcos interpretativos de la normatividad internacional y nacional en los países de la región, y la justiciabilidad de los derechos humanos de las mujeres mediante jurisprudencia género-sensitiva obtenida a través del litigio internacional.

CLADEM contribuye a la progresiva realización de los derechos de las mujeres y al desarrollo de las legislaciones nacionales y políticas públicas progresivas, mediante la articulación de alianzas para incidir en los centros de poder nacionales e internacionales tendientes al cumplimiento de las obligaciones de los estados contenidas en los tratados de derechos humanos ratificados.

CLADEM contribuye a la progresiva realización de los derechos de las mujeres y al desarrollo de las legislaciones nacionales y políticas públicas progresivas, mediante la articulación de alianzas para incidir en los centros de poder nacionales e internacionales tendientes al cumplimiento de las obligaciones de los estados contenidas en los tratados de derechos humanos ratificados.

- Ámbito científico:

Asesoría ; Biblioteconomía y Documentación ; Campañas de sensibilización ; Coordinación ; Encuentros y Seminarios ; Formación y capacitación ; Investigación y estudios ; Publicaciones

Lineas de investigación:

- Los derechos económicos, sociales, y culturales y globalización.
- La plena participación ciudadana.
- Los derechos sexuales y los derechos reproductivos.
- El derecho a una vida libre de violencia.